

**T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**GAZİANTEP’TE ALIŞVERİŞ OLGUSUNUN GÜNDELİK
HAYAT ÜZERİNDEN İRDELENMESİ**

**MİMARLIK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**TUĞBA CEYLAN
EKİM 2021**

EKİM 2021

Yüksek Lisans-Mimarlık

TUĞBA CEYLAN

**Gaziantep'te Alışveriş Olgusunun Gündelik Hayat Üzerinden
İrdelenmesi**

**Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Mimarlık
Yüksek Lisans Tezi**

**Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Murat ULUĞ**

**Tuğba CEYLAN
Ekim 2021**

© 2021 [Tuğba CEYLAN]

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE
YÜKSEK LİSANS KABUL VE ONAY FORMU

Mimarlık Anabilim Dalı Mimarlık Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tuğba CEYLAN tarafından hazırlanan “**Gaziantep’te Alışveriş Olgusunun Gündelik Hayat Üzerinden İrdelenmesi**” başlıklı tez, 10/10/2021 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucu **başarılı** bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Görevi

Unvanı, Adı ve Soyadı

İmzası:

Kurumu/Üniversitesi

Tez Danışmanı

Dr. Öğr. Üyesi M. Murat ULUĞ

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Başkanı

Prof. Dr. Ülkü ALTINOLUK

Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Elif Yeşim KÖSTEN

Kocaeli Üniversitesi

Bu tez Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Dr. İbrahim Halil GÜZELBEY

Enstitü Müdür Vekili

İlgili tezin akademik ve etik kurallara uygun olarak yazıldığını ve kullanılan tüm literatür bilgilerinin referans gösterilerek ilgili tezde yer aldığını beyan ederim.

Tuğba CEYLAN

ÖZET

GAZİANTEP’TE ALIŞVERİŞ OLGUSUNUN GÜNDELİK HAYAT ÜZERİNDEN İRDELENMESİ

CEYLAN, Tuğba

Yüksek Lisans Tezi, Mimarlık

Tez Yöneticisi: Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Murat ULUĞ

Ekim 2021

159 sayfa

Tarih boyunca insanoğlu toplumsal yaşamı sürdürebilmenin gerekliliği sonucu alışveriş yapabilmek, bilgi ve deneyimlerini birbirlerine aktarabilmek adına belirli mekanlarda belirli zamanlarda toplanmayı gereksinim haline getirmiştir. Geleneksel dönem de alışveriş olgusu, kentteki diğer işlevlerle bütünleşmekte ve kentsel mekanda gerçekleşmektedir. Bu kentsel mekan aynı zaman da kamusal mekan olmakta; içerisinde kentlinin dini, sosyal ve kültürel etkinliklerini de besleyen mekansal öğeler barındırmaktadır. Modern dönem de ise alışveriş olgusu, kent merkezinden kopmakta ve kendi içinde oluşturduğu mekansal öğeler ile bütünleşmektedir. Bu alışveriş olgusundaki değişim, kent içinde farklı alışveriş bölgeleri ve farklı kamusal alanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Gaziantep’te alışveriş olgusu, geleneksel-modern-modern sonrası dönemin ürünleri olarak üç farklı bölgede oluşum göstermektedir. Alışveriş bölgeleri birbirleriyle ile ilgisiz-ilişkisiz görünse de kent içinde bu farklılıkları bir arada tutan olgu ‘Gündelik Hayat’ ve onun bileşenleri olmaktadır.

Çalışmanın amacı, alışveriş mekanları ve kent arasındaki fiziksel ilişkilerin anlaşılması için gündelik hayat kavramlarına-bileşenlerine temellenen farklı bir bakış açısı getirmektedir.

Çalışma kapsamında, birinci bölümde, çalışmanın sınırları, konusu ve amacı hakkında bilgiler bulunmaktadır. İkinci bölümde, araştırma konusu ve araştırma alanı ile ilgili yapılmış literatür kaynakları yer almaktadır. Üçüncü bölümde, çalışmanın materyal ve metotları anlatılmıştır. Dördüncü bölümde, çalışmanın bulguları, üst başlıkta gündelik hayat kavramları-bileşenleri, alışveriş olgusu ve Gaziantep'te alışveriş olgusu; alt başlıkta kent verileri ve Gaziantep'te alışveriş bölgeleri olarak irdelenmiştir. Beşinci bölümde, bulgulara bağlı değerlendirme kriterleri belirlenerek, alışveriş bölgeleri ayrı ayrı kriterlere göre yorumlanarak grafikler üzerinde sonuçlar gösterilmiştir. Altıncı bölümde, tüm alışveriş bölge değerlendirme grafikleri bir araya getirilerek karşılaştırılmıştır. Geleneksel dönemden modern döneme gidildikçe gündelik hayat kavramlarının etki değerlerinin azaldığı vurgulanmıştır. Alışveriş bölgelerindeki tespit edilen sorunlara yönelik öneriler getirilerek çalışma sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gaziantep'te Alışveriş Olgusu, Gündelik Hayat

ABSTRACT

EXAMINING THE PHENOMENON OF SHOPPING IN GAZIANTEP THROUGH EVERYDAY LIFE

CEYLAN, Tuğba

M.Sc. in Architecture

Supervisor: Assist Prof. Dr. Mehmet Murat ULUĞ

October 2021

159 pages

Throughout history, human beings have made it a necessity to gather at certain times in certain places in order to exchange and transfer their knowledge and experiences to each other as a result of the necessity of maintaining social life. The phenomenon of shopping in the traditional period is integrated with other functions in the city and takes place in the urban space. This urban space is also a public space; it contains spatial elements that feed the religious, social and cultural activities of the urbanite. In the modern period, the shopping phenomenon is breaking away from the city center and integrating with the spatial elements it creates in itself. The change in this shopping phenomenon occurs as different shopping districts and different public spaces within the city.

The phenomenon of shopping in Gaziantep is formed in three different regions as products of the traditional-modern-post-modern period. Although shopping districts may seem unrelated to each other, the phenomenon that keeps these differences together in the city is 'Everyday Life' and its components dec

The aim of the study is to provide a different perspective based on the concepts and components of everyday life in order to decipher the physical relationships between shopping places and the city.

Within the scope of the study, in the first section, there is information about the boundaries, subject and purpose of the study. In the second section, the literature resources related to the research topic and the research field are included. In the third section, the materials and methods of the study are described. In the fourth section, the findings of the study, everyday life concepts-components, shopping phenomenon and shopping phenomenon in Gaziantep were examined in the top title; urban data and shopping regions in Gaziantep were examined in the bottom title. In the fifth section, evaluation criteria depending on the findings are determined and shopping districts are interpreted according to individual criteria and the results are shown on the graphs. In the sixth section, all shopping district evaluation charts are decoupled and compared. It has been emphasized that the impact values of everyday life concepts decrease as we move from the traditional period to the modern period. The study was concluded by introducing recommendations for the identified problems in shopping districts.

Keywords: Shopping Phenomenon in Gaziantep, Everyday Life

Canım evlatlarıma...

TEŞEKKÜR

Çalışma süresince bilgilerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan, Hasan Kalyoncu Üniversitesi öğretim üyelerinden saygıdeğer danışman hocam, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Murat Uluğ'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunarım.

Her zaman desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme, en büyük destekçim sevgili eşim Salih Ceylan'a, çalışma sürecimde yeterince vakit ayıramadığım canım oğlum Kerem'e ve canım kızım Erva'ya sonsuz sevgi ve teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

	sayfa
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR	x
İÇİNDEKİLER	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
BÖLÜM 1.....	1
GİRİŞ	1
BÖLÜM 2.....	3
KAYNAK ÖZETLERİ	3
BÖLÜM 3.....	7
MATERYAL VE METOTLAR	7
BÖLÜM 4.....	8
BULGULAR	8
4.1 Gündelik Hayat	8
4.2 Alışveriş Olgusu.....	16
4.3 Gaziantep'te Alışveriş Olgusu	19
4.3.1 Kent verileri	19
4.3.1.1 Coğrafi konumu	20
4.3.1.2 Sosyo-kültürel yapısı.....	21
4.3.1.3 Ekonomik yapısı.....	21

4.3.1.4 Tarihsel gelişimi.....	21
4.3.1.5 Fiziksel gelişimi	22
4.3.1.6 Kentsel doku ve mekanların oluşumu	25
4.3.1.7 Kent planları.....	27
4.3.2 Gaziantep’te alışveriş bölgeleri.....	31
4.3.2.1 Birinci alışveriş bölgesi (Geleneksel Çarşı).....	33
4.3.2.2 İkinci alışveriş bölgesi (Gazi Muhtar Paşa Bulvar)	53
4.3.2.3 Üçüncü alışveriş bölgesi (Alışveriş merkezleri ve Iconova Cadde) ..	61
BÖLÜM 5.....	91
TARTIŞMA	91
5.1 Değerlendirme Kriterleri.....	92
5.2 Değerlendirme Grafikleri	94
BÖLÜM 6.....	115
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	115
6.1 Sonuç.....	118
6.2 Öneriler	119
KAYNAKLAR	120
EKLER.....	123
EK 1 Gaziantep geleneksel çarşı sözlü tarih çalışması	123
EK 2 Gaziantep alışveriş bölgelerinin kullanımına yönelik kent kullanıcıları ile yapılan anket çalışması	129

ŞEKİLLER LİSTESİ

sayfa

Şekil 4.1 Türkiye’de Gaziantep’in konumu, Bereketli Hilal ve İpek Yolu (Diamond, 2003; Altın Tarih Atlası, 2000).....	20
Şekil 4.2 Kale-Ayıntap (Sıtkı Severoğlu arşivi).	22
Şekil 4.3 Gaziantep kale ve çevresi (Gaziantep Valiliği, 2016).	23
Şekil 4.4 Kale ve mahalleler-16. yüzyıl (Pierce, 2005).	24
Şekil 4.5 MS 100 yılında kale ve ilk yerleşim alanları-Türktepe (Uğur, 2004).....	26
Şekil 4.6 MS 1000-1515 yıllarında dini yapıların morfolojiye etkisi (Uğur, 2010)..	26
Şekil 4.7 Gaziantep kenti imar planı (Jansen, 1938).....	28
Şekil 4.8 Gaziantep kenti imar planı (Aru ve Söylemezoğlu, 1955).	29
Şekil 4.9 Gaziantep kenti imar planı (Can, 1973).....	29
Şekil 4.10 Gaziantep kenti imar planı (Aldan, 1990).....	30
Şekil 4.11 Gaziantep kenti ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	32
Şekil 4.12 Alışveriş bölgelerinin kentteki konumları ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	33
Şekil 4.13 Geleneksel çarşı bölgesinin kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).....	34
Şekil 4.14 Geleneksel çarşı bölgesinde seçilen yürüyüş aksları ve düğüm noktaları (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).	36
Şekil 4.15 (a, b) Gümrük Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).	37
Şekil 4.16 (a, b, c) Gümrük Cadde aksı kent aktörleri (Ceylan, 2021).....	37
Şekil 4.17 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	38
Şekil 4.18 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	39
Şekil 4.19 (a, b) A düğüm noktası Çağdaş Lokanta-Zincirli Bedesten zaman-mekan rutin farklılaşmaları-saat 20.00 (Ceylan, 2021).	40
Şekil 4.20 (a, b) A düğüm noktası Zincirli Bedesten zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).....	41
Şekil 4.21 (a, b) A düğüm noktası Alaüddevle Cami zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).....	41

Şekil 4.22 (a, b) Bakırcılar Çarşısı ve Almacı Pazarı, Şehitler Cadde ilişkisi (Ceylan, 2021).	42
Şekil 4.23 (a, b) Bakırcılar Çarşısı aksı kent aktörleri (Ceylan, 2021).	43
Şekil 4.24 B düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	43
Şekil 4.25 B düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-görünüş şeması-Bakırcılar Çarşısı (Ceylan, 2021).	44
Şekil 4.26 B düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-görünüş şeması-Almacı Pazarı (Ceylan, 2021).	45
Şekil 4.27 (a, b) Bakırcılar Çarşısı zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).	47
Şekil 4.28 (a, b) Almacı Pazarı zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).	47
Şekil 4.29 (a, b) Balıklı Meydan genel görünüşler (Ceylan, 2021).	48
Şekil 4.30 (a, b, c, d, e, f) Gaziler Cadde aksı ve Balıklı Meydan kent aktörleri (Ceylan, 2021).	49
Şekil 4.31 C düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	50
Şekil 4.32 C düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	51
Şekil 4.33 (a, b) Gaziler Cadde zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).	53
Şekil 4.34 Gazi Muhtar Paşa Bulvarının kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	53
Şekil 4.35 Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde seçilen yürüyüş aksları ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).	55
Şekil 4.36 (a, b) 36003 Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).	56
Şekil 4.37 (a, b, c) Cadde ve Kültür Park kent aktörleri (Ceylan, 2021).	56
Şekil 4.38 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	57
Şekil 4.39 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	58
Şekil 4.39 (devamı) A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	59
Şekil 4.40 (a, b) A düğüm noktası Orkide Pastane-mağazalar zaman-mekan rutin farklılaşması-saat 20.30 (Ceylan, 2021).	60
Şekil 4.41 Alışveriş merkezlerinin ve Iconova Caddenin kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	61
Şekil 4.42 Sanko Park AVM kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	62

Şekil 4.43 Sanko Park AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-plan şeması (URL-1).	63
Şekil 4.44 Sanko Park AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	64
Şekil 4.45 Sanko Park AVM çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).	65
Şekil 4.46 (a, b) Fevzi Çakmak Bulvar aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).	66
Şekil 4.47 (a, b, c) Bulvar ve Kültür Park kent aktörleri (Ceylan, 2021).	67
Şekil 4.48 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	67
Şekil 4.49 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	68
Şekil 4.50 Forum AVM kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	70
Şekil 4.51 Forum AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-plan şeması (URL-2).	71
Şekil 4.52 Forum AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	71
Şekil 4.53 Forum AVM çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).	73
Şekil 4.54 (a, b) İstasyon Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).	73
Şekil 4.55 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	74
Şekil 4.56 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	75
Şekil 4.57 Primemall AVM kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).	77
Şekil 4.58 Primemall AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-plan şeması (URL-3).	78
Şekil 4.59 Primemall AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	79
Şekil 4.60 Primemall AVM çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).	80
Şekil 4.61 (a, b) 56161 Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).	81
Şekil 4.62 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	82
Şekil 4.63 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	83
Şekil 4.64 Iconova Cadde kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021)..	85

Şekil 4.65 Iconova Cadde çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).....	86
Şekil 4.66 (a, b) 56022 Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).....	87
Şekil 4.67 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).	88
Şekil 4.68 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).	89
Şekil 5.1 Değerlendirme grafiği (Grafik taslağı, çalışma kapsamında tez danışmanı M. Murat Uluğ tarafından hazırlanmıştır).....	94
Şekil 5.2 Birinci alışveriş bölgesi (Geleneksel çarşı) değerlendirme grafiği.....	100
Şekil 5.3 İkinci alışveriş bölgesi (Gazi Muhtar Paşa Bulvar) değerlendirme grafiği	103
Şekil 5.4 Üçüncü alışveriş bölgesi (Sanko Park AVM) değerlendirme grafiği	106
Şekil 5.5 Üçüncü alışveriş bölgesi (Forum AVM) değerlendirme grafiği.....	108
Şekil 5.6 Üçüncü alışveriş bölgesi (Primemall AVM) değerlendirme grafiği.....	111
Şekil 5.7 Üçüncü alışveriş bölgesi (Iconova Cadde) değerlendirme grafiği.....	114
Şekil 6.1 (a-f) Alışveriş bölgeleri değerlendirme grafikleri.....	115
Tablo 6.1 Grafiklerin değerlendirilmesi.....	116

SEMBOLLER/KISALTMALAR LİSTESİ

URL Uniform Resource Loader

MÖ Milattan Önce

MS Milattan Sonra

AVM Alışveriş Merkezi

vb. ve benzeri

yy yüzyıl

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Gaziantep, ilk uygarlıkların doğduğu Mezapotomya ve Akdeniz toprakları arasında yer alması (Bereketli Hilal) ve İpek yolu üzerindeki konumuyla tarih öncesi çağlardan beri birçok medeniyete ev sahipliği yapmış önemli bir kültür ve ticaret kentidir.

Gaziantep kentinin tarihi Paleolitik Çağa (MÖ 600.000) kadar dayanmaktadır. Paleolitik çağdan beri kentin yerleşim yeri olan Dülük, MS 1000 yılında Bizans'ın eline geçmesiyle, Kale çevresinde yerleşimler gelişmiştir. Kale çevresinde yerleşimle birlikte kentin ilk ticari omurgası olan 'Uzun Çarşı' yol aksı oluşmuştur. Uzun Çarşı yol aksı çevresinde cami, hamam, han, bedesten, dükkan, çarşı, pazar ve benzeri yapılar oluşum göstermiştir. Bu kale çevresinde oluşan ticari, sosyal, dini mekanlar ve Gaziler Caddesi'nde yer alan mağazalar kentin ilk alışveriş bölgesi olan 'Geleneksel Çarşı' sınırlarını oluşturmaktadır.

Kentteki alışveriş olgusu, 1955 yılı imar planında önerilen caddelerin, bulvarların açılmasıyla ve yeni konut bölgelerinin oluşmasıyla, kent içinde farklı bir bölgeye kaymıştır. Bu oluşan yeni bölge kentin ikinci alışveriş bölgesi olan alışveriş caddelerinin oluşturduğu 'Gazi Muhtar Paşa Bulvarı'dır.

1955 yıllarından sonra gelişim ivmesi kazanan, 1987 yılında büyükşehir statüsü alan kentte nüfusun artması ve alışveriş alışkanlıklarının değişmesi ile alışveriş olgusu tekrar değişim geçirmiştir. 1990'lı yıllarının sonlarına doğru birbirini ardına açılan alışveriş merkezleri ile kent içinde farklı alışveriş bölgeleri oluşmuştur (Topçu ve Bilsel, 2016). Bu oluşan alışveriş merkezleri (Sanko Park AVM, Forum AVM ve Primemall AVM) benzer mekansal özelliklere sahip oldukları için tek bölge altında irdelenecektir.

Bunun yanında, 2018 yılında Iconova Konut projesine bağlı oluşan Iconova Cadde ile kentteki alışveriş olgusu yeniden değişmeye başlamıştır. Iconova Cadde kentte yeni bir imgenin ortaya çıkmasını ve devamında benzer projelerin (Prime Cadde gibi) oluşmasına öncülük etmektedir. Iconova Cadde ve alışveriş merkezleri kentin üçüncü alışveriş bölgesini oluşturmaktadır.

Araştırmanın sınırları, Gaziantep'in merkez ilçeleri olan şahinbey ve şehitkamil sınırlarında yer alan, geleneksel-modern-modern sonrası dönemin en belirgin örnekleri olan ve kullanıcı yoğunluğunun en yüksek görüldüğü üç farklı alışveriş bölgesini içermektedir.

Araştırmanın konusu, Kentte farklı zaman dilimlerinde farklı bölgelerde oluşan alışveriş olgusu kent sürekliliğinde birbirinden kopuk olsa da onları bir arada tutan olgu olarak 'Kent' ve 'Gündelik Hayat' olmaktadır. Bu nedenle kentteki alışveriş olgusunun gelişimi ve değişimi, alışveriş olgusuna bağlı olarak farklılaşmış kentsel mekanlar bağlamında, gündelik hayat ve onun bileşenleri-kavramları üzerinden irdelenecektir.

Araştırmanın amacı, Alışveriş olgusunun gelişimi ve değişimi, gündelik hayatın kavramları-bileşenleri ile incelemek kentlerin modernleşme sürecinin öğrenilmesinde kullanılan farklı bir yöntem olmaktadır. Bu araştırma yöntemi bundan sonraki yapılacak başka çalışmalara örnek teşkil etmesi amaçlanmaktadır.

Ayrıca, kentteki alışveriş olgusunun oluşum, gelişim ve değişim sürecinin bir arada incelendiği daha önce yapılmış başka çalışma bulunmamaktadır. Araştırmadan çıkan bulguların, kentte yapılacak olan projelere, tasarımlara ve yazınlara veri kaynağı olması amaçlanmaktadır.

BÖLÜM 2

KAYNAK ÖZETLERİ

Literatür araştırmalarında: araştırma konusu ve araştırma alanı ile ilgili yapılmış çalışmalar kaynak oluşturmuştur.

a)Gündelik hayat ve onun bileşenleri-kavramlarını irdeleyen çalışmalar:

‘Gündelik Hayatın Sosyolojisi’ isimli kitapta gündelik hayatın kavramsal anlamı ve gündelik hayatın boş zaman kavramı (Çetin, 2010),

‘Sosyoloji’ isimli kitapta gündelik hayatın incelenmesinin önemi ve modernleşme süreci (Giddens, 2012),

‘Gündelik Hayatın Eleştirisi’ isimli kitapta gündelik hayatın boş zaman, tekrar kavramları (Lefebvre, 2012),

‘Modernite ve Bireysel-Kimlik’ isimli kitapta gündelik hayatın süreklilik-süreksizlik kavramları (Giddens, 2010),

‘Anthony Giddens’ta Süreksizlikler Ve Ontolojik Kaygı: Geç Modern Çağda Varlıksal Güvenlik Problemi’ isimli tezde Giddens’in rutin, karşılaşma kavramı (Gündal, 2015),

‘Günlük Hayatta Benliğin Sunumu’ isimli kitapta gündelik hayatın performans kavramı (Goffman, 2009),

‘Gündelik Hayatın Keşfi’ isimli kitapta gündelik hayatın yürüyüş kavramı ve önemi (de Certeau, 2009),

‘Gündelik Hayat Sosyolojisinden Kente ve Kültüre Bakmak; Certeau’cu Bir Taktik Alanı Olarak Kent’ isimli makalede de Certeau’nun gündelik hayattaki sıradan birey tanımı ve yürüyüş vurgusu (Yılmaz, 2017).

b)Alışveriş olgusu ve alışveriş mekanlarını irdeleyen çalışmalar:

‘Kamusal Alan Ve Alışveriş Fonksiyonu Etkileşiminin Mekansal Açından Değerlendirilmesi’ isimli tezde alışveriş mekanlarının tarihsel süreci (Dinçer, 2010),

‘Alışveriş Merkezlerinin İşlevlerini Kaybetme Nedenleri Ve Yeniden İşlevlendirilen Alışveriş Merkezleri Örnekleri’ isimli tezde alışveriş mekanlarının tarihsel süreci (Sarıakçalı, 2018),

‘Tarih İçinde Değişen Tüketim Mekanları’ isimli makalede alışveriş mekanlarının kavramsal anlamları (Zengel, 2002),

‘Osmanlı Kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten-Han-Arasta-Çarşı Mekânları Literatür Değerlendirmesi’ isimli makalede alışveriş mekanlarının kavramsal anlamları (Akar, 2009),

‘Pasajlar’ isimli kitapta pasaj mekanının kavramsal anlamı (Benjamin, 1993),

‘Ürün Odaklı Özellikli Alışveriş Merkezleri Kavramı Ve Ticari Başarısı İle Lokasyonunun İlişkisi’ isimli tezde alışveriş merkezlerinin kavramsal anlamı (Eke, 2011).

c)Gaziantep kent verilerini irdeleyen çalışmalar:

‘Geleneksel Şehirsal Mekanlar, Değerlendirme Ve Korunmaları Bağlamında Sistemik Yaklaşım Gaziantep Örneği’ isimli tezde kent verileri (Uğur, 2004),

‘Gaziantep Ekonomisinin Ortadoğu Açısından Önemi’ isimli makalede kent verileri (Ulusoy ve Turan, 2016),

‘Osmanlı Son Dönemi İle Erken Cumhuriyet Dönemi Arasında Gaziantep'te Mimari Dokunun Değişimi’ isimli tezde kent verileri (Yüce, 2010),

‘Medeniyetler İçin Coğrafya’nın Önemi ve Bereketli Hilal’ isimli makalede Bereketli Hilal kavramı (Aşçı, 2013),

‘Gaziantep'ten Kesitler’ isimli kitapta kent verileri (Güzelbey, 1992),

‘Gaziantep'in Kronolojik Tarihi’ isimli kitapta kent verileri (Ergeç,2012),

‘Şehr-i Ayıntab-ı Cihan Gaziantep’ isimli kitapta kent verileri (Gaziantep Valiliği, 2016),

‘Dünya Kültür Mirasında Gaziantep’ isimli kitapta kent verileri (Başgelen, 1999),

‘Türk Kültür Varlıkları Envanteri Gaziantep 27’ isimli kitapta kent verileri (Çam, 2006),

‘Gaziantep Türk-İslam Mimarisi (Eyyubiler' den Cumhuriyet'e)’ isimli tezde kentteki dini, ticari ve sosyal mekanların özellikleri (Altın, 2015),

‘Seyahatname’ isimli kitapta kent hakkında bilgiler (Çelebi, 17.yy),

‘Gaziantep Kenti Planlama Deneyimleri Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi’ isimli makalede kent imar planları (Yenice ve Yenice, 2018).

d)Araştırma konusuna benzer yapılan çalışmalar:

‘16. Yüzyıldan Günümüze Gaziantep'te Tarihi Ticaret Merkezi Arasa Ve Yakın Çevresi İşlevsel Değişimi Ve Değerlendirmesi’ isimli tezde geleneksel çarşı (Darıcı, 2018),

‘Geleneksel Gaziantep Çarşısının Mekansal Kalite Açısından Değerlendirilmesi’ isimli makalede geleneksel çarşı (Topçu ve Bilsel, 2016),

‘Alışveriş Alanlarının Mekansal Kalite Açısından Değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı Bir Analiz’ isimli tezde geleneksel çarşılar (Topçu, 2011),

‘Günümüz Alışveriş Kavramında Değişme Olgusu Ve Bu Olgunun Alışveriş Merkezi Tasarım İlkeleri Üzerindeki Belirleyici Etkilerinin İrdelenmesi: İstanbul Kenti Modeli’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Aksoy, 2009),

‘Alışveriş Merkezlerinin Mekansal Dönüşümüne Eleştirel Bir Bakış İstanbul-Kapalıçarşı ve Hanlar Bölgesi Örneği’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Kapıcıoğlu, 2008),

‘Alışveriş (çarşı) Yapılarının Tarihsel Süreç İçerisindeki Gelişimi Üzerine Bir İnceleme; Çankırı Örneği’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Kartal, 2013),

‘İstanbul'daki Alışveriş İşlevini Barındırmakta Olan Yapıların Gelişimi Ve Kullanım Alanlarının İşlevsel Değerlendirmesi’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Zeynalı, 2013),

‘Alışveriş Mekanlarının Gelişim Süreci Örnekleme: Eskişehir’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Celal, 2006),

‘Kapitalizm ve Mekanda Toplumsal Pratiklerin Dönüşümü: Edirne Alipaşa Çarşısı ve Margi Alışveriş Merkezi Örneği’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Uysal, 2016),

‘Alışveriş Merkezlerinin Tarihi ve Kapalıçarşı’nın İncelenerek Modern Alışveriş Merkezleriyle Karşılaştırılması’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Gürz, 2014),

‘Bir Osmanlı Şehri Bursa'da Şehir Merkezi/Hanlar Bölgesi Sorunsalı’ isimli tezde alışveriş olgusunun değişimi (Kırayoğlu, 2004),

‘Bursa Hanlar Bölgesi’ndeki Kentsel Dış Mekânların Kalite Açısından Değerlendirilmesi’ isimli tezde anket çalışması örneği (Ağın, 2014),

‘Kamusal Mekan-Tüketim Olgusu Etkileşiminin İzmir'deki Alışveriş Merkezleri Bağlamında Değerlendirilmesi’ isimli tezde anket çalışması örneği (Uzun, 2008).

BÖLÜM 3

MATERYAL VE METOTLAR

Çalışma yöntemi altı aşamadan oluşmaktadır. Şöyle ki:

Birinci aşamada, literatür taraması yapılarak, araştırmada kullanılacak bileşenler, kavramlar ve mekanlar irdelenmiştir. Bu irdellemeler sonucunda çalışmanın amacına uygun olan veriler, çalışma başlıklarının oluşturulmasında ve başlık içeriklerinin hazırlanmasında kaynak olmuştur.

İkinci aşamada, çalışma bölgelerinin imar planları ve halihazır planları ilgili belediyelerden temin edilmiştir. Alışveriş bölgelerinin irdelenmesinde altlık olarak kullanılmıştır.

Üçüncü aşamada, çalışma alanlarında gözlem ve çevre analizi yapılarak, araştırmada kullanılacak görseller ve veriler toplanmıştır.

Dördüncü aşamada, çalışma alanlarında esnaf görüşmeleri yapılarak, alışveriş bölgelerinin kullanıcı profiline yönelik veriler toplanmıştır.

Beşinci aşamada, çalışma alanlarının kent kullanıcıları tarafından kullanımına yönelik hazırlanan anket çalışması yapılmıştır. Anket çalışması, alışveriş bölgelerinin 5n 1k sorularına yanıtlar vermiştir.

Altıncı aşamada, çalışma bulguları değerlendirme kriterleri üzerinden karşılaştırılmıştır.

BÖLÜM 4

BULGULAR

Yapılan çalışma, Kent'in farklı zaman dilimlerinde oluşmuş, en dinamik toplumsal işleyişleri bünyesinde barındıran alış-veriş olgusu üzerinden ilerleyeceğinden, ilk bakışta birbirleriyle ilgili-ilişkili görünmeyen ve Kent'e ait tüm zaman ve süreçleri bünyelerinde barındıran bu farklılıkları bir arada tutan olgu olarak 'Gündelik Hayat' ve onun bileşenleri üzerinden üç bölge olarak ayrı ayrı irdelenecektir.

4.1 Gündelik Hayat

'...insan ya gündelik olarak vardır ya da hiç olmayacaktır' (Lefebvre, 2012).

Gündelik hayat, yaşamının ve canlının olduğu her alanda karşımıza çıkmaktadır. Peki, gündelik hayat kavramsal olarak ne anlama gelmektedir ve gündelik hayatın incelenmesi neden gereklidir?

'Gündelik hayat, içinde yaşadığımız toplumsal yapının dinamikleriyle bireyin karşılıklı etkileşimi sonucunda inşa edilen ve süreç içinde kalıplaşarak tekrar edip duran günlük hayat pratiklerini ifade etmek için kullanılan bir kavramdır'. Gündelik kelimesi her gün tekrarlanan basit ve sıradan hayatı tanımlamaktadır (Çetin, 2010).

Ancak, gündelik hayat sıradan bir gerçekliğin ürünü olsa da tarihsel süreçte birçok görüntü barındırmaktadır. Bu nedenle, 'yüzeyselliğin altındaki derinliği' ortaya çıkarmak 'olağanlığın olağanüstüne' ulaşması için gerekli bir eylemdir (Lefebvre, 1995).

Bunun yanında, gündelik hayat 'toplumsal etkileşim' biçimidir. Gündelik hayattaki toplumsal etkileşim biçimlerinin incelenmesi, on dokuzuncu yüzyılda sosyolojik araştırmanın en kapsamlı alanlarından birisidir. Bunun üç nedeni bulunmaktadır. Birincil olarak, gündelik rutinlerimiz başkalarıyla olan sürekli etkileşimler, bizim

yaptıklarımıza ‘yapı ve biçim’ kazandırmaktadır. Ve hayatımız, her gün, her hafta, her ay ve her yıl benzer davranış kalıplarının tekrarlanmasıyla şekillenmektedir. Bunları inceleyerek, toplumsal hayat tarzı ve kendimiz hakkında birçok şey öğrenebiliriz. İkincil olarak, gündelik hayatın incelenmesi bize, insanların gerçekliği değiştirecek eylemlere nasıl giriştiğini göstermektedir. Bireyler üst yöneticiler tarafından yönlendirilse de, gerçekliği farklı şekilde algılamaktadır. Gerçeklik, sabit ve durağan olmamakta, insanların etkileşimleri sonucu oluşmaktadır. Üçüncül olarak, gündelik hayattaki toplumsal etkileşimin incelenmesi, daha büyük toplumsal düzenlerin anlaşılmasını sağlamaktadır. Büyük toplumsal düzenler, gündelik hayattaki toplumsal etkileşimin kalıplarıyla şekillenmektedir (Giddens, 2012).

Diğer yandan, toplumların modernleşme sürecinin öğrenilmesinde, gündelik hayatı incelemek en uygun yöntemlerdendir. Çünkü gündelik hayat içerisinde günlük hayat kalıpları, dünya görüşleri, zihniyet yapıları, hayat tarzları ve bu alanda gerçekleşen ‘altüst oluşlar ya da sıradan farklılaşmalar’ açıkça izlenmektedir (Lefebvre, 2012).

Geleneksel-Modern-Modern Sonrası Dönem

Süreklilik-Süreksizlik

Modern dönem öncesinde nihai olduğu hissi yaratan otorite figürler söz konusuydu. Özellikle gelenek ve din toplumsal hayatta kuşkunun ortaya çıkmasına neden olacak bütün belirsizlikleri ortadan kaldırmaktaydı. Birçok farklı gelenek ve din mevcut olsa ve birbirinden farklı anlamlar ve değerler barındırsalar bile, bireyin bağlı olduğu gelenek veya din tek gerçeğin kendisinde olduğu kabulünden yola çıkarak diğerlerinin alternatif anlamlarını reddetmekte ve bireyin hayatını kuşkuya maruz bırakmayacak şekilde düzenlemekteydi. Bu bağlamda bireyin bağlı olduğu gelenek veya din birey için nihai otorite olmaktadır. Fakat geç modern dönemde bağlı olunan tek nihai otoritenin yerini otorite figürleri olarak yer alan uzmanlık biçimleri almıştır. Bu uzmanlık biçimleri toplumsal hayatta söz sahibi olan ve yaygın bir biçimde yönlendirici güç olarak başvurulan dinamiklerdir. Ancak bir uzmanlık biçimi sınırlı bir alana sahip olmakta ve hayatın tamamını kapsamamaktadır. Bu yüzden uzmanlık biçimleri olarak yer alan otorite figürleri modern öncesi döneme ait otorite işlevlerini yerine getiremezler. Giddens’a göre bu durumda otorite, belirsizliğin ve kuşkunun

alternatifi değildir. Bunun aksine uzmanlık biçimleri kuşkudan ve belirsizlikten beslenmektedir. ‘Giddens otorite ya da belirsizlik ikileminin genellikle rutin ve belirli bir hayat tarzına bağlılıkla ve bir dizi soyut sisteme güven sayesinde çözümlendiğini ifade eder’ (Giddens, 2010).

Ayrıca Giddens, bireyin modern öncesi döneme göre büyük bir değişim geçirdiğini belirtmektedir. Gündelik hayata özgü temel bileşenlerden biri ‘seçim’ faktörüdür. Giddens’a göre, hiçbir kültür hiç bireyi modernite de olduğu kadar seçim çeşitliliğiyle karşı karşıya bırakmamıştır. Bütün gelenekler, farklı davranış kalıpları arasından yapılan seçimler olduğu halde, modern dönemle kıyaslandığında hayatı sabit kılmakta ve belirli süreklilikler içinde düzenlenmektedir. Modernite ise bireye hem çoklu hem de karmaşık seçimler sunmaktadır. Ancak, hangi seçeneğin tercih edilmesi gerektiği konusunda sınırlı rehberlik sağlamakta ve tek doğrunun olmaması esneklik ve değişkenlik ve buna bağlı süreksizlikler oluşturmaktadır (Giddens, 2010).

Bu bağlamda, modern öncesi ve modern sonrası birey kavramının değişimi; modern öncesi ve modern sonrası toplumsal yaşam tarzlarını da değiştirmektedir. Modern toplumlar ve geleneksel toplumları ayırt eden en temel karakter ‘süreksizlik’ yönüdür. Modern dönemin süreksizlik karakterini; ‘değişim hızı’, değişimin alanı’ ve ‘modern kurumların doğası’ belirlemektedir. Giddens, modern kurumların doğasını sonucu ortaya çıkan modern toplumun süreksizlik karakterini, ‘yerinden çıkarıcı mekanizmalar’ olarak tanımlamaktadır. Bu mekanizmalar, toplumsal ilişkileri yerelden koparmakta, dünyanın her yerine yaymakta ve sonsuz zaman-mekan boyunca yeniden üretmektedir. Zaman-mekan kavramının geç modern dönem sonrası nicelleşmesi, mekanın her coğrafyada her zaman yeniden üretilmesine olanak sağlamaktadır. Bu doğrultuda mekan, soyutlaşarak küresel ekonomik sistemin ögesi haline gelmekte, kendi çıkarları doğrultusunda kendini dönüştürmekte ve sürekli değişen gelip geçici bir karaktere bürünmektedir (Giddens, 1994).

Rutin-Tekrar

Varlıksal Güvenlik Duygusu

Gündelik hayat ve rutinler-tekrarlar konusu tüm gündelik hayat üzerine düşünce üretmiş düşünürlerin ortak teması olmaktadır.

Giddens en karmaşık toplumsal organizasyon biçimlerinde bile gündelik hayatın rutinlerinin yatmakta olduğunu ifade eder. Gündelik toplumsal hayat içerisindeki varlıksal güvenlik duygusu, Giddens'in rutin/rutinleşme kavramı ile örtüşmektedir;

Gündelik toplumsal hayat, öngörülebilir rutinler ve karşılaşmalarda –koşullara ve bireysel kişiliğin kaprislerine bağlı olarak– bedensel kontrol özerkliğine dayalı bir varlıksal güvenlik duygusunu gerektirir. Bireylerin gündelik hayatın tekrarlanabilir seyri içinde hareket ettikleri güzergâhların rutinleşmiş karakteri sadece 'oluşmaz'; onlar bireylerin bir-arada-bulunulan koşullarda devam ettirdikleri refleksif gözetim biçimleriyle 'oluşturulurlar'. Alışlagelmiş etkinlik biçimlerinin özellikle temel güvenlik sistemi içinde yeterince kontrol altında tutulamayacak kaygılara 'boğulma'sı bilhassa kritik konumların bir özelliğidir. Gündelik toplumsal hayatta, aktörler –Goffman'ın çok iyi analiz ettiği– nezaket ve 'telâfi' biçimlerini sürdürme yönünde güdülenmişlerdir. Fakat bunun nedeni, toplumsal hayatın –Goffman'ın genelde gösterdiği gibi– bireylerin iradeleriyle içinde yer aldıkları karşılıklı olarak koruyucu bir sözleşme değildir. Nezaket, aktörlerin –daha temel gerilimleri kanalize edip düzenleyebilecekleri– güven ve varlıksal güvenlik koşullarını yeniden üretmekte kullanabilecekleri bir mekanizmadır (Giddens, 1984).

Bunun yanında, Lefebvre, gündelik hayatı tekrarların oluşturduğunu ifade eder;

Bütün sıradanlığı içinde gündelik hayat, tekrarlardan oluşur: işteki ve iş dışındaki tavırlar, mekanik hareketler (ellerin ve vücudun hareketleri, aynı zamanda parçaların ve tertibatların hareketleri, rotasyon veya gidiş-gelişler), saatler, günler, haftalar, aylar, yıllar; çizgisel tekrarlar ve döngüsel tekrarlar, doğal zaman ve akılcı zaman, vs (Lefebvre, 2012).

Bunun aksine rutinlerin-tekrarların olmadığı bir dünya düşünelim. Örneğin; bir market açılıp-kapanma, raflara ürün yerleştirme, tezgahlara meyve-sebze dizme gibi rutinleri her gün aynı saat diliminde tekrarlar. Birey, bu düzen sayesinde alışveriş eylemini her gün sorunsuzca gerçekleştirir. Oysa market her gün farklı saatlerde

açılıp-kapansa ya da açılmasa, ürünlerin yerleri sürekli değişse bireyin zihninde düzensizliklere bağlı olarak kaygı duygusu oluşur. Gündelik hayat içerisindeki öngörülmeven farklılaşmalar, belirsizlik yaratmakta bireyin zihninde kaos olarak algılanarak varlıksal güvenlik problemini ortaya çıkarmaktadır.

Karşılaşma-Buluşma

Başka bir önemli nokta, gündelik toplumsal hayattaki ‘karşılaşmalar’ konusudur. Giddens’in sisteminde karşılaşmalar, ‘odaklanmamış etkileşim’ olarak tanımlanmaktadır. Odaklanmamış etkileşim, tesadüfi olarak nitelendirilen niyetlenilmemiş etkileşimleri ifade etmektedir. Fakat toplumsal etkileşimlerde güvenle sonuçlanan süreklilik duygusu sadece karşılaşmalar-odaklanmamış etkileşim ile sağlanmaz aynı zamanda buluşmalar/toplanmalar-odaklanmış etkileşim ile çeşitli şekillerde sağlanır. ‘Bu anlamda gerek karşılaşmalar gerek toplanma ve odaklanmış etkileşimler hemen her gündelik iletişim sosyal gerçekliğin her bireyin bilincinde üretilmesi, yeniden üretilmesi ve sürdürülmesinin zeminini teşkil eden ve bu anlamda ontolojik güvenlik için temel olarak nitelendirebileceğimiz sürekliliğin yaratıldığı toplumsal etkileşim bağlamları olarak önemlidir.’ Hayatın sürdürülebilirliği konusunda mutlaka olması gereken süreklilik duygusu karşılaşmalarda çeşitli mekanizmalar vasıtasıyla üretilir. Bu anlamda Giddens, ‘her etkileşimin zamansal mekansal bir konumlanış içinde ve akış (dureé) olarak adlandırdığı bir seyir içerisinde gerçekleştiğini belirtir ve karşılaşmaların bağlamsal düzenini ‘hazır bulunuşluk’, ‘mekân’, ‘açılma/kapanma’ gibi kavramlar çerçevesinde değerlendirir. Giddens süreklilik duygusuna temel teşkil eden sosyal gerçekliğin yeniden-üretim süreciyle karşılaşmaların ilişkisini ortaya koyabilmek için karşılaşmaların gündelik hayatın akışı (dureé) içinde nasıl biçimlendirildiği ve her zaman yeniden biçimlendirildiğini tartışır’. Nitekim karşılaşmalarda sözel ve pratik bilincin birleşmesiyle gelenekler ve kurallar devam ettirilir ve bunun yanında karşılaşmalar yeni oluşan veya değişen kuralların pratikleşmesi ve bu anlamda rutine dönüştürülmesini mümkün kılar (Giddens, 1984).

Diğer bir önemli nokta ise ‘beden ve onun etkinliği’ konusudur. Bireyin gündelik hayatın akışı içerisindeki sürekliliği, bedenin etkinlikleriyle yakından ilişkili

olmaktadır. Beden bu anlamda rutinlerin sürdürülmesine hizmet eden araç olarak oldukça önemlidir. Giddens, bedeni sadece ‘hareket’ eden bir şey olarak almaz onu karakterize eden ‘eylemliliği’ içinde değerlendirir. ‘Hareketle karşılaştırıldığında kısaca bilinçli insan etkinliği olarak tanımlanabilecek olan eylem bedeninin sergilediği bir etkinlik olarak gündelik davranışın akışı içinde doğrudan varlıksal güvenlikle ilişkili olarak görülür. Gündelik hayatın akışı içindeki zamansal-mekânsal bağlamlarda çeşitli şekillere bürünebilen ve bu anlamda özellikle eyleyen varlığın aracı olarak beden gündelik hayattaki pratiklerin yeniden üretilmesiyle, başka ifadeyle rutinlerin sürdürülmesi ve dolayısıyla doğrudan mikro, dolaylı olarak makro olgular veya kurumsal formların sürekliliğiyle yakından ilişkilidir. Beden ve özellikle duyguların, niyetlerin kaydedildiği beden alanı olarak ‘yüz’ Goffman’ın ‘karşılaşmalar’ olarak adlandırdığı etkileşimin daha özel bir durumunu ifade eden ilişkiler –hem rutinlerin sürdürüldüğü hem de çeşitli nezaket biçimlerinin işletildiği bağlamlar– oldukça etkilidir.’ Goffman’ın ‘nezaket’ ve ‘medeni kayıtsızlık’ kavramlarıyla çerçevesinde gerçekleşen ‘karşılaşmalar’ varlıksal güvenlik duygusunu aşındıracak tehlikeleri paranteze almakta ve kayıtsız kalmaktadır. Bu doğrultuda, beden ve yüz, rutinlerin oluşturduğu toplumsal etkileşim bağlamlarındaki karşılaşmalarda varlıksal güvenlik duygusunu sağlayan etken araçlardan olmaktadır (Gündal, 2015).

Bu bağlamda Goffman’ın ‘performans’ açılımı ayrıca bu vurguları gündelik hayat içerisinde açıklar niteliktedir (beden ve yüz). ‘Gündelik Yaşamda Benliğin Sunumu’ kitabının girişinde kuramının ve buna bağlı çözümlenmelerin bir tiyatro oyunu ile aynı bakış açısına sahip olduğunu söylemektedir. Her gün farklı biçimde karşılaşılan durumlar karşısında bireyin kendisini ve faaliyetlerini başkalarına nasıl sunduğunu, başkalarının kendisi hakkında oluşturduğu izlenimlerini nasıl yönlendirdiğini ve denetlediğini, onlar karşısında performansına devam ederken neler yapabileceğini ve yapamayacağından bahsederek;

Sahne yapmacık şeyler sunar; yaşam muhtemelen daha gerçek ve genelde pek de iyi prova edilmemiş şeyler sunar. Belki bundan da önemlisi, sahnede bir oyuncu bir karakter kılığına girerek kendisini başka oyuncular tarafından yansıtılan karakterlere sunar; seyirci etkileşimde hayati ama gerçek yaşamda var olmayan

üçüncü bir taraf oluşturur. Gerçek yaşamda, bu üç taraf sıkıştırılarak ikiye indirilir. Bir kişinin oynadığı rol mevcut diğerlerinin oynadığı rollere göre biçilir, ancak bu diğer insanlar aynı zamanda seyirciyi de oluştururlar (Goffman, 2009).

Kişinin bulunduğu ortama göre kendisine biçtiği rolün oluşturduğu imgeyi vitrin, ortamı da tüm fiziki bileşenleri ile birlikte set olarak tanımlamaktadır. Bu rollerin farklı ortamlara göre değiştirildiğini, bu ortamlarda gösterilmeyen, saklanan gerçek kişiliğe ait ortamı ise (kişisel fiziki mekan olarak çoklukla evde gerçekleşen bir hakikat olarak) sahne arkası olarak tanımlamaktadır.

Boş Zaman/Serbest Zaman

Önemle irdelenmesi gereken başka bir nokta ise, modern öncesi ve modern sonrası dönemde çalışma ve boş zaman kavramıdır. Modern hayatın en temel sorunlarından birisi de bireylerin çalışma zamanlarıdır. Çalışma zamanının fazla olması boş zamanların planlanmasını gerekli kılmıştır. Çalışmadan arta kalan boş zaman; uyuma, film izleme, kitap okuma, bisiklet sürme, tenis oynama, arkadaşlarla görüşme gibi zevk alma, öğrenme, sosyalleşme işlevlerini barındırmaktadır. Boş zaman faaliyetleri rekreasyon olarak da tanımlanmaktadır. Rekreasyon, çalışma zamanı dışındaki boş zamanın bireyin isteği doğrultusunda eğlenme, bilgi edinme, dinlenme, spor yapma gibi faaliyetlerle geçirmesidir (Karaküçük, 1999). Örneğin, bir basketbolcunun antrenman yapması boş zaman sayılmaz, çünkü boş zaman çalışma zamanının dışında gerçekleşmelidir.

Bunun yanında boş zaman ve gündelik hayat arasında diyalektik bir ilişki vardır. Boş zamanı ‘pazar’, gündelik hayatı ‘her gün’ olarak tanımlayan bir basitlik söz konusu değildir (Lefebvre, 2012). Her gün çalışan birey için, her gün çalışma zamanı dışında boş zaman vardır. Yani, gündelik hayat içerisinde çalışma zamanı ve boş zaman her gün birlikte hareket etmektedir.

Ancak gündelik hayat ve boş zamanın kavranamadığı durumlarda belirsizlik yaşamaktadır. Bu belirsizliğin giderilmesi için; Gündelik hayat nerededir? Çalışmada mı yoksa boş zamanda mı? Aile ve kültür dışında yaşanan alanlarda mı? gibi soruların yanıtlanması gerekmektedir. Gündelik hayat bu üç yanıtın hepsini

kapsamaktadır. Bunun yanında başka belirsizliklerde bulunmaktadır; Somut bireyin başka insanlarla teması nerede gerçekleşir? Çalışma zamanı içerisinde mi? Boş zaman içerisinde mi? Aile yaşamı içerisinde mi? Farklı temas tarzları var mıdır? İlişkiler ne tarzdır? gibi. Bu belirsizliklerin giderilerek hem zengin hem yoksul olan gündelik hayatın açıklanması ve zenginliğinin güncellenmesi gerekmektedir (Lefebvre, 2012).

Boş zaman başlangıçta gündelik hayatın unsurlarından yürümek, pazar günü ailecek piknik yapmak gibi faaliyetler iken, ilerleyen zamanlarda dizi izlemek gibi bireyi pasifleştiren ve yabancılaştıran faaliyetlere dönüşmüştür. Hatta daha ileri süreçte birey, mesleki uzmanlığı olmadığı halde fotoğraf gibi teknik uğraşlara yönelmiştir ve kültürel bir boş zaman oluşturmuştur (Lefebvre, 2012). Yani, boş zamanın değerlendirilme şekli bireyi kültürel bakımdan yoksul yaptığı gibi zenginde yapmaktadır.

Başka açıdan bakacak olursak, modern çalışma zamanlarını eleştiren Bertrand Russell, 'Aylaklığa Övgü' eserinde aylaklığın insani ve hayattan yana olduğunu vurgulamaktadır. Çalışma zamanları daha iyi planlanırsa daha fazla boş zaman oluşacaktır. Çalışma, yaşamın tek belirleyicisi olmaktan çıkarılarak, boş zamanın artırılması insanlık hakkıdır. Boş zamanın artması kültürel gelişmeyi de arttıracaktır. Bunun yanında çalışma zamanının azaltılması yorgunlukları azaltacak ve insanlar pasif faaliyetlere yönelmeyecektir (Russell, 1990).

Yürüyüş

Gündelik hayat sosyolojisinin öncü isimlerinden Michel de Certeau'yu özellikle sıradan bireyin gündelik hayatın içerisindeki önemini ve dönüştürücü gücünü anlamak için dikkate almak önemlidir. Certeau'ya göre, gündelik hayattaki 'sıradan birey' herhangi bir alanda farklı kullanım alanları yaratarak, yaratıcı 'taktikleri' sonucu tek tipleştirmeye karşı gelmektedir. Bu karşı gelme yeniden üretme, yeniden tüketme ve düzenleme hali olmakta ve görünmez şekilde gündelik hayat içerisinde yer almaktadır. Certeau, üst yönetimin oluşturduğu tek tipleştirmeye karşı duran yaklaşımı 'Çoğul Kültür' olarak tanımlanmaktadır. Çoğul Kültür üreten sıradan birey, sonsuz sayıdaki tikelliklerinden çoğulluk oluşturmakta bu da Certeau'cu

yaklaşımında ‘Çizgi Dışı Çoğulluklar’ kavramıyla tanımlanmaktadır. ‘Çizgidsizlik, kültür üretmeyenlerin kültürel etkinliğidir’ (Certeau, 2008).

Ayrıca Certeau, iktidarı; kent, mahalle, sokak, altyapı, park, araç yolları gibi düzenlemeleri yapan somut bir cisim olarak nitelendirir. Bu cisim, kent kullanıcıların ‘stratejileri’ sayesinde oluşmaktadır. Sıradan birey, belirlenen bir parkurda belirlenen yönde yürürken çeşitli stratejiler ve taktikler oluşturmaktadır. Certeau, gündelik hayat içerisindeki sıradan bireyin tek tipleşirmeyi yıkarak, kendi taktiklerini oluşturmasını yürüme eylemi üzerinden vurgulamaktadır;

...Yürüyen kimse bu olasılık ve yasaklamaların yerini değiştirir ve bunlardan yola çıkarak başkalarını icat eder. Çünkü kestirme yollar, yürüyüşün türevleri ya da doğaçlamaları olarak, uzamın öğelerini ayrıcalıklı kılar, dönüştürür ya da bir köşeye bırakır... Ve her ne kadar bir taraftan mevcut düzenin belirlediği (sadece buradan gider ama şuradan gidemez) olasılıklardan sadece bir kaçını etkin kılsa da öte taraftan olasılıkların (örneğin kestirme yollar ve öngörülmeven dönüşler yaratarak) ve yasakların (örneğin meşru hatta zorunlu kabul edilen bazı yolları kendisine yasaklasa da) sayısını çoğaltır. Dolayısıyla yürüyen kişi seçen, seçim yapan kişidir (Certeau, 2009).

4.2 Alışveriş Olgusu

Toplumsal yaşamı sürdürebilmenin gerekliliği sonucu tarih boyunca insanoğlu ürün değiş tokuşu yapabilmek, bilgi ve deneyimlerini birbirlerine aktarabilmek, sosyal paylaşımlarda bulunabilmek için belirli mekanlarda rutin olarak toplanmayı temel gereksinim haline getirmişlerdir. Antik çağdan beri tüm toplumlar bu sosyal paylaşımları ticari aktivitelerle besleyerek kentsel yaşamı yönlendiren mekanları oluşturmuşlardır. Genellikle kent merkezindeki kale, cami, tapınak gibi dini ve siyasi önemi bulunan yapılar çevresinde oluşan alışveriş mekanları, ekonomik hakimiyetin somutlaştığı ve nüfusun yoğunlaştığı kamusal mekanlardır (Zengel, 2002).

Bu bağlamda, alışveriş insanoğlunun en temel gereksinimlerinden biri olmakta, tarih boyunca gündelik hayat içerisinde etkin bir şekilde yer almaktadır. Alışveriş eyleminin, insanoğlunun var oluşundan beri süre gelmesi köklü bir alışveriş

kültürünü oluşturmakta, modern sonrası dönem ise farklı alışveriş mekanlarını ortaya çıkarmaktadır.

Alışveriş mekanları tarihsel süreçte; karum, agora, forum, pazar, çarşı, dükkan, kapalı çarşı, kervansaray, han, bedesten, arasta, alışveriş caddeleri, pasaj, çok katlı mağazalar, mağaza zincirleri, süpermarket, hipermarket ve alışveriş merkezi olarak karşımıza çıkmaktadır (Dinçer, 2010; Sarıakçalı, 2018). Alışveriş mekanları çalışma kapsamında yer alan ‘pazar, çarşı, dükkan, han, bedesten, alışveriş caddeleri, büyük market ve alışveriş merkezleri’ kavramları üzerinden irdelenecektir.

Pazar; erken uygarlıklardaki agoralardan beri süre gelen pazarlar, Ortaçağ’da kent merkezinde yer alan cami ya da katedrallerin çevresinde kurulan seyyar panayırarda alışveriş eylemini sürdürmektedir. Pazar yerlerinde, tarımsal ve hayvansal ürünlerin ticari yapılmakta ve zanaatkarların yaptığı giyim, kilim, deri, obje gibi malzemelerin satışı gerçekleşmektedir (Pevsner, 1976). Kent nüfusundaki artış sonucunda pazar yerleri yetersiz kalmakta bunun sonucunda yeni ticari yapılaşmalar ortaya çıkmaktadır (Geist, 1989).

Çarşı; 16. yüzyılda ortaya çıkan çarşılar, dükkanların organize edilmiş halidir (Coleman, 2006). Osmanlı kentlerinde çarşı merkez kabul edilmekte, bunun çevresinde kent gelişmektedir. Önemli yollar ve dolaşım aksları çarşıya açılmaktadır (Cerasi, 1999). Çarşı alanını; han, bedesten ve atölyelerin sıralandığı bir veya daha fazla sokaktan oluşan dükkanlar (arastalar) oluşturmaktadır (Vural, 2005).

Cerasi, toplumsal etkileşimlerin en yoğun ve en etkili olduğu yer olarak çarşıların önemini vurgulamaktadır; ‘Osmanlı kentinin hayat damaları başka hiçbir yerde olmadığı kadar merkez-çarşıda atar; orada bütün sosyal gruplara ait kadın ve erkekler karşılaşır, bütün dil ve diyalektler işitilir’ (Cerasi, 1999).

Dükkan; Antikçağdan beri bitişik şekilde sıralanan tek katlı dükkan birimleri sistematik pazaryeri kavramıyla, yeniden kurgulanmak zorunda kalmıştır. Önceleri, depolama-satış fonksiyonunu bir arada gerçekleştiren tek katlı yapılar sonra alt kat satış üst kat depolama-yaşam alanı olarak işlevlendirilen iki katlı yapılara

dönüşmüştür (Zengel, 2002). Dükkanlar üstü açık/kapalı sokak kurgusuyla bir araya geldiği gibi han ve bedesten cephelerinde de yer almaktadır.

Han; Farsçadaki 'hane' yani 'ev' kelimesinden gelmektedir. Hanlar menzil hanları (kervansaray) ve şehir içi hanları olarak ikiye ayrılmaktadır. Anadolu Selçuklu döneminde birçok kervansaray yapısı bulunmakta olup, Osmanlı döneminde ise şehir içi hanları ön plana çıkmaktadır (N. Gülenaz, 2011). Hanlar, yolcu hanı ve ticaret hanı olarak fonksiyonuna göre ayrılmaktadır. Osmanlı döneminde şehir içi hanları konaklamanın yapıldığı, ürünlerin depolandığı ve perakende ticaretin gerçekleştiği yapılar olmuştur (F. Acun, 2002).

Bedesten; Farsçadaki 'bezzazistan' kelimesinden gelmektedir (İnalçık, 1980). Değerli eşyaların satıldığı ve depolandığı yer olan bedesten, kentin ticari merkezinin en önemli yapısıdır. Bedestenler, kentte uluslararası ticaretin yapıldığını göstermektedir. Evliya Çelebi ise kentleri; bedestenli kentler ve bedestensiz kentler olarak iki gruba ayırmaktadır (Akar, 2009).

Alışveriş caddeleri; 16. ve 17. yüzyıllarda kentleşmenin hızlı yaşandığı Avrupa kentlerinde caddeler, dükkanlar, kafeteryalar ve barlar ile çevrelenmiştir. Bu alışveriş caddelerinde zemin katta dükkanlar üst katta konutlar yer almaktadır (Coleman, 2006).

Pasaj; 17. yüzyılda Avrupa'da, çelik-cam malzemenin kullanılmasıyla alışveriş caddeleri korunaklı ve geniş hacimli yapılarda yer almıştır (Tokyay, 2005). Bu yapılar içlerinde o zamana kadar alışagelenden çok daha fazla mal depolamaktadır. Pasajlar, büyük mağazaların öncüsü ve lüks eşya ticaret merkezlerinden birisi olmaktadır. Ayrıca, pasajlar gazla aydınlatmanın ilk uygulandığı yerlerdir. Bunun yanında pasajların oluşmasına demir konstrüksiyonun kullanılmaya başlaması etken olmuştur. Benjamin, pasaj yapılarını tanımlamaktadır; 'Endüstriyel lüksün yeni buluşu olan pasajlar, bina kitlelerin arasından uzanan, üstleri cam kaplı, mermer duvarlı geçitlerdir; sahipleri bu türden spekülasyonlar için bir araya gelmişlerdir. Işığı yukarıdan alana bu geçitlerin iki yanında en şık dükkanlar uzanır; bu nedenle böyle bir pasaj, küçük bir kent, dahası küçük bir dünyadır' (Benjamin, 1993).

Büyük market; hipermarket, tek katlı plan şemasına sahip olan, satış ve depolama kısmı aynı yerde bulunan, ikinci bir depolama alanı gerektirmeyen, 25.000-35.000 ürün bazında ve en az 10.000-50.000 m² alana sahip olan perakende satış mekanlarıdır. Süpermarketler ise genellikle konutlara 7-10 dk yürüme mesafesinde olan, en az 400 m² alana sahip olan, ortalama 1.000-2.500 m² kapalı hacim içerisinde toplam satış alanının %15'i kadar ayrı satış ve depolama alanı olan mekanlarıdır (Zengel, 2002).

Alışveriş merkezleri; 'Uluslararası Alışveriş Merkezleri Konseyi (ICSC) tanımına göre; merkezi bir birimce dizayn edilen, planlanan, inşa edilen, sahiplenilen ve yönetilen; çeşitli ticari işletme tiplerini ve farklı hacimlerdeki satış noktalarını içinde barındıran, etki alanındaki tüketici nüfusa hizmet etmek üzere kurgulanmış ve yine bu tüketici nüfusa rahatlık sağlamak amacıyla pek çok mağazanın ve dolayısıyla pek çok ticari malın bir arada bulunduğu, otopark kolaylığı sağlanan perakende satış kompleksleridir' (Eke, 2011). Yani, alışveriş merkezleri alışveriş, sinema, sergi, konser, yeme-içme, otopark gibi karma fonksiyonları bir arada sunmaktadır. Alışveriş merkezleri, 20. yüzyılda Amerika'da ve Avrupa'da ortaya çıkmaktadır. Amerika'da ikinci dünya savaşı sonrası kent yeniden planlanmakta ve alışveriş merkezleri kent çeperlerinde oluşmakta; Avrupa'da ise kent merkezlerinde karma kullanımlı yapılar olarak inşa edilmektedir. Coleman, alışveriş merkezlerini kent dışı, kent merkezi ve yeni tip alışveriş mekanları olarak üç başlıkta sınıflandırmaktadır. (Dinçer, 2010).

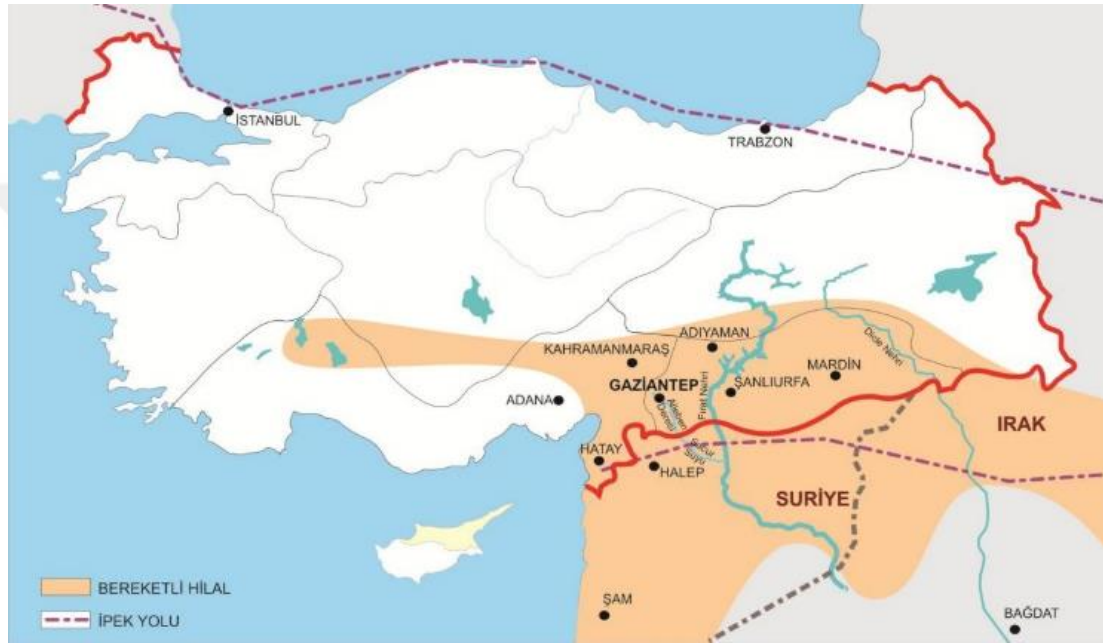
4.3 Gaziantep'te Alışveriş Olgusu

4.3.1 Kent verileri

Gaziantep'te farklı zamanlarda oluşmuş alışveriş olgusunun gelişimini ve değişimini analiz edebilmek için öncelikle buna etken olan kent bileşenlerini irdelemek gerekmektedir. Kentin coğrafi, sosyo ekonomik ve sosyokültürel verileri, fiziki yapının oluşumuna, kent dokusunun oluşumuna ve doku içerisinde kentsel mekanların organize olmasına etken olmaktadır.

4.3.1.1 Coğrafi konumu

Gaziantep coğrafi olarak, 37° 05 08 enlem ve 38° 35 10 boylam arasında yer alır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Akdeniz Bölgelerinin kesiştiği alanda, Fırat nehrine akan Sacur çayının kollarından Alleben deresinin üzerinde konumlanmıştır. Kent kuzeyde Adıyaman ve Kahramanmaraş, güneyde Hatay, Kilis ve Suriye, doğuda Şanlıurfa, batıda Osmaniye ile çevrilidir (Uğur, 2004; Darıcı, 2018; Ulusoy ve Turan, 2016).

Şekil 4.1 Türkiye’de Gaziantep’in konumu, Bereketli Hilal ve İpek Yolu (Diamond, 2003; Altın Tarih Atlası, 2000).

Dünyada yaklaşık 12.500 yıl önce kuraklık ve soğuma yaşanmakta, avcılık ve toplayıcılık imkansız hale gelmektedir. İnsanlar tarım ile uğraşmak durumunda kalmakta Lübnan, Suriye, Irak, Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve Mezopotamya’yı kapsayan alan en verimli ve yaşamaya en uygun topraklar olmaktadır. Gaziantep, bu topraklar içerisinde ‘Bereketli Hilal’ sınırlarında yer almaktadır (Aşçı, 2013).

Bunun yanında, Mısır, Suriye, İran, Avrupa ve Kafkasya’ya giden kervanların geçtiği ‘İpek Yolu’ üzerinde bulunması kentin coğrafi konumunu önemli hale getirmekte, ticaretin gelişmesinde önemli rol oynamaktadır (Darıcı, 2018). Ayrıca, hac ibadeti için ‘İstanbul-Antep-Şam-Mekke’ yolunun kullanılması Antep çarşılarının ve ekonominin gelişmesini sağlamıştır (Ulusoy ve Turan, 2016).

4.3.1.2 Sosyo-kültürel yapısı

Gaziantep'in coğrafi konumundan dolayı, tarihe dayalı kültürel bir yapısı bulunmaktadır (Uğur, 2004). 'Anadolu'nun yerli halkı' olarak nitelendirilen Sümerler, Sami kavimleri, Akadlar, Asurlular kentte yaşamıştır. Bunun yanında Selçuklu, Memluklu ve Osmanlı dönemlerinde birçok bilim insanı yetişmiştir (Güzelbey, 1992). Gaziantep'in, 400 yıla yakın Türk boylarının hakimiyetinde olması nedeniyle Türk dili ve kültürü gelişmiştir (Darıcı, 2018).

Kent nüfusunun çoğunluğunu Müslümanlar oluşturmakta az sayıda gayrimüslim bulunmaktadır. Halep Salnamelerinde 1869 yılında Gaziantep'te, 5021 hane bulunmakta; 3907 hane Müslüman, 1027 hane Hristiyan, 67 hane ise Musevi'dir (Uğur, 2004).

Gaziantep, 'Köklü Türklük Bilinci' sayesinde, coğrafi konumu itibariyle birçok göç almasına rağmen toplumun %90'ı Türkçe konuşmaktadır (Güzelbey, 1992).

4.3.1.3 Ekonomik yapısı

Gaziantep, coğrafi konumu itibariyle Türkiye'nin Ortadoğu ihracatında oldukça önemli yere sahiptir. Tarihsel süreçte kentin önemli ticaret yollarının güzergahında bulunması, doğu ve Arap ülkeleri ile ithalat ve ihracat yapmasına ve gelişmesine olanak sağlamıştır. Tarım, gıda ve tekstil başta gelen ekonomik sektörlerdir (Ulusoy ve Turan, 2016).

4.3.1.4 Tarihsel gelişimi

Gaziantep şehrinin tarihi, Paleolitik Çağa (Eski Taş Çağı) dayanmaktadır. Tarihi kitaplarda ise Gaziantep'in ismi, Dülük (Dolice) olarak anılmaktadır. Dülük, kentin 10 km kuzeyinde yer almaktadır. Dülük'ün, Roma yerleşmeleri olan Zeugma ve Maraş arasındaki yol güzergahı üzerinde bulunması, tarımsal alanların ve su kaynağının olması merkez yerleşme olmasını sağlamıştır. Ayıntap ise MS 1000 yılına kadar kale yerleşmesi olmuştur (Uğur, 2004).

MÖ 300 yılında, Büyük İskender'in, 'kale dışında ilk kez beş yüz hanenin yapılmasına emir verdim' demesiyle kale eteklerinde ilk yerleşmeler (Türktepe) başlamıştır (Göğüş, 1995). Buna rağmen Dülük merkez yerleşme, Ayıntap ise halen

kale yerleşmesidir (Kuban, 1980). MS 499 yılı deprem sonrası Dülük'ün harap olması, Ayıntap'ın gelişmesini sağlamıştır (Uğur, 2004; Darıcı, 2018). MS 10. yüzyılın sonuna doğru Dülük merkez yerleşme özelliğini kaybetmekte ve Ayıntap merkez yerleşme konumuna geçerek gelişmektedir (Kuban, 1983).

Şekil 4.2 Kale-Ayıntap (Sıtkı Severoğlu arşivi).

Kale ve çevresinde Bizans döneminden sonra Dört Halife, Emeviler, Abbasiler, Eyyubiler, Anadolu Selçuklu, Moğollar, İlhanlılar, Dulkadiriler, Karakoyunlular, Memlükler ve Osmanlı hüküm sürmüştür (Güzelbey, 1992; Uğur, 2004; Ergeç, 2012).

Sonuç olarak, Gaziantep birçok farklı medeniyetin, kültürel ve tarihi eserlerine ev sahipliği yapmaktadır. Kentte bulunun tarihi yerler ve eserler; Gaziantep Kalesi, Şehitler Anıtı, Zeugma, Dülük, Rumkale, Karkamış, Yesemek, Tilmen Höyük, Zincirli Höyük, Gercin Höyük, Taşlı Geçit Höyük, Roma Anıt Mezarları, Araban Kalesi ve Dolmen Kaya Mezarları'dır (Gaziantep Valiliği, 2016).

4.3.1.5 Fiziksel gelişimi

Daha önce açıklandığı gibi, Dülük'ün merkez yerleşme olması, MS 1000 yılına kadar Ayıntap'ın kale yerleşmesi olmasına neden olmaktadır (Uğur, 2004). Kale'nin yapım tarihi kesin bilinmemekte arkeolojik kazılar sonucu bulunan çanak ve çömleklerden

Kalkolitik Çağ (MÖ 5500-3000) olduğu anlaşılmaktadır (Ergeç, 2012). Hitit döneminde iç kalenin yapıldığı, Bizans döneminde ise onarım geçirdiği bilinmektedir. Kale surlarında, Kanuni Sultan Süleyman'a ait Osmanlı kitabesi ve onarım yazıtları bulunmakta, onarım yazıtlara ise düzenli bakım yapıldığını göstermektedir (Kuban, 1983; Başgelen, 1999).

Şekil 4.3 Gaziantep kale ve çevresi (Gaziantep Valiliği, 2016).

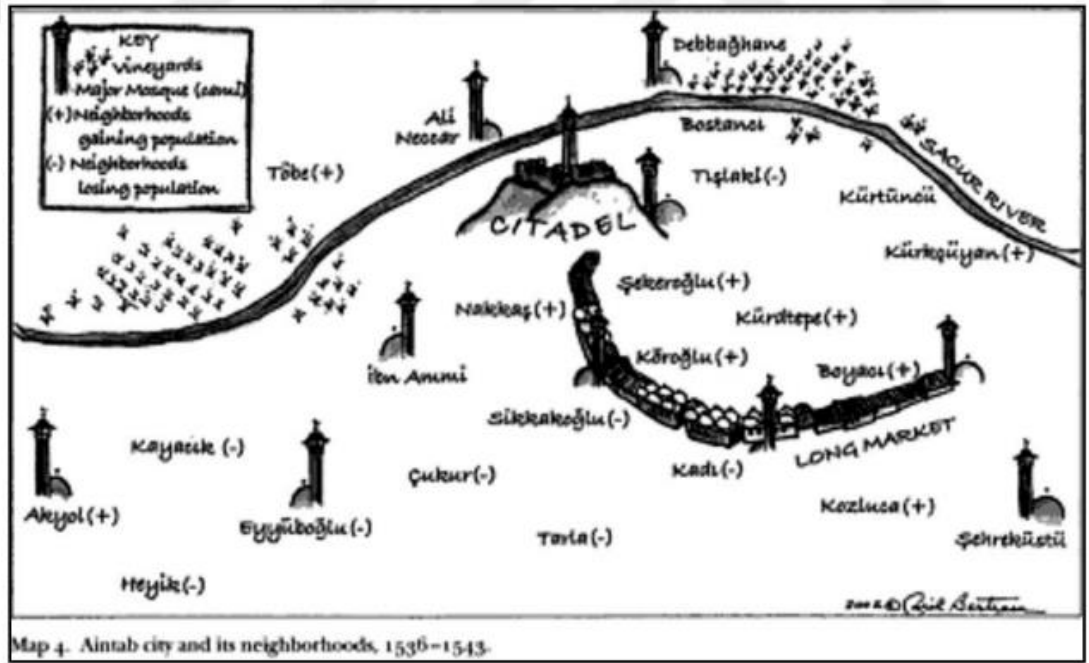
Evliya Çelebi Antep'e geldiği, 1671 yılında kalenin özelliklerini anlatmaktadır;

Şehrin ortasında kudret kayası üstünde yuvarlak bir kaledir. Kaleyi çevreleyen hendek 1300 adımdır. Eni 40, derinliği 20 arşın kesme kayadan oyulmuştur. Bu kalede 26 kule vardır. Toplamı 1001 bedendir ve Yedi kat demirli, batıya bakan bir kapısı vardır. İçinde 40 hane, 1 cami, 1 hamam ve birkaç buğday ambarı var, başka çarşı pazardan bir imaret yoktur. Tamamı aşağı şehirdedir. Ancak tüm neferler ile dizdar devamlı burada bulunur, sanki mahpustur. Taşra bağlara bahçelere ve top menzili yere gitse katlederler, eski kanun böyledir. Cebehanesi ve 70 pare topları vardır (Karahan, 2016).

Kale çevresinde oluşan ilk mahalle ise, Bizans döneminde inşa edilen Türktepe'dir (Kuban, 1983). Türktepe ve Halep arasındaki 'Uzun Çarşı' olarak adlandırılan yol aksı, ilk ticari akstır. Ticari aks üzerinde çarşı, pazar, dükkan, han ve bedesten yapıları bulunmaktadır (Cezar, 1985; Kuban, 2014). 16. yüzyılda esnaf ve zanaat grupları kendi aralarında örgütlenerek çarşı dokusunu oluşturmuşlardır (Başgelen,

1999). Çarşı da dokumacı, boyacı, derici, demirci, kalaycı, bakırcı, fırıncı, helvacı, bakkal, kasap, kebabçı, kuyumcu, eskici ve benzeri esnaf grupları yer almaktadır (Darıcı, 2018).

Bunun yanında, İslam kentlerinde camiler önemli yer edinmekte ve ticari dokunun içerisinde yer almaktadır (Cezar, 1985). Ömeriye (1210), Boyacı (1357), Ali Nacar (1376) ve Eyüboğlu (14. yüzyıl) camileri Uzun çarşı aksında yer alan ilk dini yapılarıdır (Kuban, 1983; Güzelbey, 1992). Camiler, mahalle oluşumunda etkili olmakta ve mahalleler isimlerini içerisinde yer alan camilerden almaktadır (Kuban, 2014). Kentin ilk mahalleri olan Boyacı, Ali Nacar, Eyüboğlu, Düğmeci, Karatarla, Şekeroğlu, Eblahan, Akyol ve Bey mahalleri örneğinde olduğu gibi.

Şekil 4.4 Kale ve mahalleler-16. yüzyıl (Pierce, 2005).

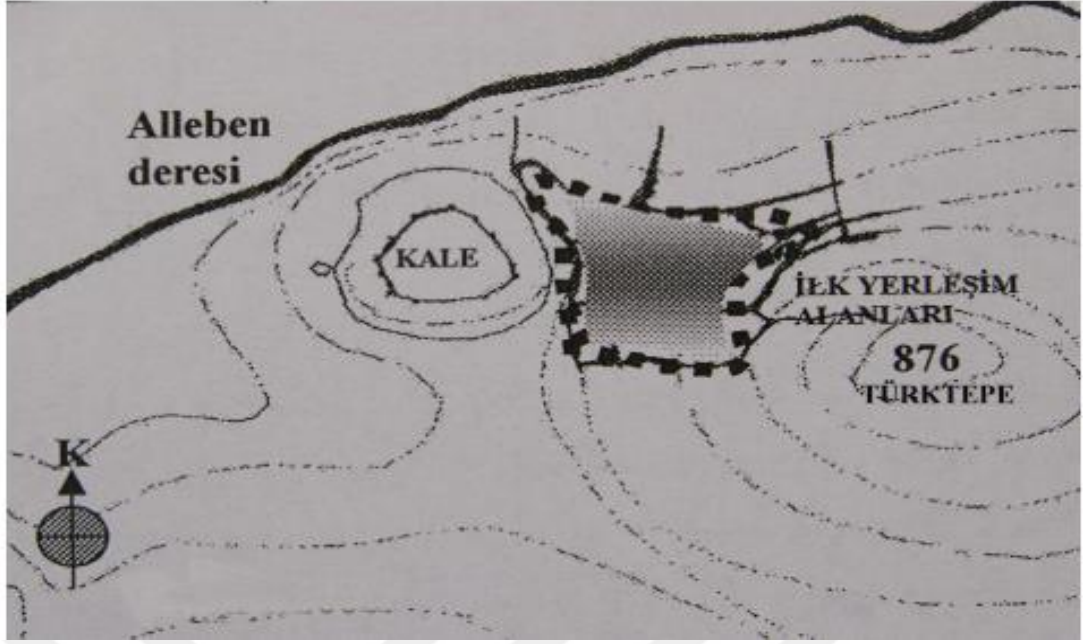
Diğer yandan, Gaziantep'te medreseler genellikle camilerin avlusunda yer almaktadır. Eşrefiye medresesi (1237) kentteki ilk medrese olmakta, günümüzde bulunmamaktadır (Çam, 2006). Ayrıca, çarşı içerisindeki hamam, meyhane ve kahvehane gibi sosyal mekanlar yer almaktadır (Topçu ve Bilsel, 2016).

Kentin fiziksel gelişiminin anlaşılmasında, Evliya Çelebi'nin notları önemli yer tutmaktadır;

Ayntab şehri toplam 32 mahalledir ve 8.067 toprak ve kireç örtülü mamur ve şenlikli hanedir. Ve 140 mihraptır. Her camide birer medrese vardır. Ve her birinde birer mescit vardır ki cemaatle ibadet olunur. Ve yedi dârülhadis vardır. Sultan Hamamı, Naiboğlu Hamamı kale dibindedir. Ve 300'den fazla özel hane hamamı vardır. Ve toplam 3.900 dükkânı olan çarşısı vardır. 2 bedesten var, ama Uzun Çarşı'sı ve Saraçhane'si düzenli yapılmış, üstleri örtülü kârgir, sağlam ve süslü dükkânlardır. Ve tamamı 70 çeşmedir, onlara dahi ihtiyaç yoktur. Zira her haneden hayat pınarı nehirler akar. Mustafa Paşa Hanı, Pekmez Hanı, Tuz Hanı, İkikapılı Han, Börekçi Hanı, Arasta Hanı ve Mustafa Ağa Hanı, nice hanlar daha vardır, ama meşhuru bunlardır. 2 imareti var, gelen gidenlere teklifsiz sofrası sabah akşam yıl boyu açıktır. Ve hepsi 40 tekkedir. Bunlardan mükellef, mükemmel ve süslü, imaretinde nimeti bol, hoş yapı Mevlevihane Tekkesi'dir. Kısacası mamur ve süslü yolları tertemiz şirin şehirdir. Her sokak başında birer tedribe kapıları var ki her biri kale kapılarından sağlam ve korunaklıdır. Her birini birer kapıcı açar kapar. Ve her gece bütün sokakları kandillerle aydınlanıp bekçi ve gözcüler hazır olup uzun gecelerde subaşı bütün tabileriyle kol dolaşır. Bu anlattığımız mamur şehrin tam ortasında bir kudret kayası üzerinde yuvarlak bir hoş iç kale vardır ve gayet sağlamdır. Böyle bir büyük şehre taze hayat veren abıhayat Sacur Nehri: Battal Öyük adlı yeraltından çıkıp bir kolu şehrin bağ bahçe, bostan ve gülistanlarına dağılıp sular. Bir bölümü şehrin tüm çeşme, cami, imaret, medrese, hamam ve saraylarına dağılıp geri kalanı tabahaneden ve kale altındaki köprüden geçip kible tarafına akıp Haleb şehrine gider. Bu şehre "Arabistan'ın gelinciği" diye isim vermişlerdir. Kısacası bu şehrin övgüsünde dil acizdir. Ancak yeryüzünde vilâyeti geniş ve sevimli, bütün eşyası beğenilen, ekinlikleri geniş, hayır ve bereketleri çok, nimetleri bol, akarsuları ve pınarları akıp çağlayan cihan şehri Ayntab'dır (Evliya Çelebi Seyahatnamesi).

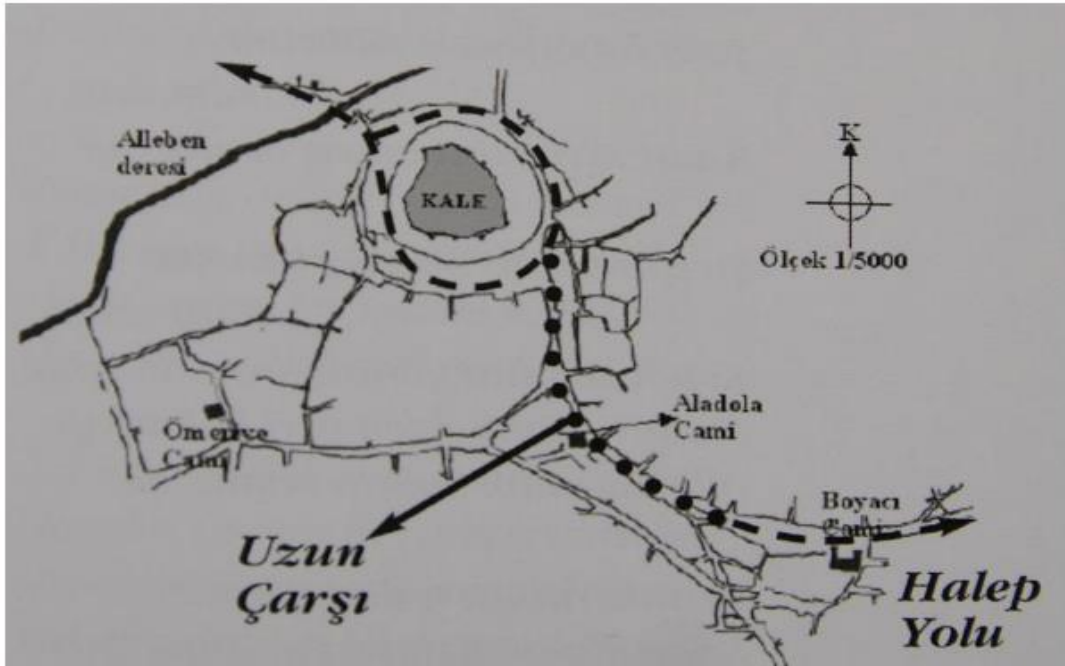
4.3.1.6 Kentsel doku ve mekanların oluşumu

Kentteki ilk yerleşim daha öncede belirtildiği gibi Büyük İskender tarafından kaleye en yakın tepe olan Türktepe'de oluşmuştur. Bu ilk yapılaşmanın şeklini belirleyen morfolojik etmenler, kaleye yakınlık (güvenlik yönünden) ve Alleben deresidir (Uğur, 2004).

Şekil 4.5 MS 100 yılında kale ve ilk yerleşim alanları-Türktepe (Uğur, 2004).

Bunun yanında, Gaziantep kent dokusunun oluşmasında camilerin konumu belirleyici etken olmaktadır. Ömeriye cami (10. yüzyıldan önce) kentteki ilk cami olmakta, kaleye yakın ikinci bir odak noktası (landmark) oluşturduğu görülmektedir (Kuban, 1983). Bunun gibi, Boyacı cami (1357), Türktepe ve kale arasındaki ticari yol (Uzun Çarşı-Gümrük Caddesi) üzerinde yer almakta şehrin morfolojisini değiştirmektedir.

Şekil 4.6 MS 1000-1515 yıllarında dini yapıların morfolojiye etkisi (Uğur, 2010).

Uzun Çarşı kuzey-güney doğrultusunda yol aksı oluşturmakta, Gaziler ve Eblahan Caddesi ise doğu-batı doğrultusunda yol aksı oluşturmaktadır. Bu akslar ticaretin geliştiği ve şehrin morfolojisini belirleyen ana yol akslarıdır (Yüce, 2010).

Ayrıca, Gaziantep'in, Dülük sebebiyle ikinci planda kalması, önemli dini (Ulu Cami gibi) ve idari binaların (saray gibi) oluşmasına engel olmuştur. Bu gereksinimleri kale karşılamaktadır. Diğer yandan, kentteki cami, medrese, mescit, çeşme, hamam, han gibi yapıların sayısı başka kentlere kıyasla oldukça fazladır (Kuban, 1980).

Şehir morfolojisi 19. yüzyıla kadar aynı şekilde devam etmiştir Fakat 19. yüzyılda, Amerikalı ve Fransız misyonerler, azınlıkta olan Ermenilere sahip çıkarak kente birçok eğitim yapısı, Katolik kilisesi, Protestan kilisesi ve hastanesi inşa etmiştir. Ermenilerin yaşadığı mahallelerde (Tepebaşı, Kayacık) yer alan kent mekanları, şehir morfolojisinin değişmesine neden olmuştur (Kuban, 1980)

Şehir morfolojisinin değişmesine başka bir önemli etken ise Kurtuluş Savaşı'dır. Savaş sonrası kentteki kamu binaları ve sivil mimari yapılarından birçoğu yıkılmıştır. Hürriyet Caddesi'nin her iki yanındaki boş alanlarda yapılaşma başlamıştır (Uğur, 2004).

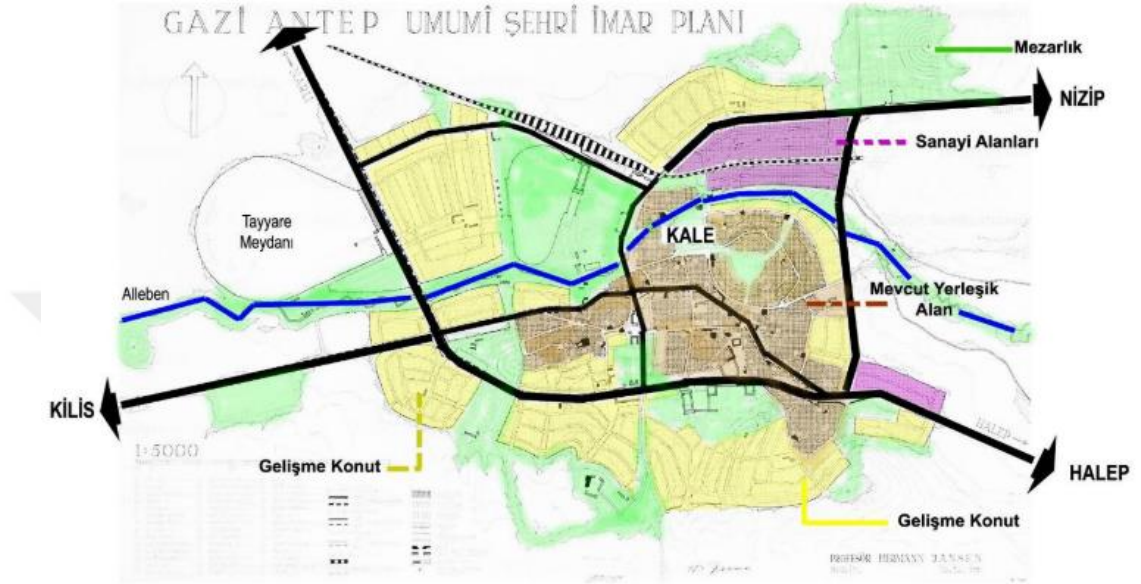
4.3.1.7 Kent planları

Türkiye'deki ilk kent planlama çalışmalarının ana amacı; kentin içinde yangın ya da savaş gibi etkenler sonucu harap olmuş konut ya da ticaret alanlarının yeniden imarı, yeni ulaşım teknolojileri doğrultusuna yol altyapısı oluşturma ve savaş sonrası artan göçmen nüfusuna yönelik konut alanlarının oluşturulmasıdır (Tekeli, 1980; Denel, 1982).

Gaziantep kenti için; 1938 yılı (Herman Jansen tarafından), 1955 yılı (Kemal Ahmet Aru ve Hamit Kemali Söylemezoğlu taraflarından), 1973 yılı (Zühtü Can ve ekibi taraflarından) ve 1990 yılı (H. Oğuz Aldan tarafından) olmak üzere kent imar planları hazırlanmıştır (Yenice ve Yenice, 2018).

Gaziantep kenti için ilk imar planı, 1938 yılında Herman Jansen tarafından hazırlanmıştır. Plan yaklaşık 600 ha alanı kapsamaktadır. Kentin batı, kuzey ve

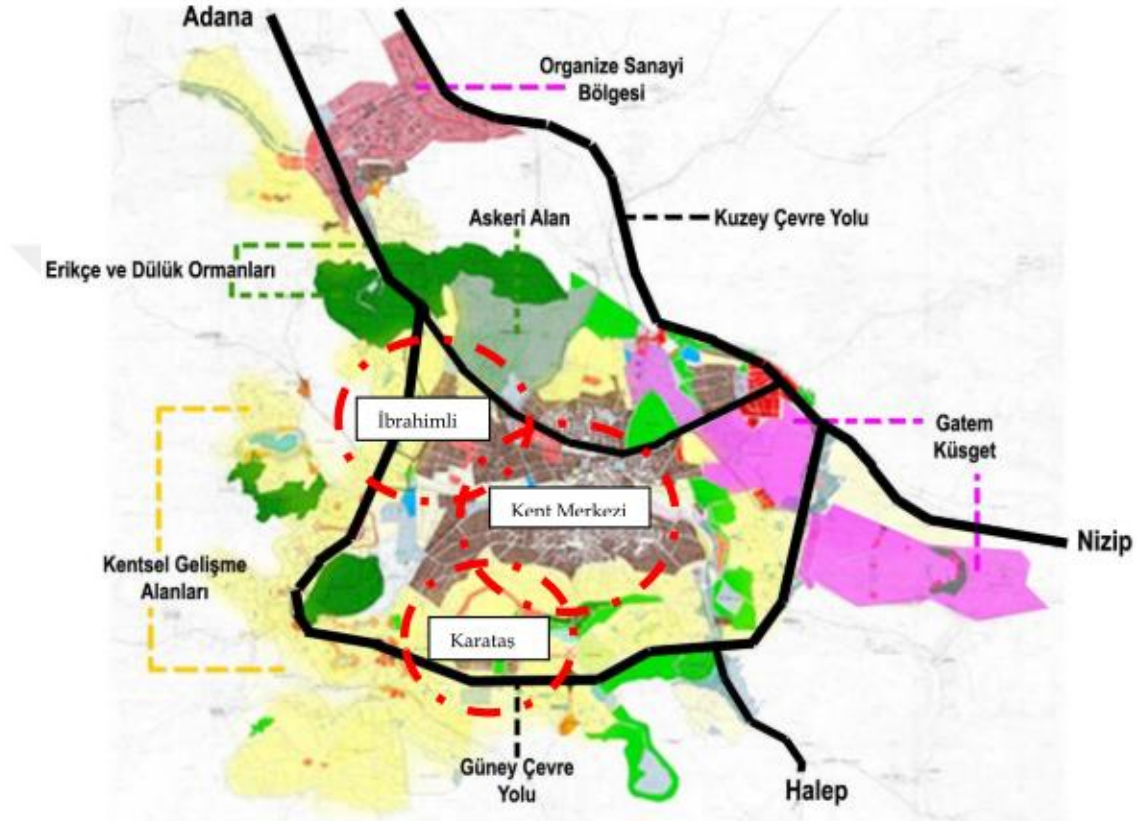
güney yönünde gelişmesini önerilmektedir. Batı ve güney yönünde konut, Halep ve Nizip Caddeleri üzerinde ise sanayi alanlarını planlamaktadır. Suburcu, Karagöz ve Gaziler Caddesi'nin genişletilmesini, İsmet İnönü Caddesi ve Atatürk Bulvarının açılması planlanmaktadır. Kentin yeşil alanını ise Alleben deresi çevresinde düzenlemektedir (Yenice ve Yenice, 2018).

Şekil 4.7 Gaziantep kenti imar planı (Jansen, 1938).

Revizyon ve ilave imar planı, 1955 yılında Kemal Ahmet Aru ve Hamit Kemali Söylemezoğlu taraflarından hazırlanmıştır. Plan yaklaşık 680 ha alanı kapsamaktadır. Demiryolunun yeni güzergaha taşınması ile kent morfolojisi değişmiştir. Sanayi alanları Araban Yolu ve İpek Yolu üzerinde gelişim göstermiştir. Buna bağlı olarak niteliksiz konut bölgeleri (Karşıyaka gibi) oluşum göstermiştir. Kentin batı-güneybatı yönünde (Bahçelievler, Kavaklık, Öğretmenevleri mahalleleri) konut gelişmesi olarak önerilmiştir. Atatürk Caddesi devamında Ordu Caddesi açılmasıyla Halep yolu bu güzergaha kaymıştır. İnönü Caddesi yine bu dönemde açılmıştır. Alleben deresi, yeşil alan olarak varlığını sürdürürken, yarış alanı olarak belirlenen alan konut alanına dönüşmüştür (Yenice ve Yenice, 2018).

Büyükşehir kent modeli, 1990 yılında H. Oğuz Aldan tarafından hazırlanmıştır. Plan yaklaşık 8010 ha alanı kapsamaktadır. Doğu-güney ve batı yönünde çevre yolu planlanmaktadır. Batı ve güney yönlerinde yeni konut alanları önerilmektedir. Doğu yönünde yeni ticari alan olan GATEM önerilmiştir. Kuzey-kuzeydoğu yönünde şehirlerarası otobüs terminali ve yeni iş alanları planlanmaktadır (Yenice ve Yenice, 2018).

Şekil 4.10 Gaziantep kenti imar planı (Aldan, 1990).

2000'li yıllardan sonra ise küçük ölçekli üretim alanları ve niteliksiz konut alanları için kentsel dönüşüm ve yenileme planları hazırlanmaktadır (Yenice ve Yenice, 2018).

Kent imar planları değerlendirildiğinde, 1938 yılı imar planından anlaşılacağı üzere, ilk kent planı, kale 'merkez-odak-işaret' alınarak yapılmaktadır. Daha önce belirtildiği gibi, kalenin doğu yönünde oluşan Uzun Çarşı aksı ilk ticaret yoludur. İmar planında Hürriyet Caddesinin (kalenin kuzeyinde yer alan tren garından gelen taşıt yol aksı) doğu yönünde bulunan Gaziler Caddesi'nin genişletilmesiyle alışveriş eylemi, Geleneksel çarşı ve Gaziler Caddesi üzerinde yoğunlaşmıştır.

Diğer yandan, 1955 yılındaki imar planında Hürriyet Caddesinin batı yönünde oluşan Atatürk caddesi, kentin batı yönünde yeni konut alanlarını oluşturmaktadır. Atatürk Caddesinin kuzey yönünde oluşan Gazi Muhtar Paşa Bulvarı ise kentin kuzey yönünde yeni konut alanlarının oluşmasını sağlamaktadır. Konut alanları beraberinde ticari alanların da oluşmasını sağlamıştır. Bunun sonucunda, kentin ikinci alışveriş bölgesi olan Gazi Muhtar Paşa Bulvarı (alışveriş caddeleri) ortaya çıkmıştır.

Ayrıca, 1955 planında Hürriyet Caddesinin güney yönünde oluşan İnönü Caddesi kentin güney yönünde yeni konut alanlarını oluşturmaktadır. İnönü Caddesinin ve Atatürk Caddesinin kesişimlerinde Fevzi Çakmak Bulvarı oluşmakta ve kentin üçüncü alışveriş bölgesinde yer alan Sanko Park AVM bu aks üzerinde konumlanmaktadır.

Bunun yanında, 1990 yılındaki imar planında kentin batı yönündeki yeni konut alanı olan İbrahimli bölgesinin oluşumu görülmektedir. Bu bölge içerisinde kentin üçüncü alışveriş bölgesinde yer alan Primemall AVM ve Iconova Cadde konumlanmaktadır.

4.3.2 Gaziantep’te alışveriş bölgeleri

Kentte alışveriş olgusu, geleneksel-modern-modern sonrası dönemin ürünü olarak üç farklı bölgede gelişim göstermiştir. Alışveriş bölgeleri birbirinden kopuk olsa da ‘Gündelik Hayat’ olgusu sayesinde kent içinde alışveriş eylemini bir arada sürdürmektedirlerdir.

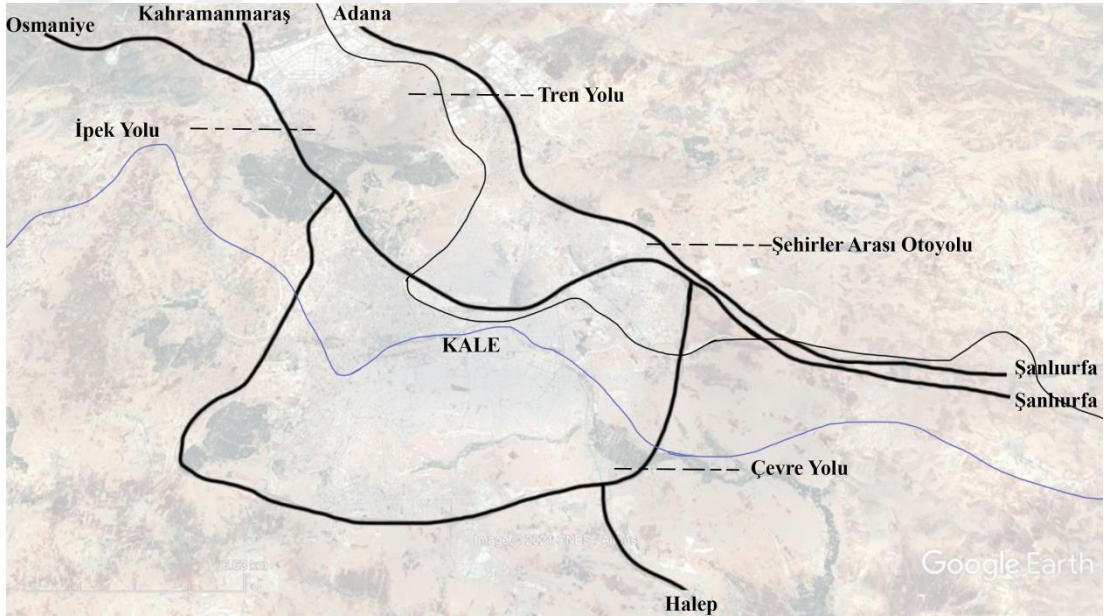
Birinci alışveriş bölgesi; geleneksel dönemin ürünü olan, Geleneksel çarşı içerisinde yer alan Hanlar Bölgesi ve Gaziler Caddesidir. Geleneksel çarşı; caddeler, meydanlar, sokaklar ve ‘yerel’ özellik gösteren kentsel mekanlardan (pazar, çarşı, dükkan, han, bedesten, pasaj, cami, medrese, kahve, lokanta ve benzeri) oluşmaktadır. Geleneksel çarşı, MS 1000 yıllarında oluşum göstermekte olup günümüze kadar süre gelmekte ve gündelik hayat içerisinde etkin şekilde kullanılmaktadır. Ayrıca, çarşı içerisinde farklı zamanlarda oluşan mekanlar kendi içinde de çok zamanlılık oluşturmuştur.

İkinci alışveriş bölgesi; modern dönemin ürünü olan Gazi Muhtar Paşa Bulvarıdır. Bulvar; yeşil alanlar, caddeler, sokaklar ve ‘ulusal’ özellik gösteren kentsel

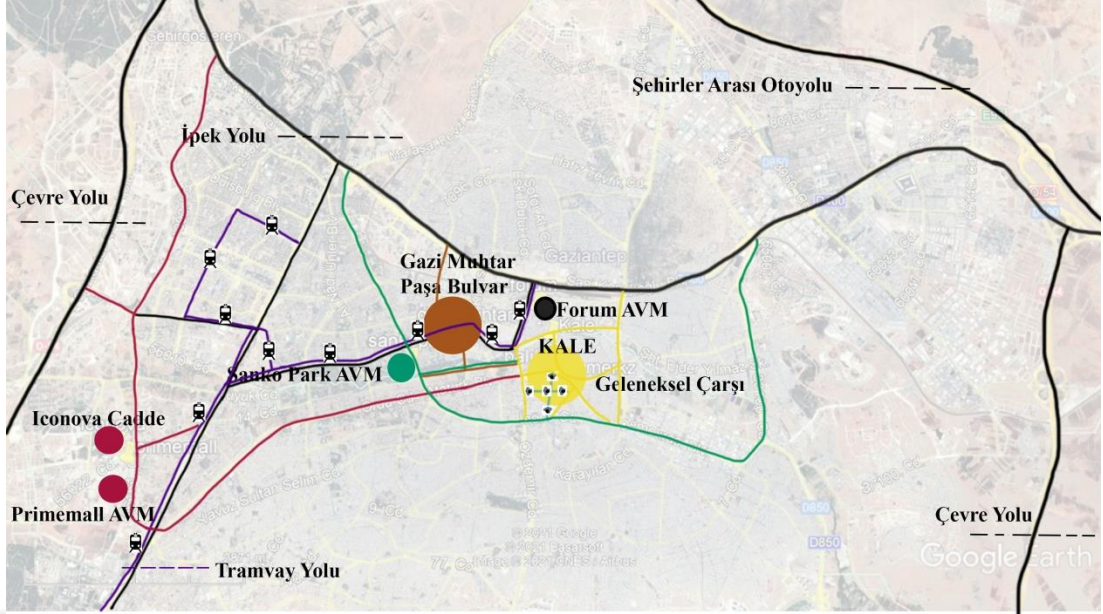
mekarlardan (dükkan, mağaza, iş merkezi, banka, belediye, valilik, sanat galerisi, devlet tiyatrosu, pastane, kafe ve benzeri) oluşmaktadır. Bulvar, 1955 yılı kent imar planı sonrasında oluşum göstermekte olup gündelik hayat içerisinde etkin şekilde kullanılmaktadır. Ayrıca, bulvar kentin tüm modern bağlantılarını (tiyatro, sanat merkezi gibi) yayan merkez konumundadır.

Üçüncü alışveriş bölgesi; modern sonrası dönemin ürünü olan alışveriş merkezleri ve Iconova Caddedir. Alışveriş merkezleri; caddelerden, meydanlardan ve 'evrensel' özellik gösteren mekarlardan (sinema salonu, oyun salonu, mağaza zincirleri, restoran zincirleri, kafe zincirleri ve benzeri) oluşmaktadır. Iconova Cadde; caddelerden ve 'evrensel' özellik gösteren mekarlardan (mağaza zincirleri, restoran zincirleri, kafe zincirleri ve benzeri) oluşmaktadır. Alışveriş merkezleri, 2009-2013 yılları arasında; Iconova cadde ise 2018 yılında oluşum göstermekte olup gündelik hayat içerisinde etkin şekilde kullanılmaktadır.

Çalışma kapsamında, Gaziantep'te farklı zaman dilimlerinde oluşmuş alışveriş olgusu gündelik hayat ve onun kavramları üzerinden üç bölge olarak ayrı ayrı irdelenecektir.

Şekil 4.11 Gaziantep kenti ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

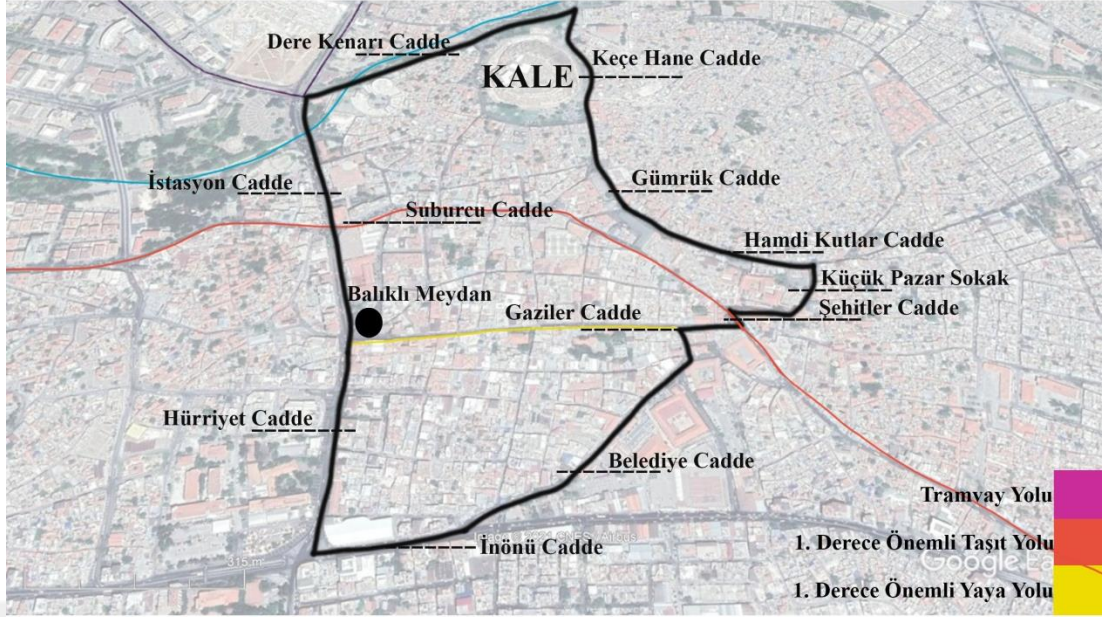

Şekil 4.12 Alışveriş bölgelerinin kentteki konumları ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

4.3.2.1 Birinci alışveriş bölgesi (Geleneksel Çarşı)

Geleneksel çarşı olarak tanımlanan bölge; kalenin doğu yönünde yer alan Keçe Hane Cadde ile başlamakta ve Gümrük Cadde-Hamdi Kutlar Cadde-Küçük Pazar Sokak-Buğday Pazarı Sokak-Şehitler Cadde-Gaziler Cadde-Tuzhanı Cadde olarak devam etmekte ve kalenin güneydoğu yönünde yer alan Belediye Caddesi ile sonlanmaktadır. Bu çarşı aksı 'Kültür Yolu' olarak da tanımlanmaktadır. Kalenin kuzey yönünde yer alan Dere Kenarı Cadde, batı yönünde yer alan İstasyon Cadde, Hürriyet Cadde ve güney yönünde yer alan İnönü Caddesi ise Geleneksel çarşı sınırlarını oluşturmaktadır (Şekil 4.13).

Geleneksel çarşıya yürüyerek, toplu taşıma ve özel araç kullanarak ulaşım sağlanmaktadır. Çarşının, 1. derece önemli taşıt yolu 'Suburcu Caddesi', 1. derece önemli yaya yolu 'Gaziler Caddesi', 1. derece önemli toplu taşıma noktası ise 'Balıklı Meydan'dır (Şekil 4.13).

Şekil 4.13 Geleneksel çarşı bölgesinin kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

Geleneksel çarşı içerisindeki yapılar 13.yy-20.yy arasında inşa edilmiş olup; yapıların genel özellikleri çoğunlukla erken İslam mimarisi (Memluklar dönemi-1250-1515 yılları) izleri taşımaktadır (Altınöz, 1999; Anonim A, 2008).

Çarşı; pazarlar, çarşılar, hanlar, bedestenler, pasajlar, camiler, türbeler, hamamlar ve çok sayıda sivil mimari yapılardan oluşan somut kültür varlıklarının ve bakır işlemeciliği, sedef kakmacılık, kutnuculuk, yemenicilik, aba dokumacılığı, küpçülük, kilim dokumacılığı ve haphapçılık gibi yöresel el sanatlarından oluşan somut olmayan kültürel miras ürünlerinin yer aldığı bir alandan oluşmaktadır.

Geleneksel çarşı esnafıyla yapılan görüşmelere göre çarşı çoğunlukla yerli/yabancı turistler tarafından kullanılmaktadır. Kent kullanıcıları yöresel gıda ürünlerini evine yakın olan aktarlardan (Cumba, Ağaçalı, Saçbeyaz gibi) temin etmekte, giyim alışverişlerini alt gelir grubu Gaziler Caddesi üzerindeki mağazalardan, orta-üst gelir grubu alışveriş merkezlerinden/Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerindeki mağazalardan, üst gelir grubu ise Iconova Cadde üzerindeki mağazalardan yapmaktadır. Bu tespiti kent kullanıcıları ile yapılan anket sonuçları doğrulamaktadır.

Zaman-mekan rutinleri

Geleneksel çarşı içerisinde genellikle benzer esnaf grupları bir araya gelerek belirli alanlarda mekansal düzenlemeler oluşturmuştur. Tekrar eden bu mekan dizilimleri açılma-kapanma zamanları olarak da kendi içlerinde benzerlik göstermektedir. Fakat çarşı içerisindeki mekanların işlev farklılıklarına (aktar, kuyumcu, giyim gibi) bağlı zaman farklılıkları görülmektedir.

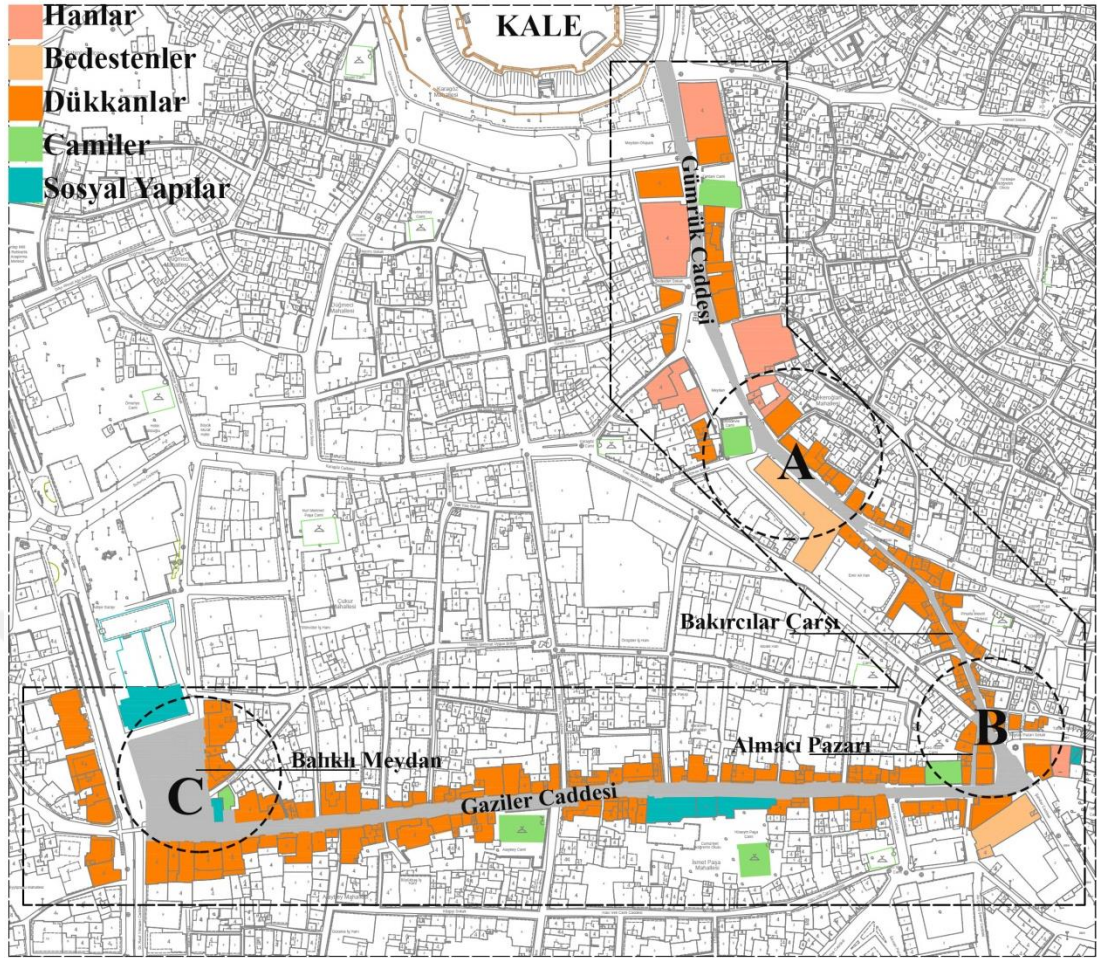
Çarşı esnafıyla yapılan görüşmelere göre açılma-kapanma zamanlarında mevsimler etkili olmaktadır. Yaz ve kış mevsiminde çalışma zamanlarını belirleyen etken ise akşam ezanı olmaktadır.

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Çarşı esnafının, tezgah açma-toplama, kepenk açma-kapama gibi açılma-kapanma eylemi sırasında tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmaktadır.

Çalışma aksları ve düğüm noktaları

Çalışma kapsamında geleneksel çarşı içinde alışveriş olgusunun tarihsel oluşum ve gelişim sürecini süreklilik içinde gösteren akslar (Gümrük Cadde, Bakırcılar Çarşı Sokak ve Almacı Pazar Sokak, Gaziler Cadde) seçilerek gündelik hayat kavramları (zaman-mekan rutinleri, zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları) üzerinden irdelenecektir. Bu akslar üzerinde bu kavramların en belirgin gözlemlendiği 3 farklı düğüm noktası (A-B-C) seçilmiş olup seçilmiş olan bölgeler üzerinden irdelenecektir (Şekil 4.14).

Şekil 4.14 Geleneksel çarşı bölgesinde seçilen yürüyüş aksları ve düğüm noktaları (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).

a) Gümrük Cadde aksı-A düğüm noktası

Gümrük Cadde aksı, 'Uzun Çarşı' olarak tanımlanan kentin en eski ticari taşıt yol aksıdır. Caddeye özel araç/toplu taşıma kullanılarak ulaşılan 1.derece önemli taşıt yolu 'İstasyon Caddesi' olmaktadır. Bunun yanında İstasyon Caddesinde yer alan tramvay durağından ve Balıklı Meydanında yer alan otobüs duraklarından yaya olarak çarşıya ulaşılmaktadır.

Cadde üzerinde meydan, camiler, hamam, çarşı, hanlar, bedesten, dükkanlar ve yeme-içme mekanları yer almaktadır (Şekil 4.15). Ayrıca cadde üzerinde seyyar satıcılar-kağıt toplayıcılar-ayakkabı boyacılar gibi kent aktörleri görülmektedir (Şekil 4.16).

4.15a

4.15b

Şekil 4.15 (a, b) Gümrük Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).

4.16a

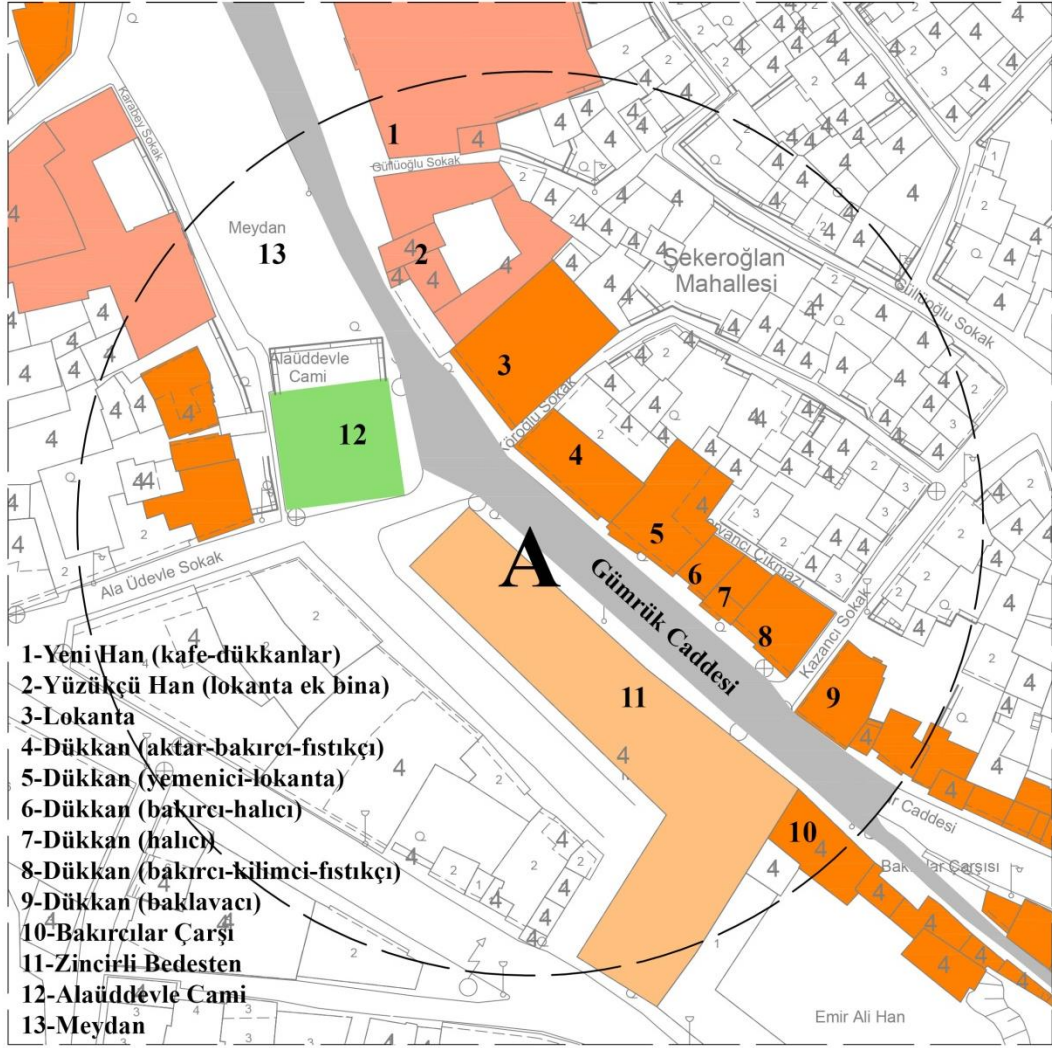
4.16b

4.16c

Şekil 4.16 (a, b, c) Gümrük Cadde aksı kent aktörleri (Ceylan, 2021).

A düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre batı aks boyunca meydan, Alaüddevle Cami (16.yy), Zincirli Bedesten (18.yy), Bakırcılar Çarşısı (19.yy) ve dükkanlar olarak; doğu aks boyunca ise Yeni Han (16.yy), Yüzükçü Han (17.yy), yeme-içme mekanları ve dükkanlar olarak sıralanmaktadır. Batı ve doğu akslar Gümrük Caddesi üzerinde karşılıklı olarak yer almaktadır (Şekil 4.17, 4.18).

Şekil 4.17 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).

Şekil 4.18 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

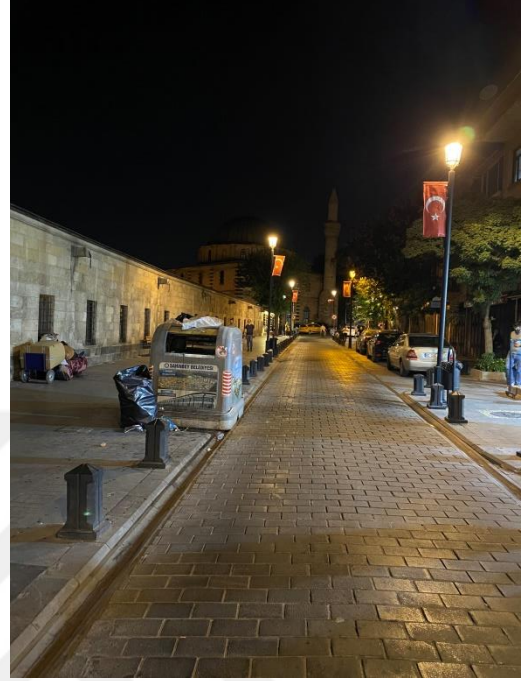
A düğüm noktasının doğu aksında yan yana gelen mekanlar (cami-bedesten-çarşı gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.17, 4.18). Zaman-mekan bağıl unsurlar olmakta, mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılaşmaktadır. Şöyle ki Alaüddevle Cami 04.30-20.30, Zincirli Bedesten 08.00-20.00, Bakırcılar Çarşısı 08.00-19.30 zaman aralığında çalışmaktadır.

A düğüm noktasının batı aksında yan yana gelen mekanlar (han-lokanta-dükkan gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.17, 4.18). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı zaman farklılaşmaları görülmektedir. Yeni Han 08.30-22.00, Yemiş Han-Çağdaş Lokantası 09.00-22.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Ayrıca yan yana gelen dükkanlar işlev farklılığına (aktar-yemenici-bakırcı gibi) bağlı açılma-kapanma zamanlarında (08.00/09.00-20.00/21.00) değişkenlikler görülmektedir (Şekil 4.19).

Gümrük Caddesi üzerinde yer alan mekanların açılma-kapanma zamanlarında mevsimler etkili olmakta yazın daha uzun kışın daha kısa çalışma zamanları planlanmaktadır.

4.19a

4.19b

Şekil 4.19 (a, b) A düğüm noktası Çağdaş Lokanta-Zincirli Bedesten zaman-mekan rutin farklılaşmaları-saat 20.00 (Ceylan, 2021).

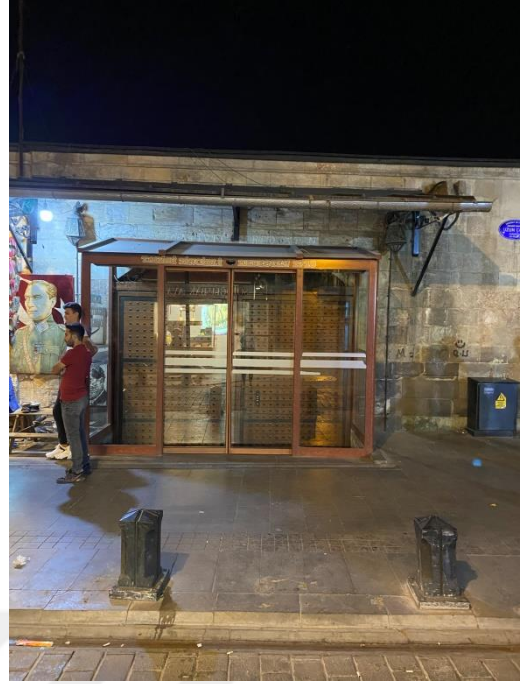
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde üzerinde yer alan Zincirli Bedesten'in dış cadde kapıları bulunduğu için içerdeki esnafın (aktar gibi) kepenk açma-kapama/tezgah açma-toplama gibi mekan ritimleri bulunmamaktadır. Fakat Bedesten'in dış kapısının her gün açılıp-kapanması da bir tekrar oluşturmaktadır (Şekil 4.20). Ayrıca, Bedesten'in karşısında yer alan dükkanların her gün kepenk açma-kapama ve tezgah açma-toplama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır.

Bunun yanında Alaüddevle Cami'nin cuma namaz vakitlerinde mekan ritimleri değişmektedir. İbadet eylemi avlulara, kaldırımlara ve meydanlara taşması sonucu cadde kullanım yoğunluğu değiştirmektedir (Şekil 4.21).

4.20a

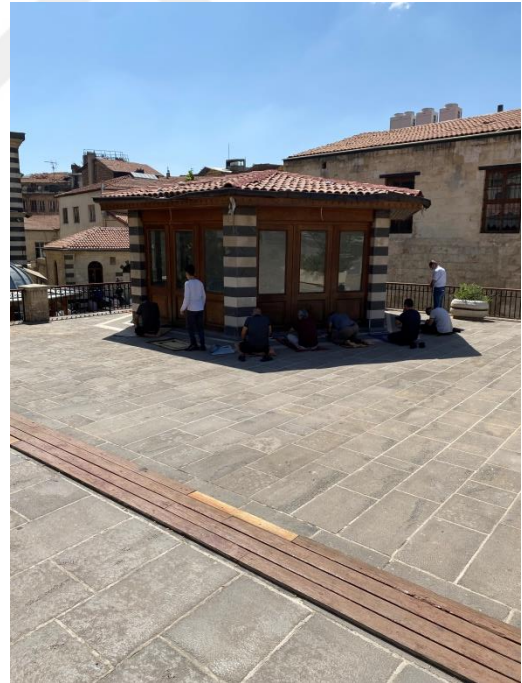

4.20b

Şekil 4.20 (a, b) A düğüm noktası Zincirli Bedesten zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).

4.21a

4.21b

Şekil 4.21 (a, b) A düğüm noktası Alaüddevle Cami zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).

b) Bakırcılar Çarşısı Sokak ve Almacı Pazar Sokak aksı-B düğüm noktası

Bakırcılar Çarşısı, Eskiçi Çarşısı Sokak; Almacı Pazarı, Nasıroğlu Çarşısı Sokak çevresinde yapılanmakta olup; her iki sokak da yaya yol aksları olmaktadır. Şehitler Caddesi taşıt yol aksı olmakta, Bakırcılar Çarşısı ve Almacı Pazarı arasında birbirine geçişi sağlamaktadır (Şekil 4.22).

Bakırcılar Çarşısı içerisinde hanlar, dükkanlar ve çay ocakları; Almacı Pazarı içerisinde ise cami, dükkanlar ve yeme-içme mekanları (baklavacı) yer almaktadır. Ayrıca çarşı içerisinde çaycı, seyyar satıcı gibi kent aktörleri görülmektedir (Şekil 4.23).

4.22a

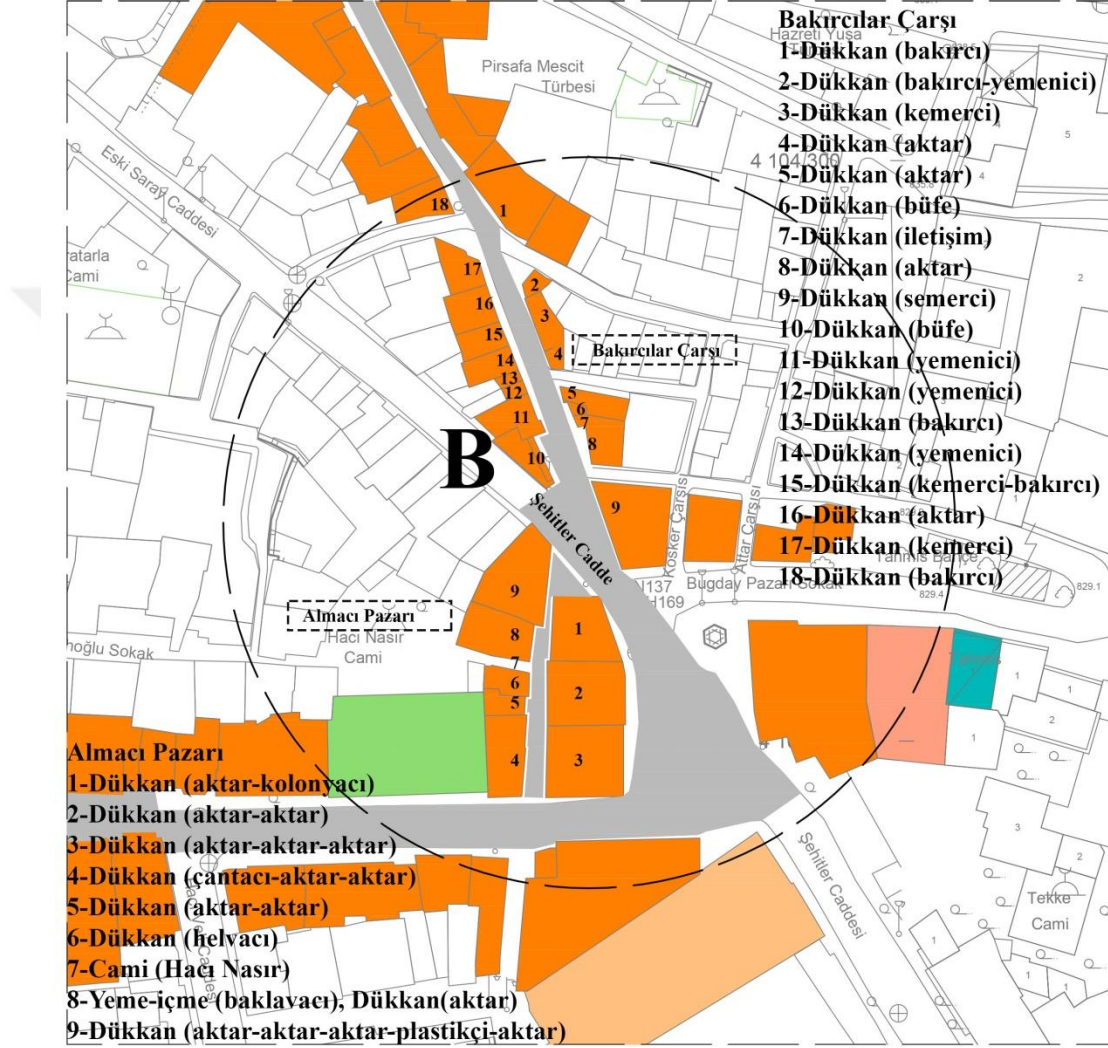
4.22b

Şekil 4.22 (a, b) Bakırcılar Çarşısı ve Almacı Pazarı, Şehitler Caddesi ilişkisi (Ceylan, 2021).

Şekil 4.23 (a, b) Bakırcılar Çarşısı aksı kent aktörleri (Ceylan, 2021).

B düğüm noktasının kuzey aksında Bakırcılar Çarşısı (19.yy), güney aksında Almacı Pazarı (19.yy) yer almaktadır. Çarşı ve Pazar, Şehitler Cadde aksı ile bağlantı kurmaktadır (Şekil 4.24).

Şekil 4.24 B düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).

Şekil 4.25 B düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-görünüş şeması-Bakircılar Çarşısı (Ceylan, 2021).

1

2

3

4

5

6

7

8

9

Şekil 4.26 B düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-görünüş şeması-Almacı Pazarı (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

B düğüm noktasının kuzey ve güney aksında yer alan mekanlar (çarşı-pazar gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.24, 4.25, 4.26). Mekan tipoloji

farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılaşmaktadır. Şöyle ki Bakırcılar Çarşısı esnafı genellikle 08.00-19.30, Almacı Pazarı esnafı genellikle 07.30-20.00, Almacı Pazarı içerisinde yer alan Hacı Nasır Cami ise 04.30-20.30 zaman aralığında çalışmaktadır.

Bunun yanında Bakırcılar Çarşısında yan yana gelen dükkanlar işlevsel olarak tekrar (bakırcı-bakırcı gibi) oluştursa da yer yer bazı işlev farklılaşmaları (bakırcı-sedefçi-gümüşü gibi) görülmektedir. Buna benzer işlev tekrarları (aktar-aktar gibi) ve işlev farklılıkları (aktar-helvacı-baklavacı gibi) Almacı Pazarındaki dükkanlarda da görülmektedir. Bu farklılığa bağlı açılma-kapanma zamanlarında değişkenlikler görülmektedir; Almacı Pazarındaki Güllüoğlu Baklava, 05.00-20.00 zaman aralığında çalışmaktadır.

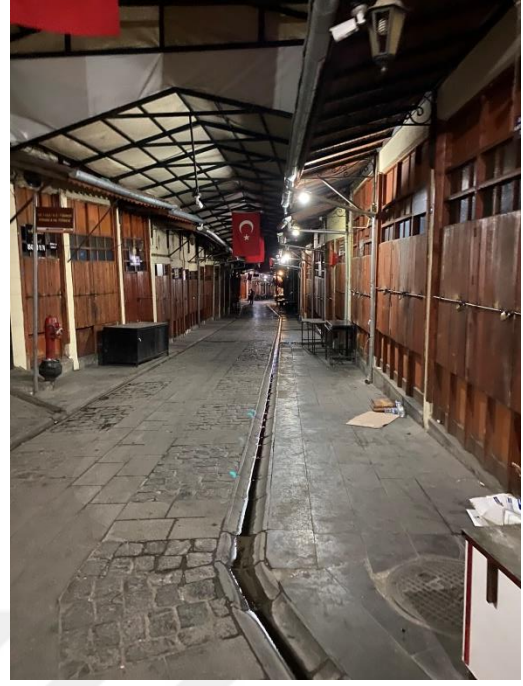
Yarı-açık sokak plan şemasına sahip Bakırcılar Çarşısı ve Almacı Pazarı içerisinde yer alan mekanların açılma-kapanma zamanlarında mevsimler etkili olmakta yazın daha uzun kışın daha kısa çalışma zamanları planlanmaktadır.

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Bakırcılar Çarşısı esnafının her sabah kepenk açma, tezgaha ürün dizme ve her akşam tezgah toplama, kepenk kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır (Şekil 4.27). Benzer açma-kapama tekrarları Almacı Pazarında da görülmektedir (Şekil 4.28).

4.27a

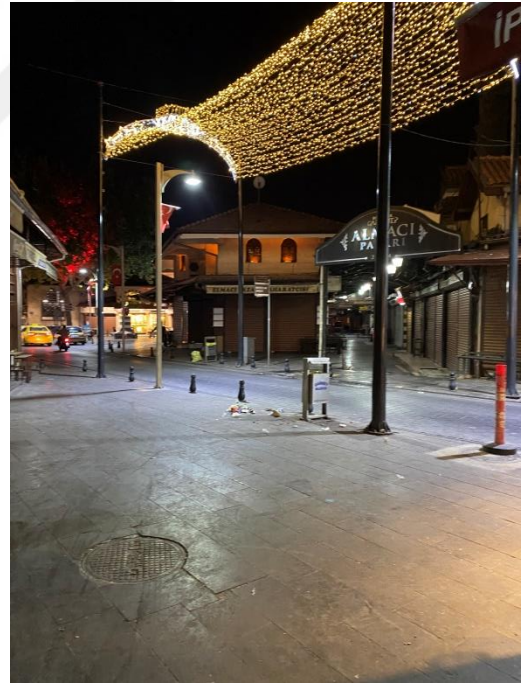

4.27b

Şekil 4.27 (a, b) Bakırcılar Çarşısı zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).

4.28a

4.28b

Şekil 4.28 (a, b) Almacı Pazarı zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).

c) Gaziler Cadde aksı-C düğüm noktası

Gaziler Cadde aksı, kent kullanıcılarının ‘Aşağı Çarşı’ olarak tanımlandığı yaya yol aksıdır. Çarşıya toplu taşıma, özel araç ve yürüyerek ulaşıldığında Balıklı Meydanından çarşı içerisine yaya olarak dahil olunmaktadır.

Cadde üzerinde meydan, mescit, camiler, kütüphane, medrese, hamamlar, mağazalar, dükkanlar, büfeler ve yeme-içme mekanları yer almaktadır (Şekil 4.29). Ayrıca, cadde ve meydan üzerinde seyyar satıcılar, biletçiler, simitçiler gibi kent aktörleri görülmektedir (Şekil 4.30).

4.29a

4.29b

Şekil 4.29 (a, b) Balıklı Meydan genel görünüşler (Ceylan, 2021).

4.30a

4.30b

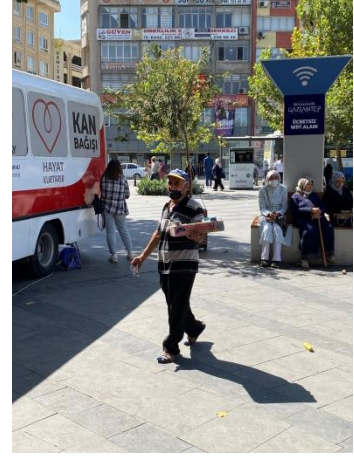
4.30c

4.30d

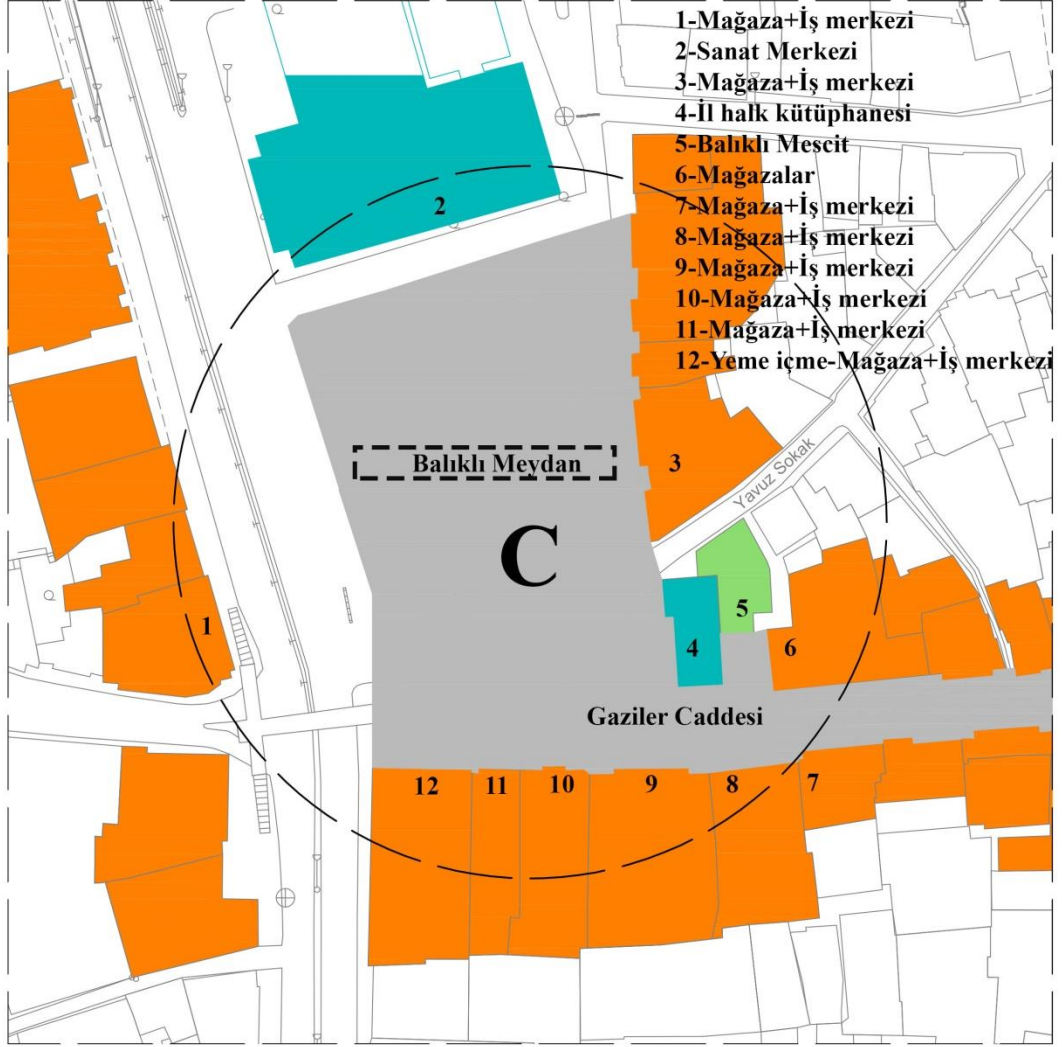
4.30e

4.30f

Şekil 4.30 (a, b, c, d, e, f) Gaziler Caddesi aksı ve Balıklı Meydan kent aktörleri (Ceylan, 2021).

C düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre kuzey aks boyunca mağaza+iş merkezi, Gaziantep Sanat Merkezi (eski Adliye Sarayı), İl Halk Kütüphanesi, Balıklı Mescit ve mağazalar olarak; güney aks boyunca ise mağazalar ve yeme-içme mekanı olarak sıralanmaktadır. Kuzey ve güney akslar Gaziler Caddesi üzerinde karşılıklı olarak yer almaktadır (Şekil 4.31, 4.32).

Şekil 4.31 C düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).

Şekil 4.32 C düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı sokak ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

C düğüm noktasının kuzey aksında yan yana gelen mekanlar (meydan-kütüphane-mescit-mağaza gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.31, 4.32). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanlarında farklılıklar görülmektedir. Şöyle ki Balıklı Mescit 04.30-20.30, İl Halk Kütüphanesi 10.00-16.00 (hafta içi), mağazalar çoğunlukla 09.00-20.00 ve büfeler 07.00-12.00 zaman aralığında çalışmaktadır.

C düğüm noktasının güney aksında yan yana gelen mekanlar (mağaza-mağaza gibi) tipoloji olarak tekrar oluşturmaktadır (Şekil 4.31, 4.32). Mekan tekrarlarına bağlı mağazaların açılma-kapanma zamanları benzerlik göstermektedir. Fakat yan yana gelen mağazalar işlevsel olarak tekrar (giyim-giyim gibi) oluştursa da yer yer bazı farklılaşmalar (kuyumcu-kuyumcu gibi) görülmektedir. Bu işlevsel farklılaşmalar Cadde üzerinde farklı açılma-kapanma zamanlarının görülmesini sağlamaktadır. Örneğin, kuyumcu esnafının çoğu hafta içi 09.00-20.00, cumartesi 09.00-15.00 zaman aralığında çalışmakta; pazar günü ise çalışmamaktadır.

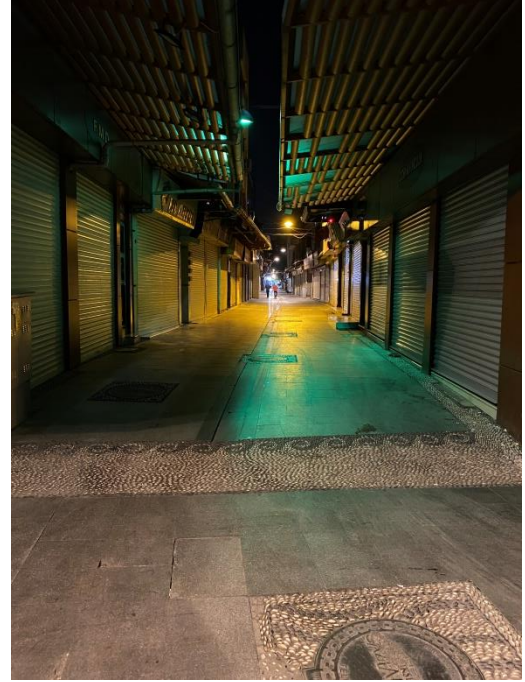
Gaziler Caddesi üzerinde yer alan mekanların açılma-kapanma zamanlarında mevsimler etkili olmakta yazın daha uzun kışın daha kısa çalışma saatleri planlanmaktadır.

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde esnafının her gün tekrarladığı kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır (Şekil 4.33). Bunun yanında bazı mağazalar sokak üzerinde çok alan kullanmasa da her sabah ürünlerinin küçük bir kısmını mağazanın önüne çıkarıp sergilemekte ve her akşam toplamaktadır. Buna benzer kuyumcu esnafları, ürünlerini her sabah vitrine dizerek sergilemekte ve her akşam toplayarak kasaya koymaktadır.

4.33a

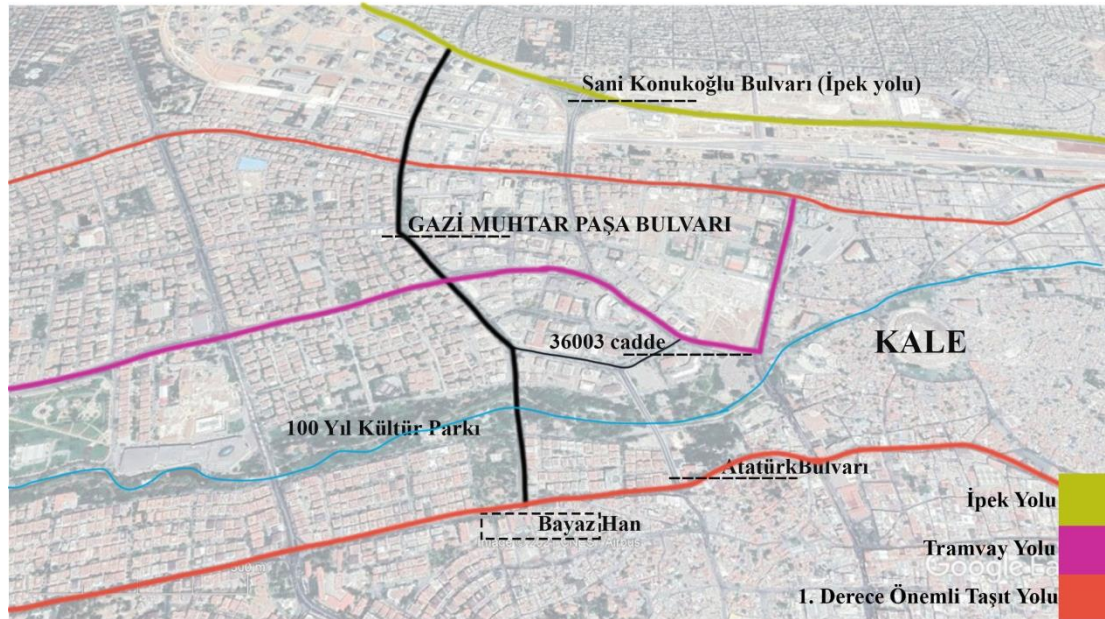
4.33b

Şekil 4.33 (a, b) Gaziler Cadde zaman-mekan farklılaşmaları (Ceylan, 2021).

4.3.2.2 İkinci alışveriş bölgesi (Gazi Muhtar Paşa Bulvarı)

Gazi Muhtar Paşa Bulvarı aksı, İpek Yolu'ndan başlayarak, Atatürk Bulvarına (Bayaz Han'a) kadar devam eden taşıt yolu aksıdır. Bayaz Han'ın gündüz ve gece kullanımı bulvar üzerinde yaya ve taşıt sirkülasyonunu değiştirmektedir. Ayrıca, Bulvarı kesen 100. Yıl Kültür Parkı bölgenin yeşil bant zenginliğini oluşturmaktadır. Bunun yanında büyükşehir belediyesi, devlet tiyatrosu, sanat merkezinin bulunduğu 36003 Cadde, Bulvar kullanım yoğunluğunu arttıran en önemli akstır (Şekil 4.34).

Bulvara yürüyerek, toplu taşıma ve özel araç kullanarak ulaşım sağlanmaktadır. Bulvarın, 1.derece önemli taşıt yolu 'Atatürk Bulvarı' ve 'Ali Fuat Cebesoy Bulvarı', 1.derece önemli toplu taşıma (tramvay) yolu 'Muammer Aksoy Bulvarı'dır. Bunun yanında Bulvarın kent merkezinde yer alması ve konutlara yakın konumlanmasıyla yaya ulaşımı her noktadan sağlamaktadır. Ayrıca, Kültür Park sürekliliği içinde bölgeye yürüyerek ulaşılabilir (Şekil 4.34).

Şekil 4.34 Gazi Muhtar Paşa Bulvarının kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

Bulvar, 1955 yılı kent imar planı sonrasında Atatürk Bulvarının açılması ve gelişme konut bölgesine bağlı oluşum göstermiştir.

Bulvar üzerinde hastane, otel, fakülte, bankalar, büyük marketler, iş merkezleri, mağazalar, dükkanlar, konutlar ve yeme-içme mekanları yer almaktadır.

Bulvar üzerinde yer alan mağaza görevlileri/sahipleri ile yapılan görüşmelere göre çoğunlukla orta-üst gelir grubu kent kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Fakat alışveriş merkezlerinin açılmasıyla kullanımı oranı azalmaktadır. Bu tespiti kent kullanıcıları ile yapılan anket sonuçları doğrulamaktadır.

Zaman-mekan rutinleri

Bulvar üzerinde genellikle mağaza+konut/mağaza+iş merkezi olarak mekanlar yan yana gelmektedir. Ticari mekanların işlev farklılığına (banka-mağaza-kuyumcu gibi) bağlı açılma-kapanma zamanları farklılık göstermektedir. Bunun yanında sosyal ve resmi yapıların yer alması zaman-mekan farklılığı yaratmaktadır.

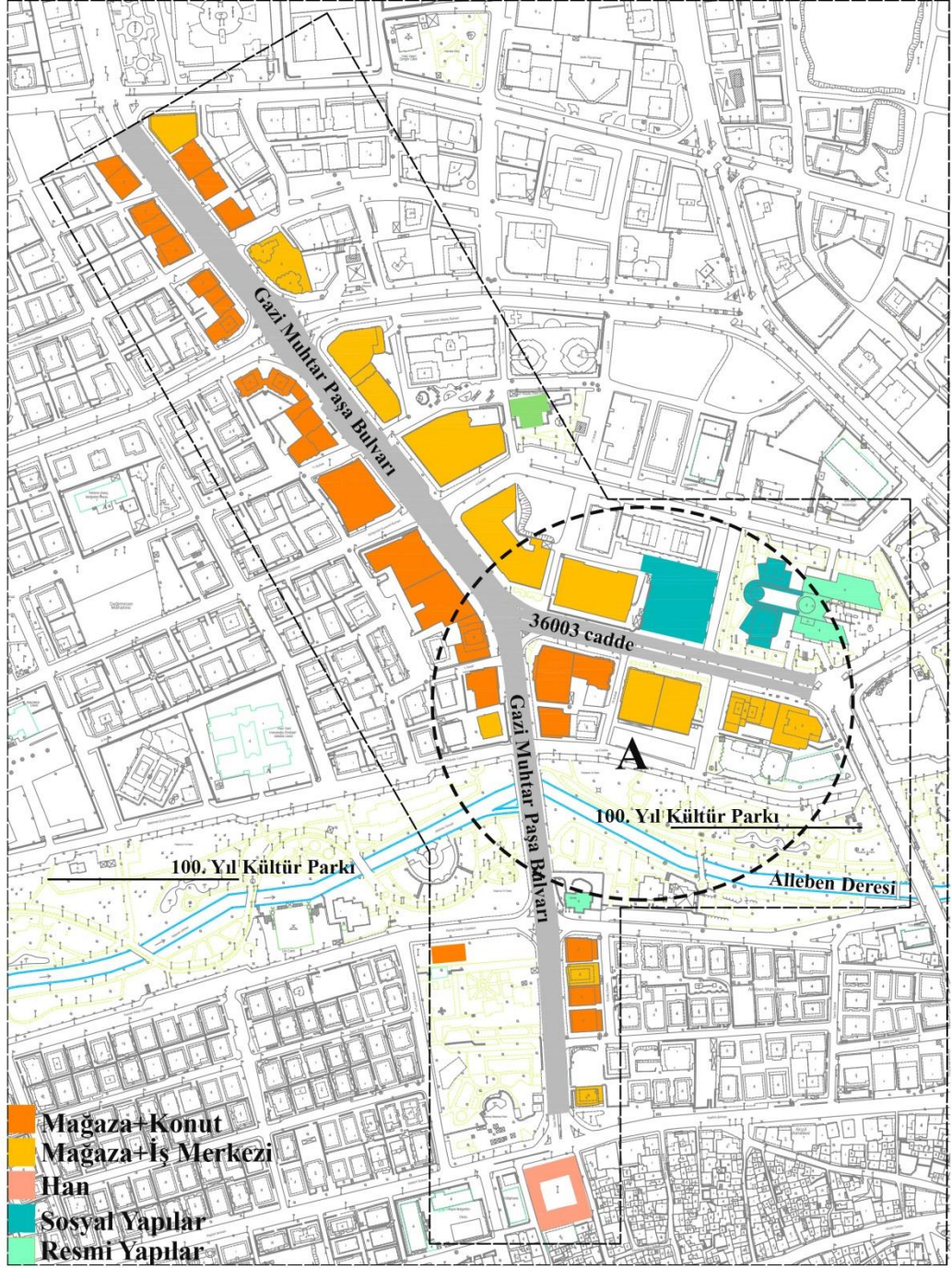
Bulvar üzerinde yer alan yerel giyim mağazalarının çalışma zamanlarında mevsimler etkili olmaktadır. Fakat ulusal giyim mağazaları, resmi yapılar ve sosyal yapıların çalışma zamanları yıl boyu aynı olmaktadır.

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Bulvar üzerinde yer alan mekanların kepenk açma-kapama/tezgah açma-toplama gibi tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmamaktadır. Fakat mekanların işlev farklılığına bağlı (kuyumcu gibi) bazı farklılıklar görülebilmektedir.

Çalışma aksları ve düğüm noktası

Çalışma kapsamında Gazi Muhtar Paşa Bulvar üzerinde, modern dönemin yüzü olan aks (36003 Cadde) ve yeşil bant sürekliliği ile bölgeyi zenginleştiren Kültür Park aks seçilerek gündelik hayat kavramları (zaman-mekan rutinleri, zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları) üzerinden irdelenecektir. Bu akslar üzerinde bu kavramların en belirgin gözlemlendiği düğüm noktası (A) seçilmiş olup seçilmiş olan bölgeler üzerinden irdelenecektir (Şekil 4.35).

Şekil 4.35 Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde seçilen yürüyüş aksları ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).

a) 36003 Cadde ve Kültür Park aksı-A düğüm noktası

36003 Cadde aksı, taşıt yolu olmaktadır. Caddeye ulaşılan 1.derece önemli taşıt yolu 'Gazi Muhtar Paşa Bulvarı'dır. Bunun yanında Muammer Aksoy Bulvarında yer alan tramvay durağından yaya olarak caddeye ulaşılmaktadır. Kültür Park aksı, Bulvar ve Cadde üzerinde yaya sirkülasyonunu beslemektedir.

Cadde üzerinde konutlar, iş merkezleri, mağazalar, büyükşehir belediyesi, devlet tiyatrosu, sanat merkezi ve yeme-içme mekanları yer almaktadır (Şekil 4.36). Ayrıca, Cadde ve Kültür Park üzerinde seyyar satıcılar, simitçiler ve mısırcılar gibi kent aktörleri görülmektedir (Şekil 4.37).

4.36a

4.36b

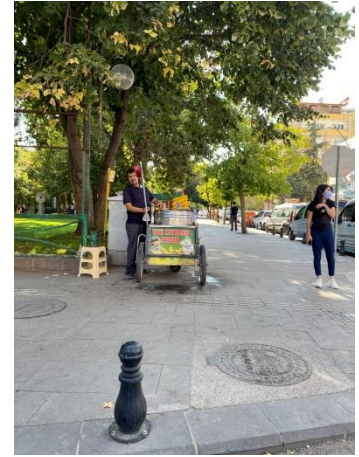
Şekil 4.36 (a, b) 36003 Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).

4.37a

4.37b

4.37c

Şekil 4.37 (a, b, c) Cadde ve Kültür Park kent aktörleri (Ceylan, 2021).

A düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre kuzey aks boyunca mağaza+iş merkezi, Şehitkamil Sanat Merkezi (2018), Gaziantep Devlet Tiyatrosu (2003) ve Büyükşehir Belediyesi (1994) olarak; güney aks boyunca mağaza+iş

1 2 3

4 5

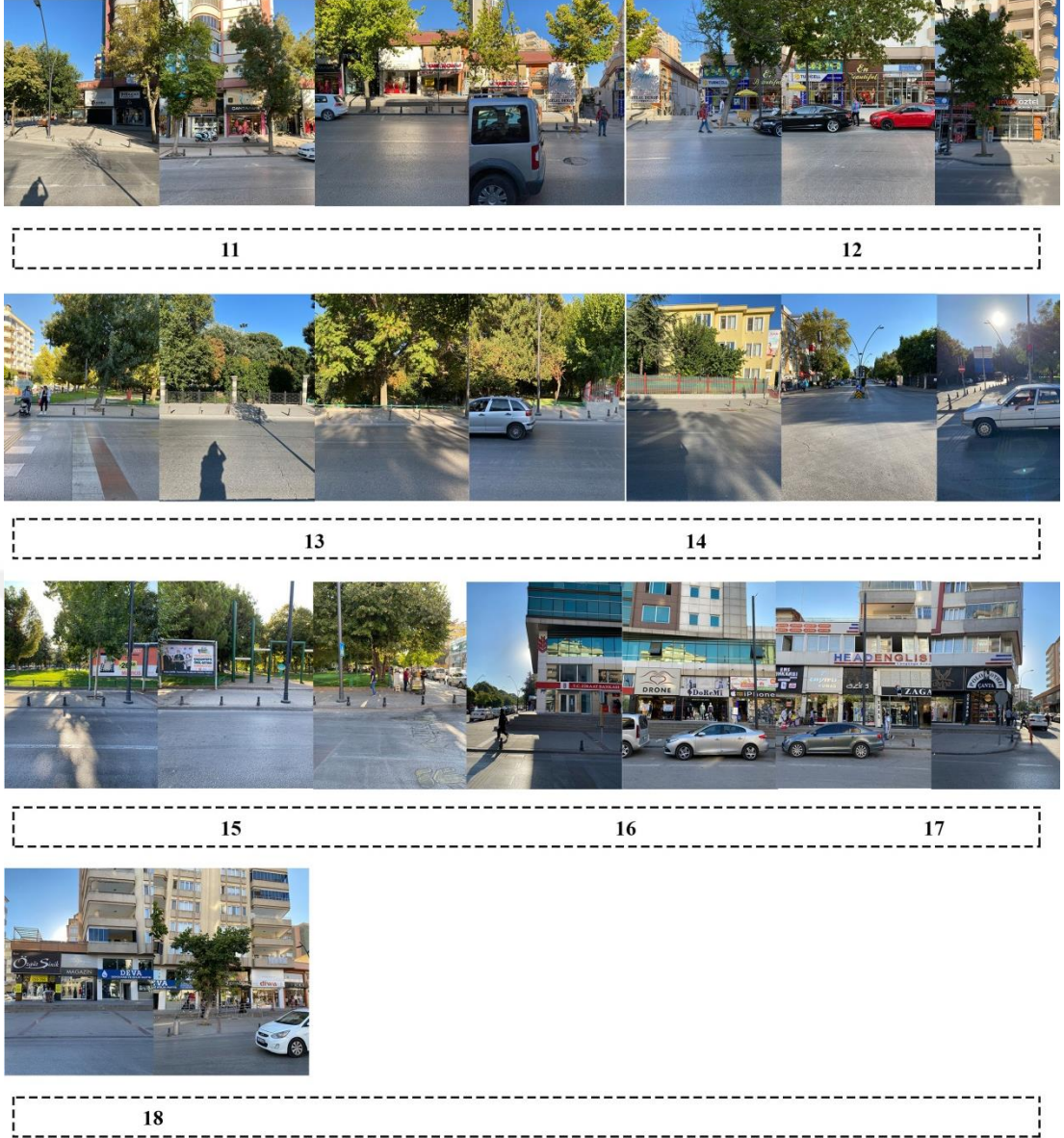

6 7 8 9

10 11

Şekil 4.39 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

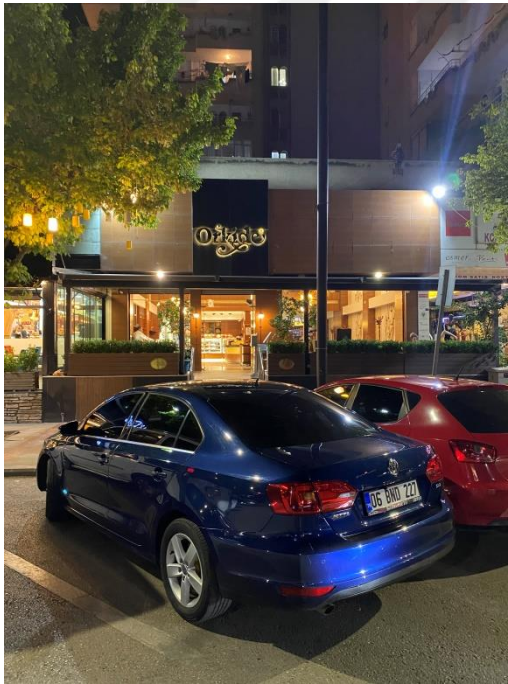
Şekil 4.39 (devamı) A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

A düğüm noktasının kuzey aksında yan yana gelen mekanlar (ticari-sosyal-resmi gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.38, 4.39). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı zaman farklılaşmalara görülmektedir. Ayrıca, mekanlar hafta içi ve hafta sonu farklı zaman aralığında çalışmaktadır. Şöyle ki hafta içi; yerel giyim mağazaları 09.00-20.00, ulusal giyim mağazaları 10.00-22.00, sanat merkezi 08.00-20.00, devlet tiyatrosu 08.00-17.00, büyükşehir belediyesi 08.00-17.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Hafta sonu; yerel giyim mağazaları 12.00-19.00, ulusal

giyim mağazaları 10.00-22.00, sanat merkezi cumartesi 08.00-20.00, devlet tiyatrosu cumartesi 14.00-22.00 zaman aralığında çalışmakta; sanat merkezi ve devlet tiyatrosu pazar günü, büyükşehir belediyesi ise hafta sonu çalışmamaktadır. Ayrıca çalışma zamanlarında (yerel giyim mağazaları hariç) mevsimler etkili olmamakta yıl boyu aynı zaman aralığında çalışılmaktadır.

A düğüm noktasının güney aksında yan yana gelen mekanlar (ticari-ticari gibi) tipoloji olarak tekrar oluşturmaktadır (Şekil 4.38, 4.39). Fakat yan yana gelen mekanlar tipoloji olarak tekrar oluştursa da kendi içlerinde işlevsel olarak (kuyumcu-giyim gibi) farklılaşmaktadır. İşlev farklılığına bağlı zaman farklılıkları görülmektedir. Şöyle ki yerel giyim mağazaları hafta içi 09.00-20.00, kuyumcu mağazaları 09.00-20.00 zaman aralığında çalışmakta; hafta sonu yerel giyim mağazaları 12.00-19.00, kuyumcu mağazaları cumartesi 09.00-13.00 zaman aralığında çalışmakta, pazar günü çalışmamaktadır. Ayrıca, çalışma zamanlarında mevsimler etkili olmakta yazın daha uzun kışın daha kısa çalışma zamanları planlanmaktadır.

4.40a

4.40b

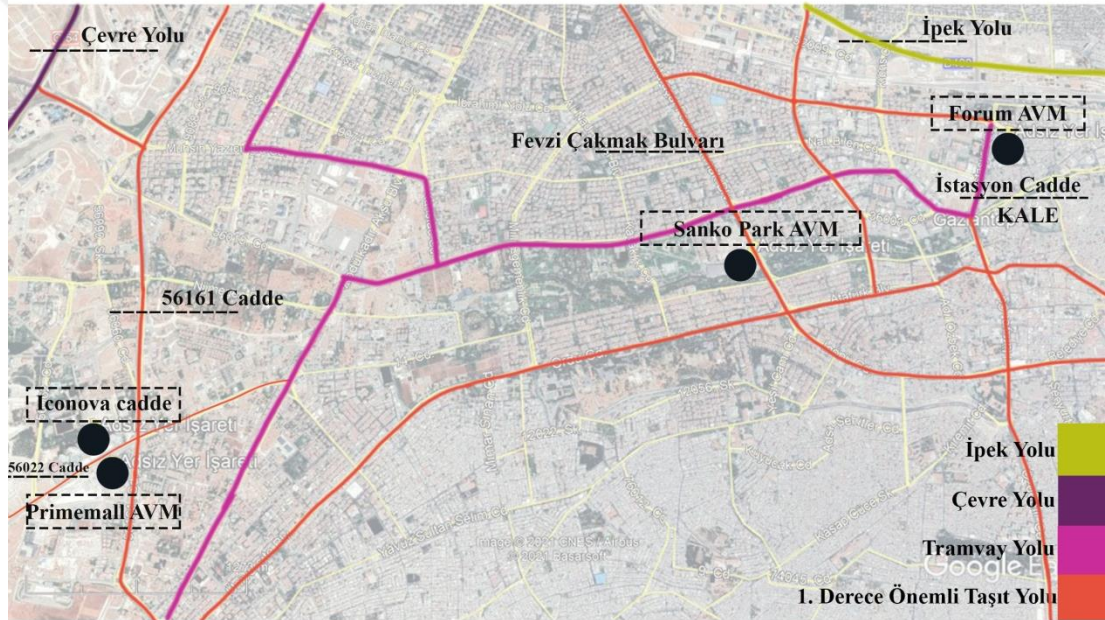
Şekil 4.40 (a, b) A düğüm noktası Orkide Pastane-mağazalar zaman-mekan rutin farklılaşması-saat 20.30 (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde üzerinde yer alan ticari mekanların (kuyumcular hariç) kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri bulunmamaktadır. Bazı mekanlar stor/güneşlik perde kullanmakta ve her gün açıp-kapatmaktadır.

4.3.2.3 Üçüncü alışveriş bölgesi (Alışveriş merkezleri ve Iconova Cadde)

Alışveriş merkezleri kentin 3 farklı bölgesinde inşa edilmiştir. Forum AVM (İstasyon Caddesi üzerinde) ve Sanko Park AVM (Fevzi Çakmak Bulvarı üzerinde) kent merkezinde konumlanırken; Primemall AVM (56161 Cadde üzerinde) ve Iconova Cadde (56022 Cadde üzerinde) kent çeperinde (çevre yoluna yakın, gelişme konut bölgesi-İbrahimli bölgesinde) konumlanmaktadır. Iconova Cadde ve Primemall AVM karşılıklı cadde ilişkisi kurmaktadır (Şekil 4.41).

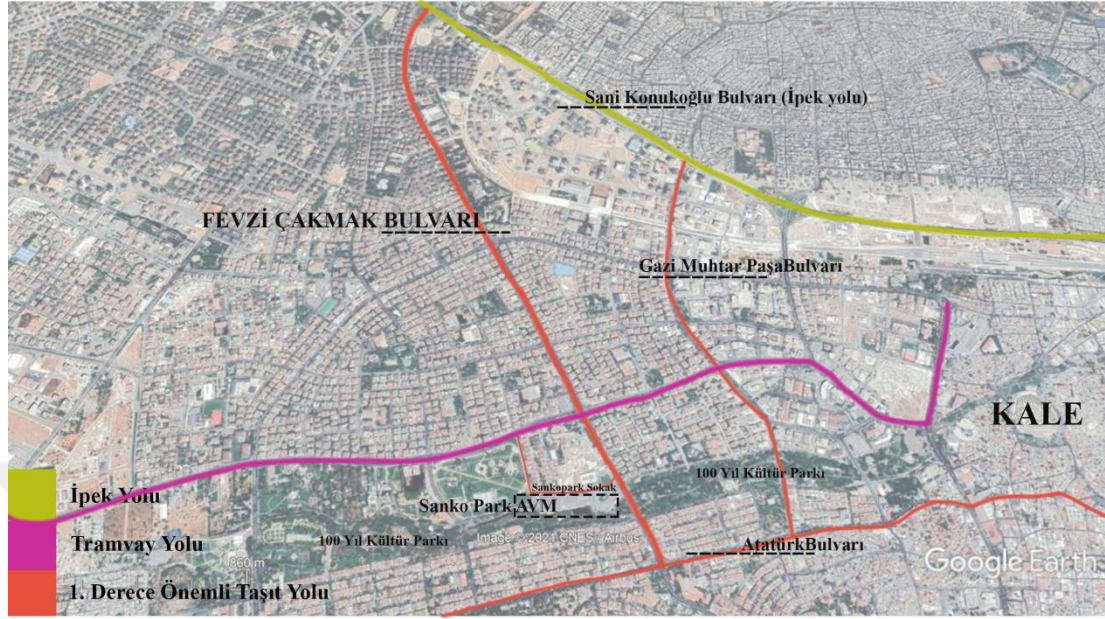
Şekil 4.41 Alışveriş merkezlerinin ve Iconova Caddenin kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

a) Sanko Park AVM

Sanko Park AVM, Fevzi Çakmak Bulvarı ve Sankopark Sokak kesişimlerinde yer almaktadır.

Alışveriş merkezine ulaşımında kullanılan 1.derece önemli taşıt yolu 'Fevzi Çakmak Bulvarı', 1.derece önemli toplu taşıma (tramvay) yolu 'Muammer Aksoy Bulvarı' olmaktadır. Muammer Aksoy Bulvarındaki tramvay durağından yürüyerek (Fevzi Çakmak Bulvarı aksı ya da Sankopark Sokak aksı kullanılarak) alışveriş merkezine

ulaşmaktadır. Ayrıca, yaya sirkülasyonunu besleyen bir diğer önemli aks 'Kültür Park' aksıdır (Şekil 4.42).

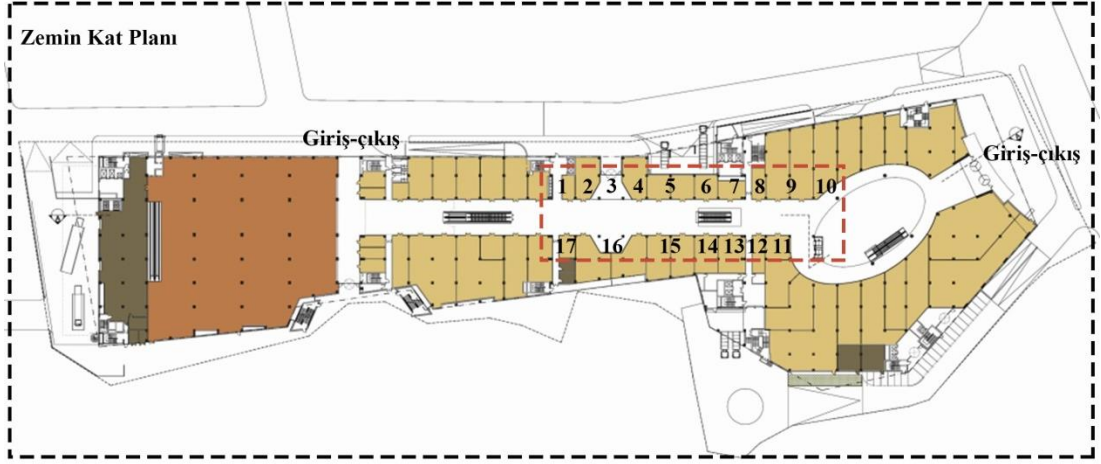

Şekil 4.42 Sanko Park AVM kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021). Sanko Park AVM, 2009 yılında inşa edilmiştir. Alışveriş merkezi içerisinde mağazalar, kiosklar, büyük market, sergi salonu, sinema salonu, oyun alanları, otopark alanı ve yeme-içme mekanları yer almaktadır.

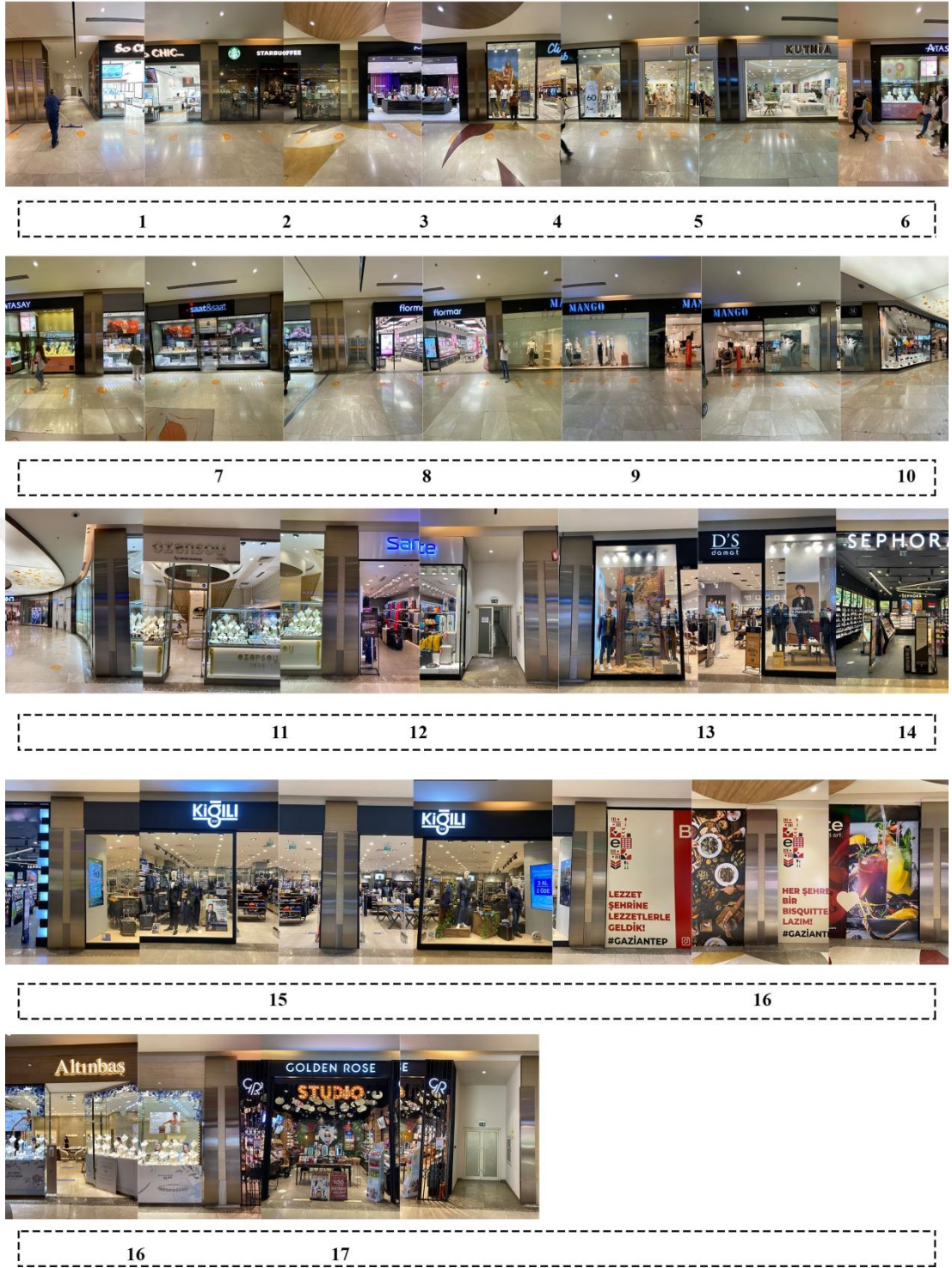
Alışveriş merkezi içindeki mağaza görevlileri ile yapılan görüşmelere göre çoğunlukla orta-üst gelir grubu kent kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Bu tespiti kent kullanıcıları ile yapılan anket sonuçları doğrulamaktadır.

Zaman-mekan rutinleri

Sanko Park alışveriş merkezinde yan yana gelen mekanlar tipoloji olarak (mağaza-sinema gibi) ve işlevsel olarak (giyim-kuyumcu gibi) farklılaşmaktadır (Şekil 4.43, 4.44). Bu farklılaşmalara rağmen bütün mekanlar (sinemalar hariç) 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Çalışma zamanları mevsimlere (yaz-kış), gece-gündüz farklılığına ve günlere (hafta içi-hafta sonu) bağlı değişkenlik göstermemekte; sabit olmaktadır. Bazı istisna durumlar bulunmaktadır; bayram tatillerinde 12.00-00.00 zaman aralığında çalışılmaktadır.

Şekil 4.43 Sanko Park AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-plan şeması (URL-1).

Şekil 4.44 Sanko Park AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

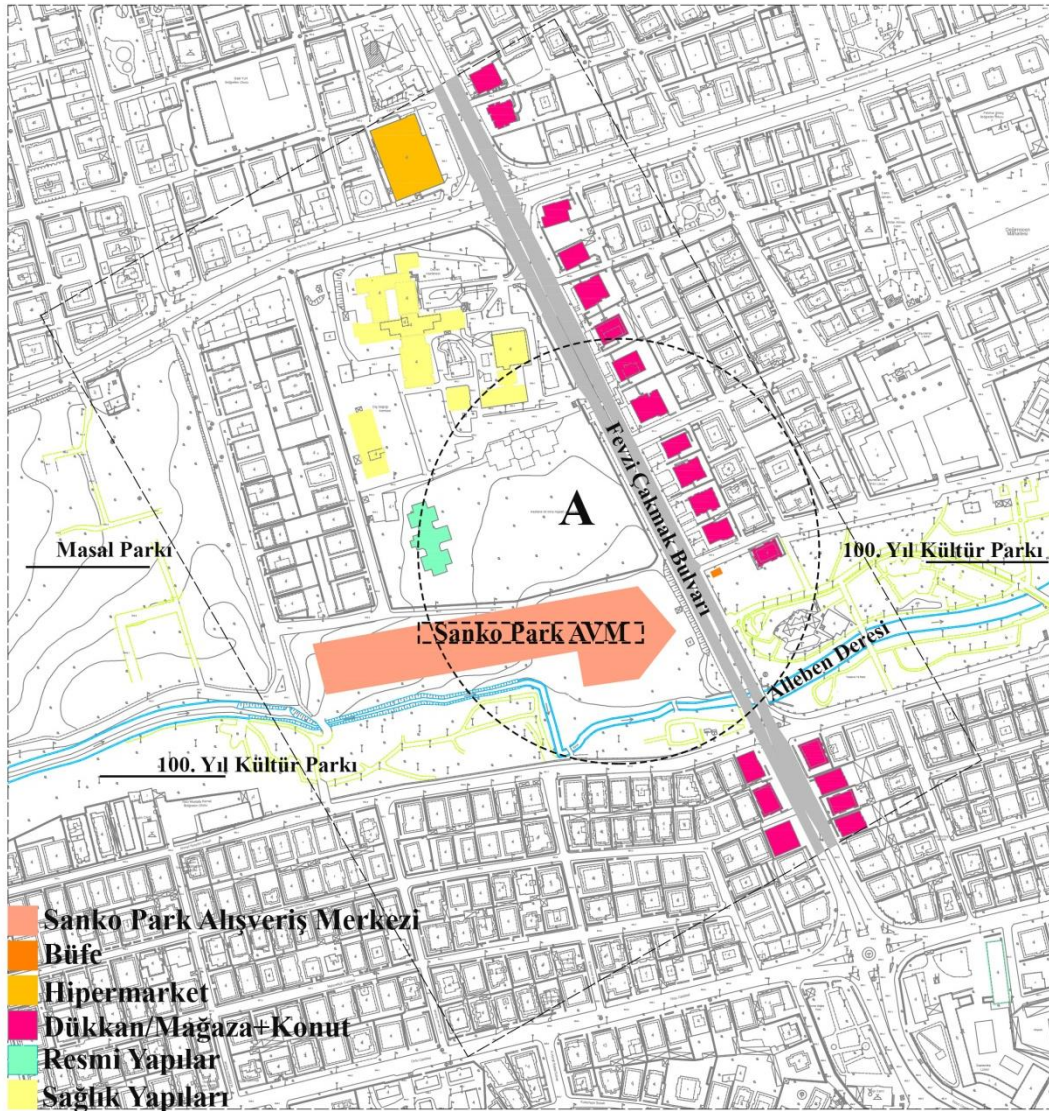
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Alışveriş merkezi içindeki mekanların her sabah kepenk açma her akşam kepenk kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır. Fakat bazı farklılıklar görülmektedir;

bazı mağazalar sadece kapı kepenklerini, bazı mağazalar ise tüm vitrin kepenklerini açıp kapatmaktadır.

Çalışma aksı ve düğüm noktası

Çalışma kapsamında Sanko Park alışveriş merkezinin kentle bağlantı kurduğu yoğun aks (Fevzi Çakmak Bulvarı) seçilerek gündelik hayat kavramları (zaman-mekan rutinleri, zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları) üzerinden irdelenecektir. Bu aks üzerinde bu kavramların en belirgin gözlemlendiği düğüm noktası (A) seçilmiş olup seçilmiş olan bölgeler üzerinden irdelenecektir (Şekil 4.45).

Şekil 4.45 Sanko Park AVM çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).

Fevzi Çakmak Bulvarı aksı- A düğüm noktası

Fevzi Çakmak Bulvarı aksı, İpek Yolu'ndan başlayarak, Atatürk Bulvarı'na kadar devam eden taşıt yol aksıdır.

Bulvar üzerinde hastane, resmi yapı, konutlar, büyük market, alışveriş merkezi, mağazalar, dükkanlar, büfe, yeme-içme mekanları ve Kültür Park yer almaktadır (Şekil 4.46). Ayrıca, Bulvar üzerinde simitçiler, mısırcılar ve seyyar satıcılar gibi kent aktörleri görülmektedir (Şekil 4.47).

4.46a

4.46b

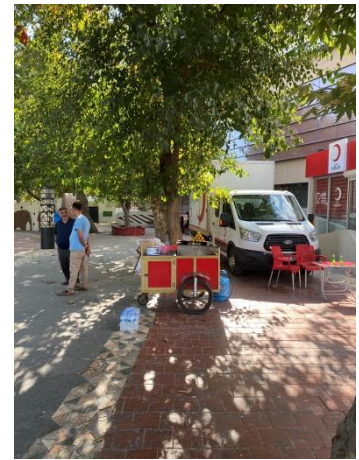
Şekil 4.46 (a, b) Fevzi Çakmak Bulvarı aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).

4.47a

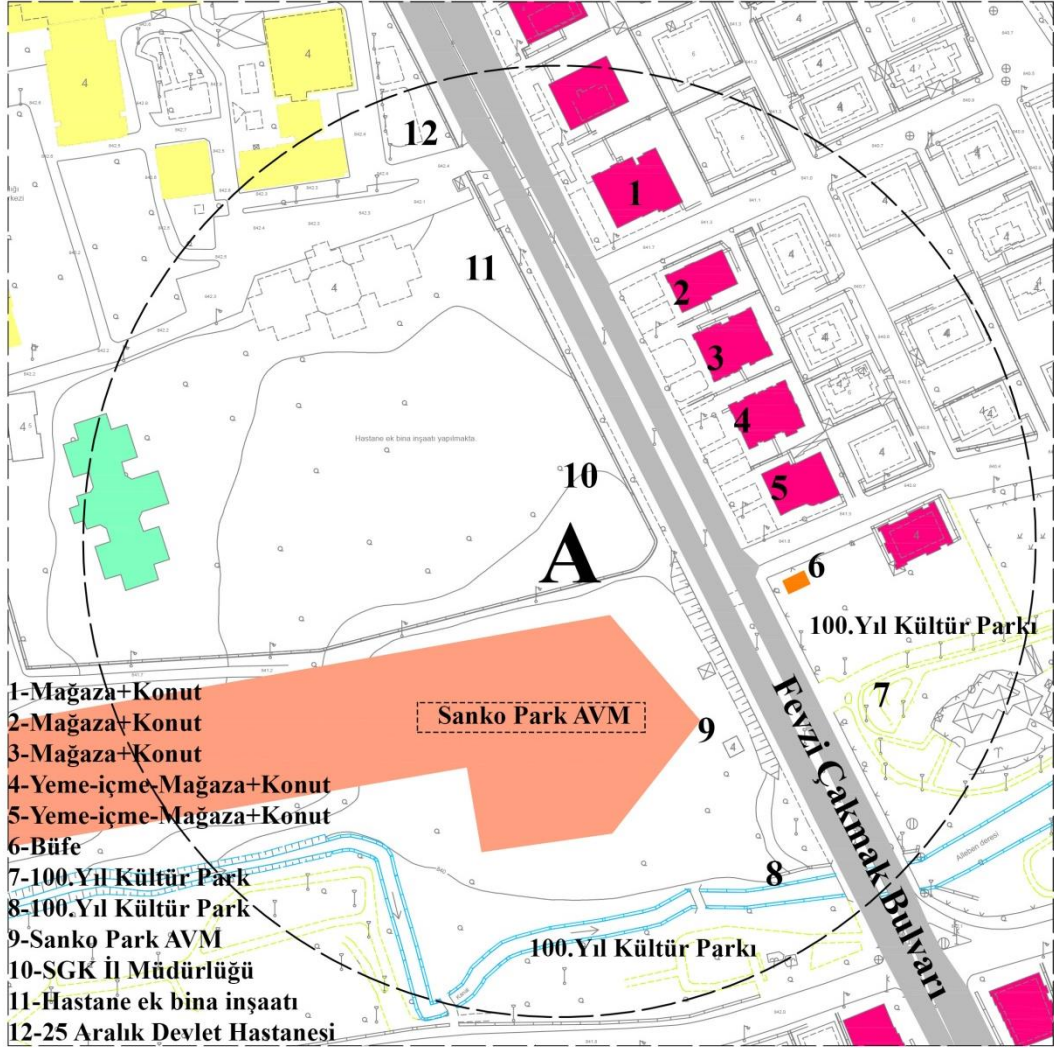
4.47b

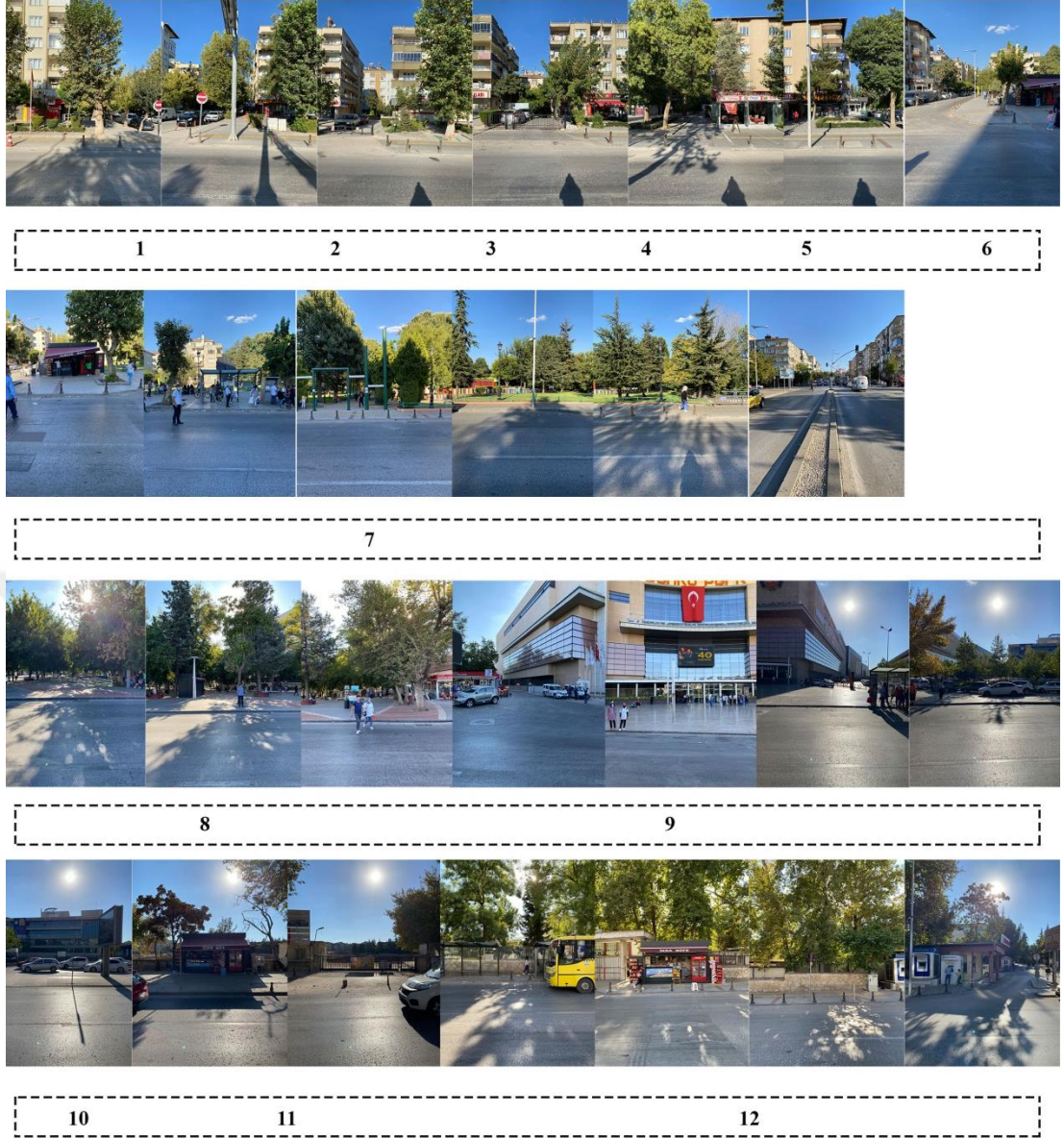
4.47c

Şekil 4.47 (a, b, c) Bulvar ve Kültür Park kent aktörleri (Ceylan, 2021).

A düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre doğu aks boyunca mağaza+konut, büfe, Kültür Park olarak; batı aks boyunca Kültür Park, Sanko Park AVM, SGK Gaziantep İl Müdürlüğü ve 25 Aralık Devlet Hastanesi olarak sıralanmaktadır. Doğu ve batı akslar Fevzi Çakmak Bulvarı üzerinde karşılıklı olarak yer almaktadır (Şekil 4.48, 4.49).

Şekil 4.48 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).

Şekil 4.49 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

A düğüm noktasının doğu aksında yan yana gelen mekanlar (yeşil alan-ticari gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.48, 4.49). Ayrıca, ticari mekanların işlev farklılıklarına (eczane, optik, medikal, lokanta gibi) bağlı çalışma zamanları değişkenlik göstermektedir. Bunun yanında çalışma zamanlarında hafta içi ve hafta sonu farklılıkları görülmektedir. Örneğin, hafta içi eczaneler 08.30-18.00, cumartesi 09.00-13.00 zaman aralığında çalışmakta; pazar günü çalışmamakta ve çalışma zamanları yaz-kış aynı olmaktadır. Lokanta (Ciğerci Hasan) hafta içi-hafta sonu

07.00-21.00 zaman aralığında çalışmakta; çalışma zamanları mevsimler göre değişkenlik göstermektedir

A düğüm noktasının batı aksında yan yana gelen mekanlar (yeşil alan-ticari-resmi-sağlık gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.48, 4.49). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanlarında farklılıklar görülmektedir. Ayrıca, çalışma zamanları hafta içi ve hafta sonu değişkenlik göstermektedir. Örneğin, SGK İl Müdürlüğü hafta içi 08.00-17.00 zaman aralığında çalışmakta, hafta sonu çalışmamaktadır. 25Aralık Devlet Hastanesi hafta içi-hafta sonu 00.00-00.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Sanko Park AVM hafta içi-hafta sonu 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmakta; çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermemekte ve yıl boyu (bayram tatilleri hariç) aynı olmaktadır.

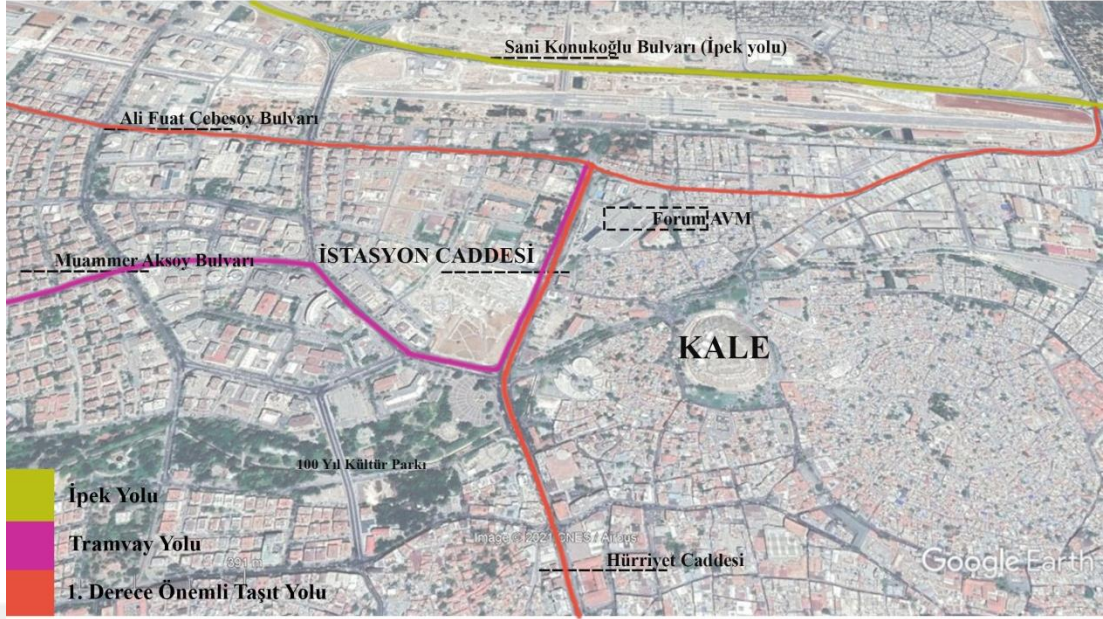
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Bulvar üzerinde yer alan çoğu mekanın (hastane, alışveriş merkezi gibi) kepenk açma-kapama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmamaktadır.

b) Forum AVM

Forum AVM, İstasyon Cadde ve Nizip Cadde kesişimlerinde yer almaktadır.

Alışveriş merkezine ulaşımında kullanılan 1.derece önemli taşıt ve toplu taşıma (tramvay) yolu 'İstasyon Cadde' olmaktadır. Bunun yanında 'Ali Fuat Cebesoy Bulvar' aksı önemli taşıt yolu olmaktadır. Ayrıca, Muammer Aksoy Bulvar ve Hürriyet Cadde aksları yürüyerek ulaşımında kullanılan önemli yollardır (Şekil 4.50).

Şekil 4.50 Forum AVM kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

Forum AVM, 2013 yılında inşa edilmiştir. Alışveriş merkezi içerisinde mağazalar, kiosklar, büyük market, sinema salonu, oyun alanları, otopark alanı ve yeme-içme mekanları yer almaktadır.

Alışveriş merkezi içindeki mağaza görevlileri ile yapılan görüşmelere göre çoğunlukla orta-üst gelir grubu kent kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Bu tespiti kent kullanıcıları ile yapılan anket sonuçları doğrulamaktadır.

Zaman-mekan rutinleri

Forum alışveriş merkezinde yan yana gelen mekanlar tipoloji olarak (mağaza-büyük market gibi) ve işlevsel olarak (giyim-teknoloji gibi) farklılaşmaktadır (Şekil 4.51, 4.52). Bu farklılaşmalara rağmen bütün mekanlar (sinemalar hariç) 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Çalışma zamanları mevsimlere (yaz-kış), gece-gündüz farklılığına ve günlere (hafta içi-hafta sonu) bağlı değişiklik göstermemekte; sabit olmaktadır. Bazı istisna durumlar bulunmaktadır; bayram tatillerinde 12.00-00.00 zaman aralığında çalışılmaktadır.

Bunun yanında çoğu mağazanın sabah-akşam temizlik, indirimlere/mevsimlere göre vitrin değiştirme ve yıl sonu stok sayma gibi mekan rutinleri bulunmaktadır.

Şekil 4.51 Forum AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-plan şeması (URL-2).

Şekil 4.52 Forum AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Alışveriş merkezi içindeki mekanların her sabah kepenk açma her akşam kepenk kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır. Fakat bazı farklılıklar görülmektedir; bazı mağazalar sadece kapı kepenklerini, bazı mağazalar ise tüm vitrin kepenklerini açıp kapatmaktadır.

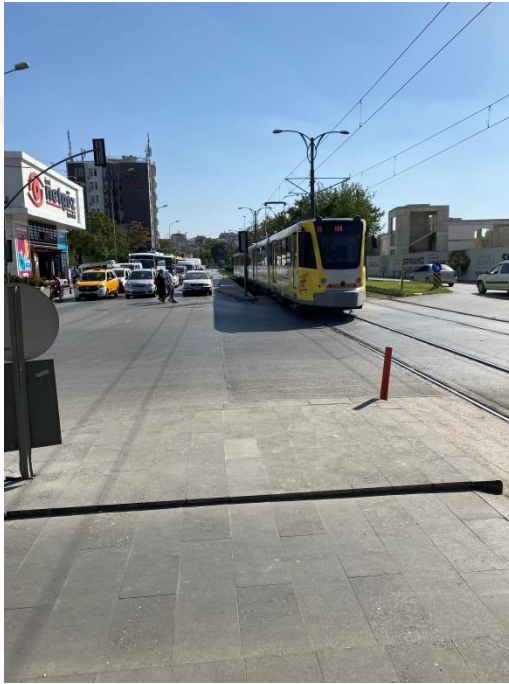
Çalışma aksı ve düğüm noktası

Şekil 4.53 Forum AVM çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).

İstasyon Cadde aksı- A düğüm noktası

İstasyon Cadde aksı, İstasyon Gar Meydanından başlayarak, Hürriyet Caddesi'ne kadar devam eden taşıt yol aksıdır.

Cadde üzerinde resmi yapı, eğitim yapısı, otel, konutlar, iş merkezleri, alışveriş merkezi, mağazalar, dükkanlar, büfe, meydan ve Kültür Park yer almaktadır (Şekil 4.54).

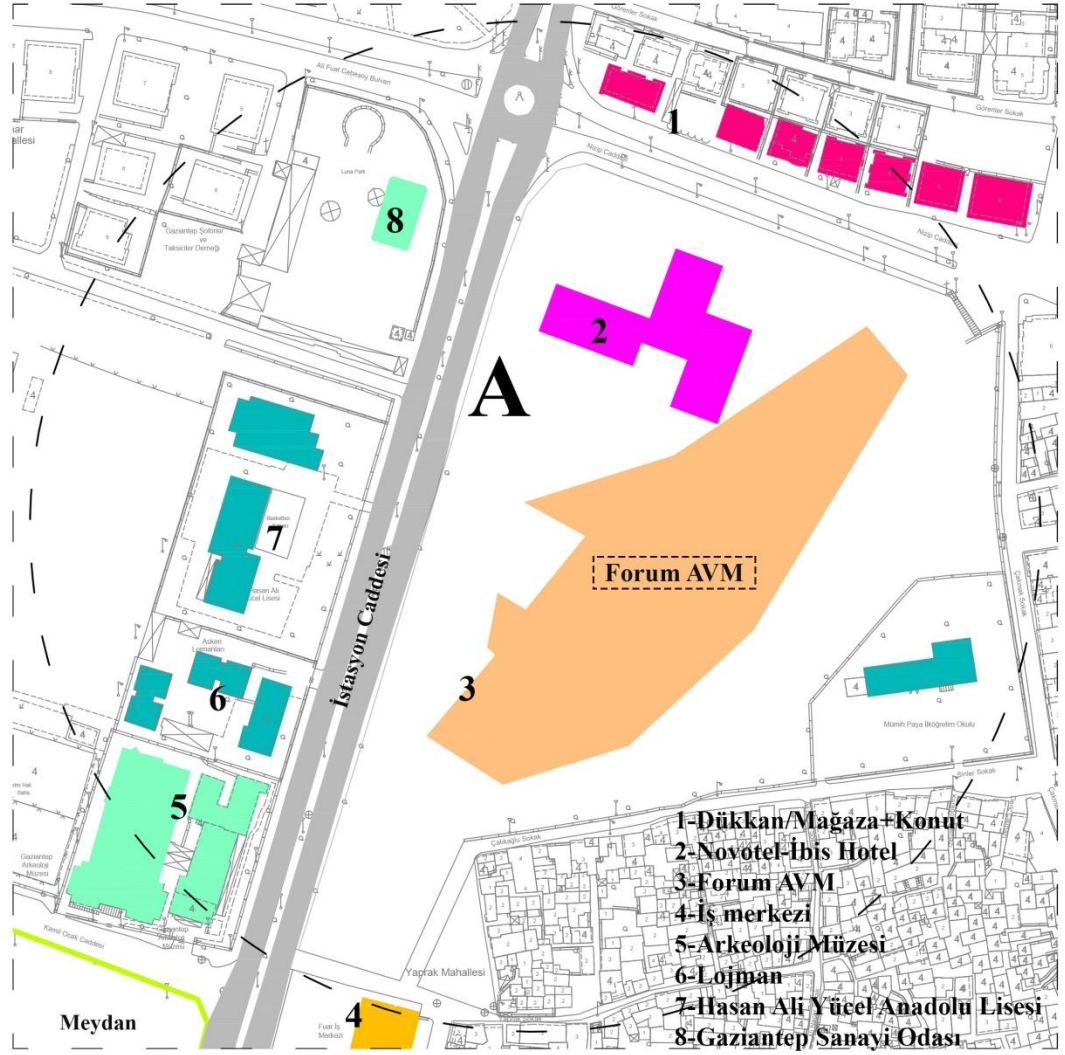
4.54a

4.54b

Şekil 4.54 (a, b) İstasyon Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).

A düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre doğu aks boyunca dükkan/mağaza+konut, Novotel+İbis Hotel, Forum AVM ve iş merkezleri olarak; batı aks boyunca Arkeoloji Müzesi, lojman, Hasan Ali Yücel Anadolu Lisesi ve Gaziantep Sanayi Odası olarak sıralanmaktadır. Doğu ve batı akslar İnönü Caddesi üzerinde karşılıklı olarak yer almaktadır (Şekil 4.55, 4.56).

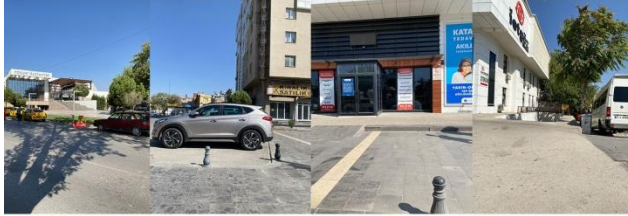
Şekil 4.55 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).

1

2

3

4

5

6

7

8

Şekil 4.56 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

A düğüm noktasının doğu aksında yan yana gelen mekanlar (ticari-otel gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.55, 4.56). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılık göstermektedir. Forum AVM hafta içi-hafta sonu 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmakta ve çalışma zamanları yıl boyu (bayram tatilleri hariç) aynı olmaktadır. Novotel hafta içi-hafta sonu 00.00-00.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Konutların zemin katında yer alan dükkanlar/mağazalar işlev farklılığına (kuaför, market, turizm acente gibi) bağlı açılma-kapanma

zamanlarında farklılıklar görülmekte; çalışma zamanları mevsimler göre değişkenlik göstermekte ve yazın daha uzun kışın daha kısa çalışma zamanları planlamaktadır.

A düğüm noktasının batı aksında yan yana gelen mekanlar (resmi-eğitim gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.55, 4.56). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı çalışma zamanlarında farklılıklar görülmektedir. Ayrıca, çalışma zamanları hafta içi ve hafta sonu değişkenlik göstermektedir. Örneğin, Sanayi Odası hafta içi 08.30-17.30 zaman aralığında çalışmakta, hafta sonu çalışmamaktadır. Hasan Ali Yücel Anadolu Lisesi hafta içi 08.00-17.00 zaman aralığında çalışmakta, hafta sonu çalışmamakta ve çalışma zamanları mevsimlere bağlı değişmemekte ve yıl boyu aynı olmaktadır.

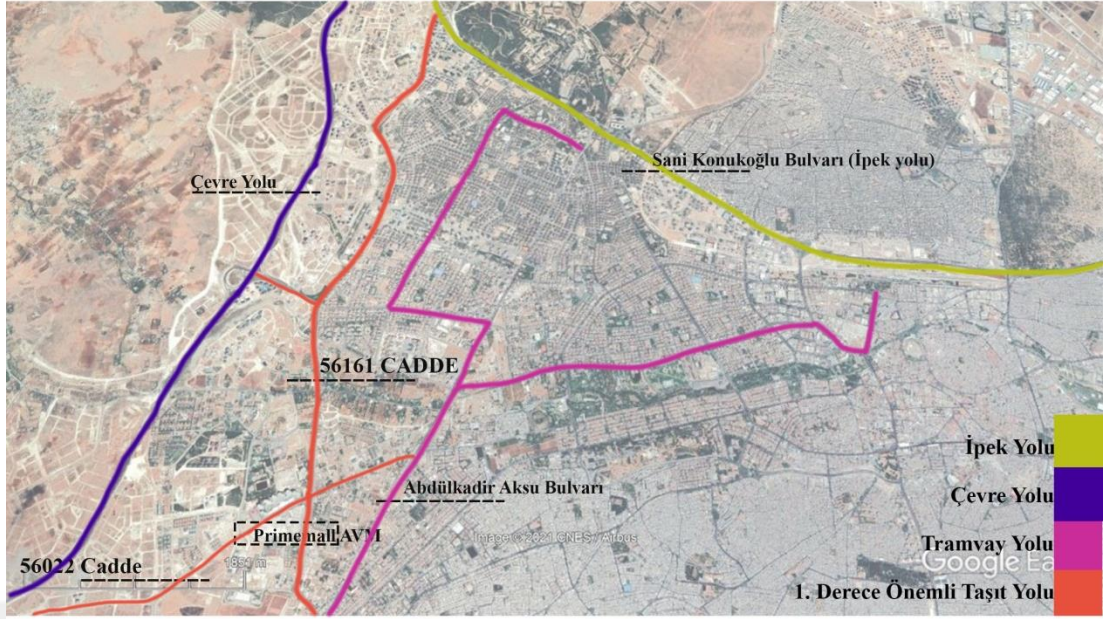
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde üzerinde yer alan çoğu mekanın (müze, otel, alışveriş merkezi gibi) kepenk açma-kapama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmamaktadır.

c) Primemall AVM

Primemall AVM, 56161 Cadde ve 56022 Cadde kesişimlerinde yer almaktadır.

İpek Yolu ve Çevre Yolu'na direkt bağlantısı bulunan 56161 Cadde, alışveriş merkezine ulaşımında kullanılan 1.derece önemli taşıt yoludur. Ayrıca, toplu taşıma (tramvay) yolu, 'Abdülkadir Aksu Bulvarı' olmakta ve tramvay durağından yürüyerek (56022 Cadde aksı kullanılarak) alışveriş merkezine ulaşılabilir (Şekil 4.57).

Şekil 4.57 Primemall AVM kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

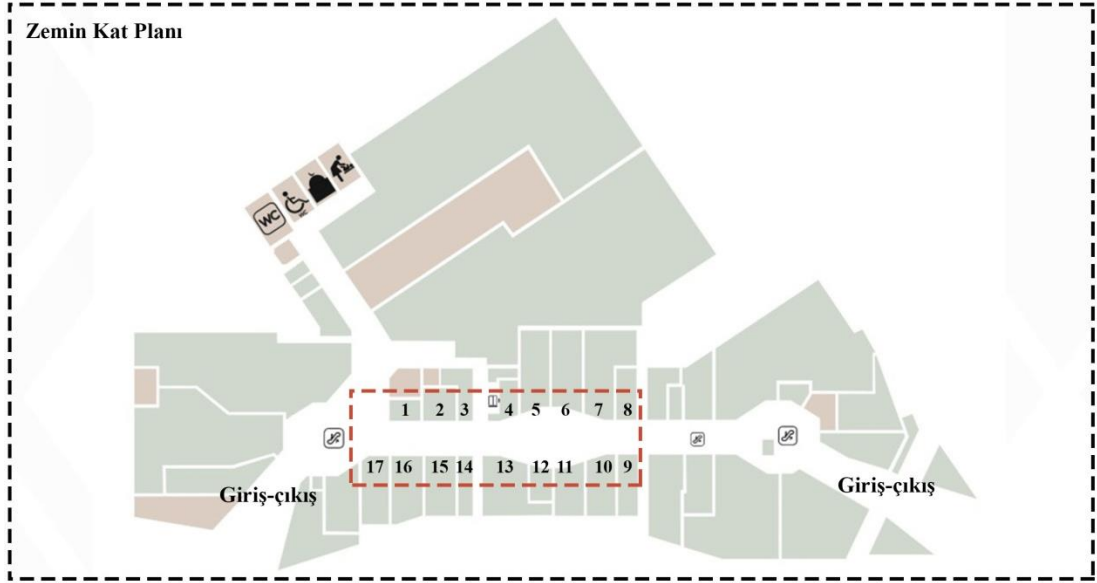
Primemall AVM, 2013 yılında inşa edilmiştir. Alışveriş merkezi içerisinde mağazalar, kiosklar, büyük market, sinema salonu, oyun alanları, otopark alanı ve yeme-içme mekanları yer almaktadır.

Alışveriş merkezi içindeki mağaza görevlileri ile yapılan görüşmelere göre çoğunlukla orta-üst gelir grubu kent kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır. Bu tespiti kent kullanıcıları ile yapılan anket sonuçları doğrulamaktadır.

Zaman-mekan rutinleri

Primemall alışveriş merkezinde yan yana gelen mekanlar tipoloji olarak (mağaza-yeme-içme gibi) ve işlevsel olarak (giyim-kuyumcu gibi) farklılaşmaktadır (Şekil 4.58, 4.59). Bu farklılaşmalara rağmen bütün mekanlar (sinemalar hariç) 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Çalışma zamanları mevsimlere (yaz-kış), gece-gündüz farklılığına ve günlere (hafta içi-hafta sonu) bağlı değişkenlik göstermemekte; sabit olmaktadır. Bazı istisna durumlar bulunmaktadır; bayram tatillerinde 12.00-00.00 zaman aralığında çalışılmaktadır.

Bunun yanında çoğu mağazanın sabah-akşam temizlik, indirimlere/mevsimlere göre vitrin değiştirme ve yıl sonu stok sayma gibi mekan rutinleri bulunmaktadır.

Şekil 4.58 Primemall AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-plan şeması (URL-3).

Şekil 4.59 Primemall AVM mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı koridor ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

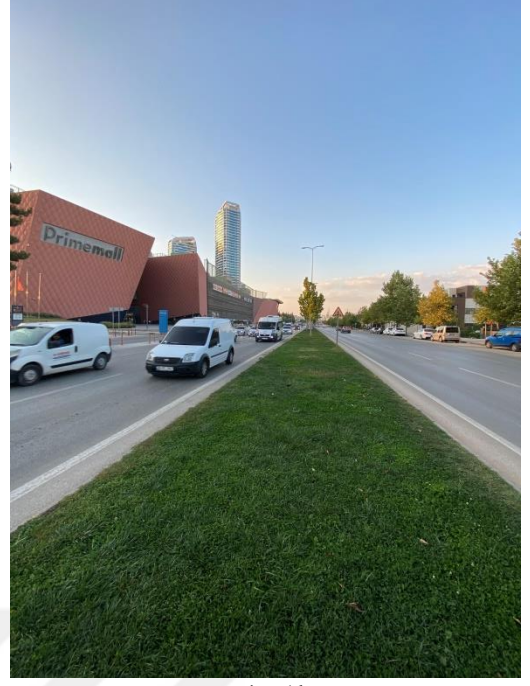
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Alışveriş merkezi içindeki mekanların her sabah kepenk açma her akşam kepenk kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır. Fakat bazı farklılıklar görülmektedir; bazı mağazalar sadece kapı kepenklerini, bazı mağazalar ise tüm vitrin kepenklerini açıp kapatmaktadır.

Çalışma aksı ve düğüm noktası

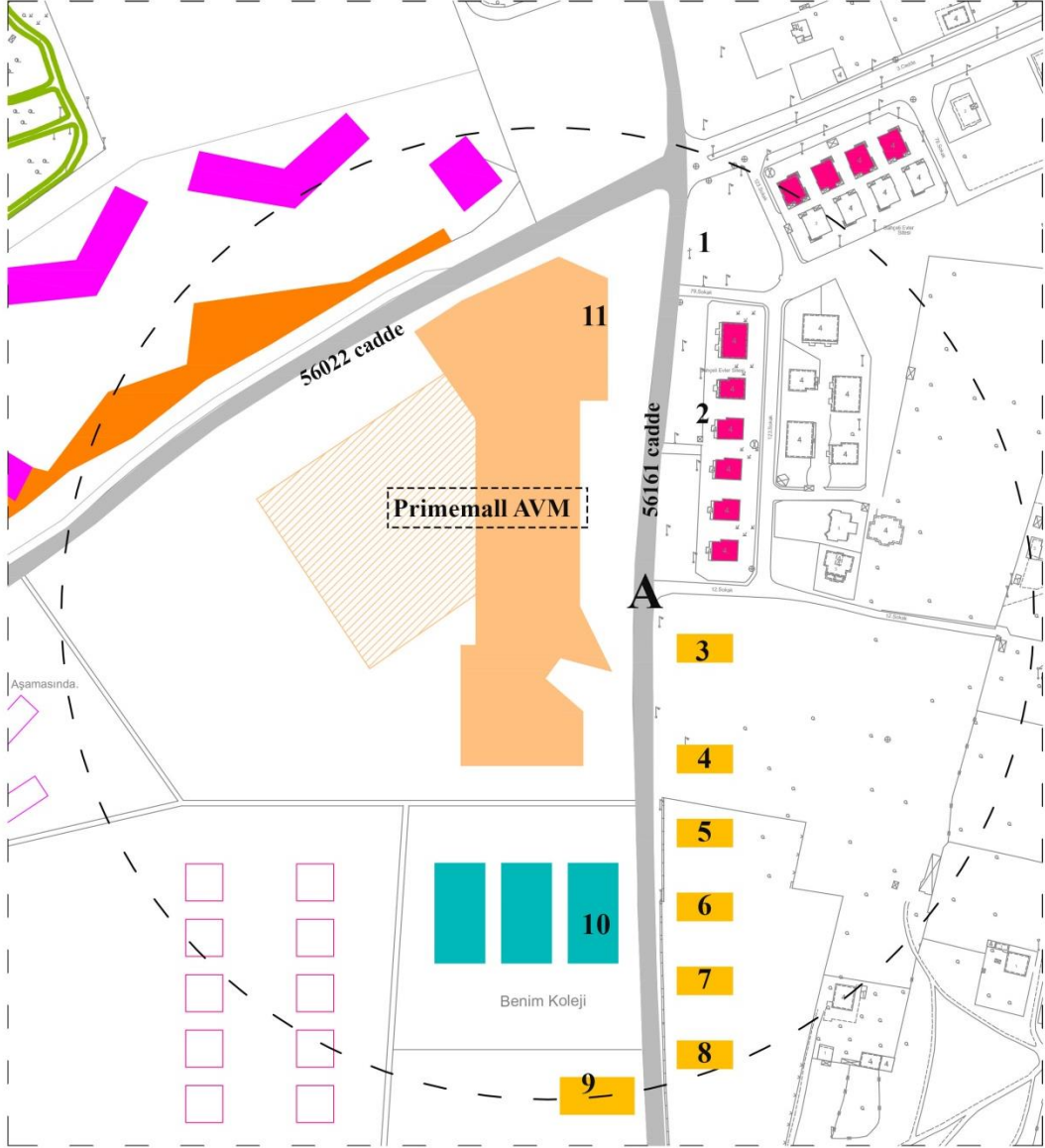
4.61a

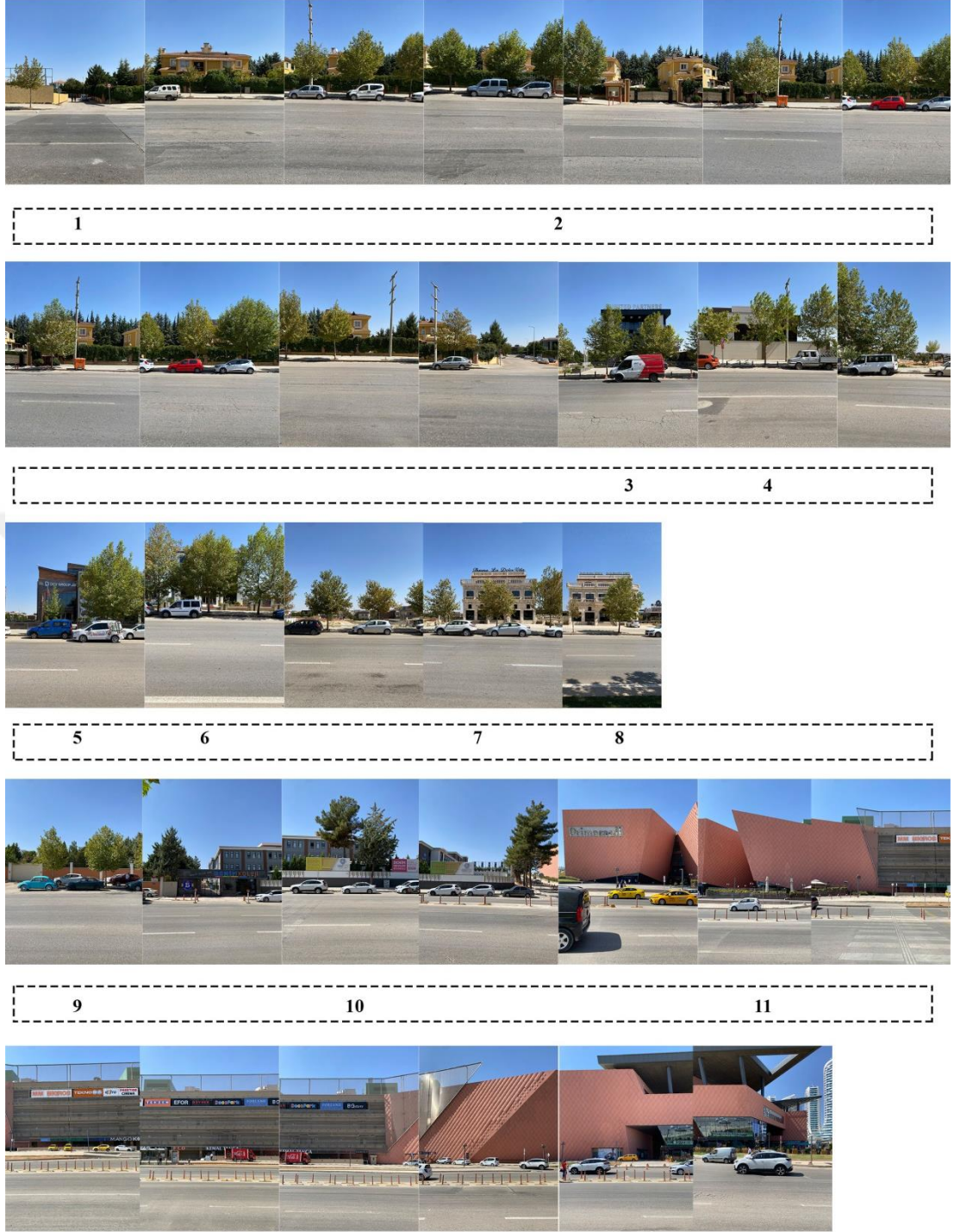
4.61b

Şekil 4.61 (a, b) 56161 Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).

A düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre doğu aks boyunca meydan, konutlar ve iş merkezleri olarak; batı aks boyunca iş merkezi, okul ve Primemall AVM olarak sıralanmaktadır. Doğu ve batı akslar 56161 Cadde üzerinde karşılıklı olarak yer almaktadır (Şekil 4.62, 4.63).

Şekil 4.62 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-
plan şeması (Ceylan, 2021).

Şekil 4.63 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

A düğüm noktasının doğu aksında yan yana gelen mekanlar (konut-ticari gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.62, 4.63). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılık göstermektedir. İş merkezleri genellikle

08.00-20.00 zaman aralığında çalışmakta olup; çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir.

A düğüm noktasının batı aksında yan yana gelen mekanlar (eğitim-ticari gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.62, 4.63). Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı çalışma zamanlarında farklılıklar görülmektedir. Örneğin, Benim Koleji hafta içi 08.00-17.00 zaman aralığında çalışmakta, hafta sonu çalışmamaktadır. Primemall AVM hafta içi-hafta sonu 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmakta; çalışma zamanları mevsimlere bağlı değişmemekte ve yıl boyu (bayram tatiller hariç) aynı olmaktadır.

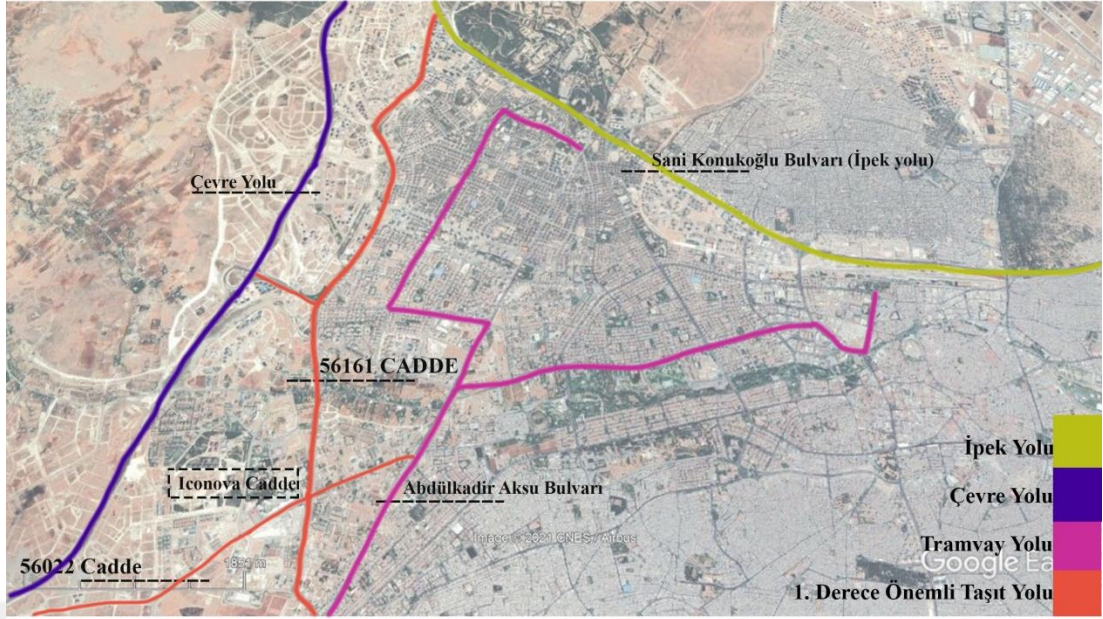
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde üzerinde yer alan alışveriş merkezi, eğitim yapıları ve iş merkezlerinin her gün tekrarladıkları kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri bulunmamaktadır.

d) Iconova Cadde

Iconova Cadde, 56022 Cadde ve 56161 Cadde kesişimlerinde yer almaktadır.

Çevre Yolu'na direkt bağlantısı bulunan 56022 Cadde, Iconova'ya ulaşımında kullanılan 1.derece önemli taşıt yoludur. Ayrıca, toplu taşıma (tramvay) yolu, 'Abdülkadir Aksu Bulvarı' olmakta ve tramvay durağından yürüyerek (56022 Cadde aksı kullanılarak) Iconova'ya ulaşılabilir (Şekil 4.64).

Şekil 4.64 Iconova Cadde kentteki konumu ve ulaşım bağlantıları (Ceylan, 2021).

Iconova Cadde, 2018 yılında inşa edilmiştir. Cadde üzerinde mağazalar, market ve yeme-içme mekanları yer almaktadır.

Cadde üzerindeki mağaza görevlileri ile yapılan görüşmelere göre çoğunlukla üst gelir grubu kent kullanıcıları tarafından kullanılmaktadır.

Zaman-mekan rutinleri

Iconova Cadde üzerinde yan yana gelen mekanlar tipoloji olarak (mağaza-yeme-içme gibi) ve işlevsel olarak (giyim-eczane gibi) farklılaşmaktadır. Mekan tipoloji farklılaşmalarına bağlı açılma-kapanma zamanları değişkenlik göstermektedir.

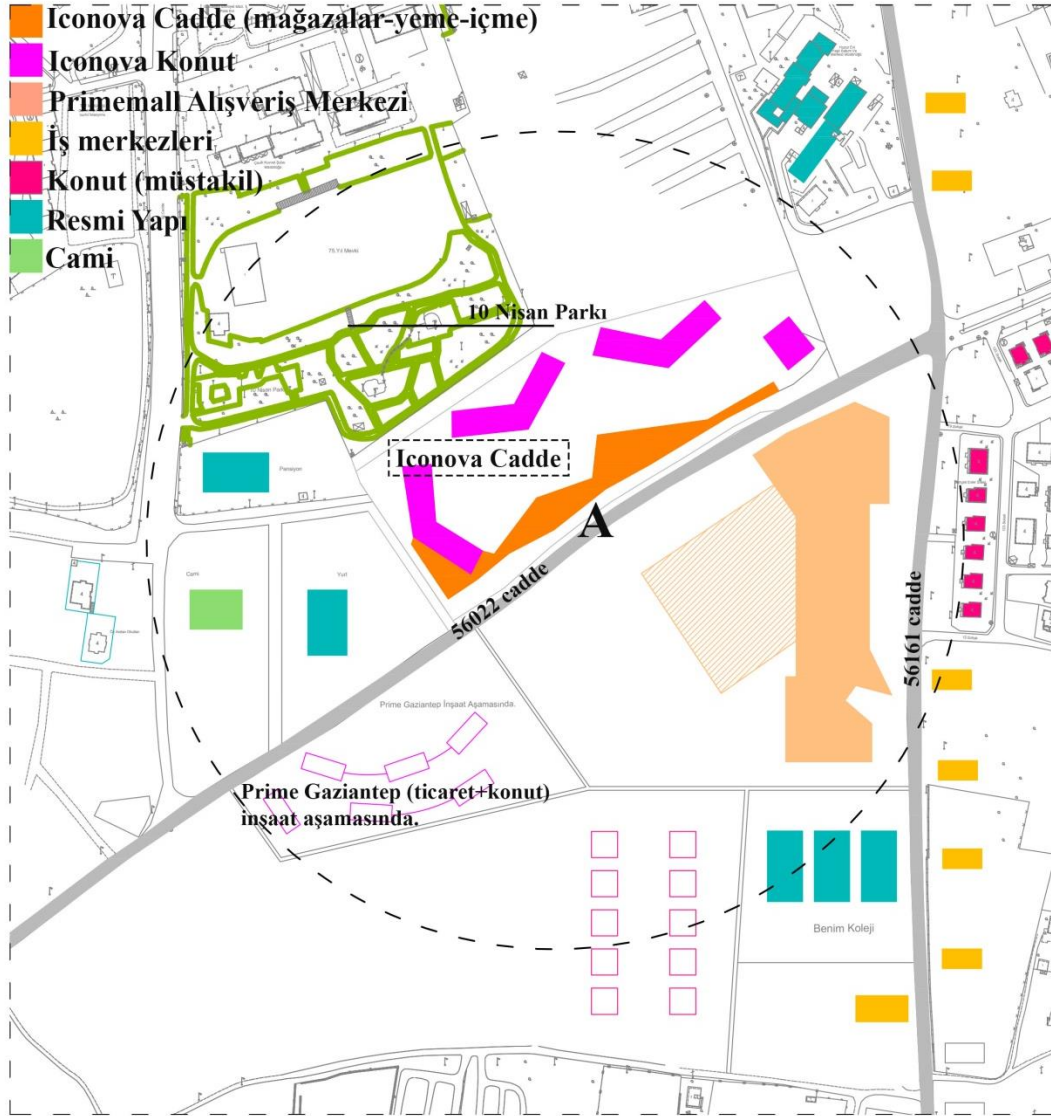
Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde üzerinde yer alan mekanların kepenk açma-kapama, masa dışarı çıkarma-içeri alma gibi mekan ritimleri bulunmamaktadır.

Çalışma aksı ve düğüm noktası

Çalışma kapsamında Iconova Cadde'nin kentle bağlantı kurduğu yoğun aks (56022 Cadde) seçilerek gündelik hayat kavramları (zaman-mekan rutinleri, zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları) üzerinden irdelenecektir. Bu aks üzerinde bu

kavramların en belirgin gözlemlendiği düğüm noktası (A) seçilmiş olup seçilmiş olan bölgeler üzerinden irdelenecektir (Şekil 4.65).

Şekil 4.65 Iconova Caddesi çevresinde seçilen yürüyüş aksı ve düğüm noktası (2008 yılı halihazır harita verilerinden yararlanılmıştır; Ceylan, 2021).

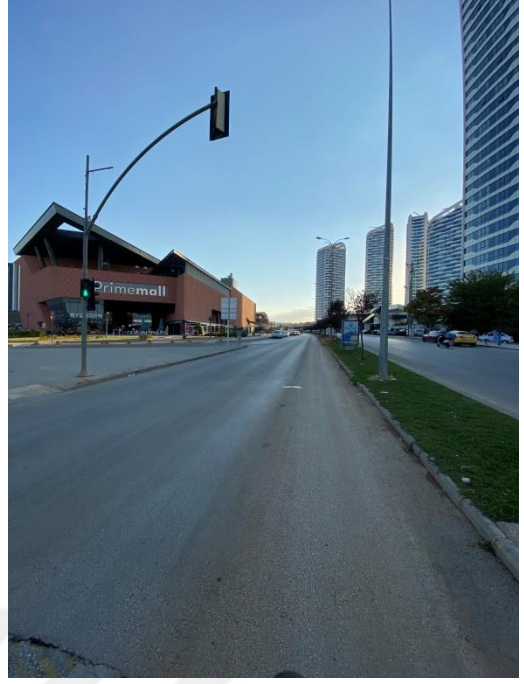
56022 Caddesi aksı-A düğüm noktası

56022 Caddesi aksı, Çevre Yolu'ndan başlayarak, Abdülkadir Aksu Bulvarı'na kadar devam eden taşıt yol aksıdır.

Caddesi üzerinde resmi yapılar (yurt), eğitim yapıları, cami, konutlar, alışveriş merkezi, iş merkezleri, mağazalar ve yeme-içme mekanları yer almaktadır (Şekil 4.66).

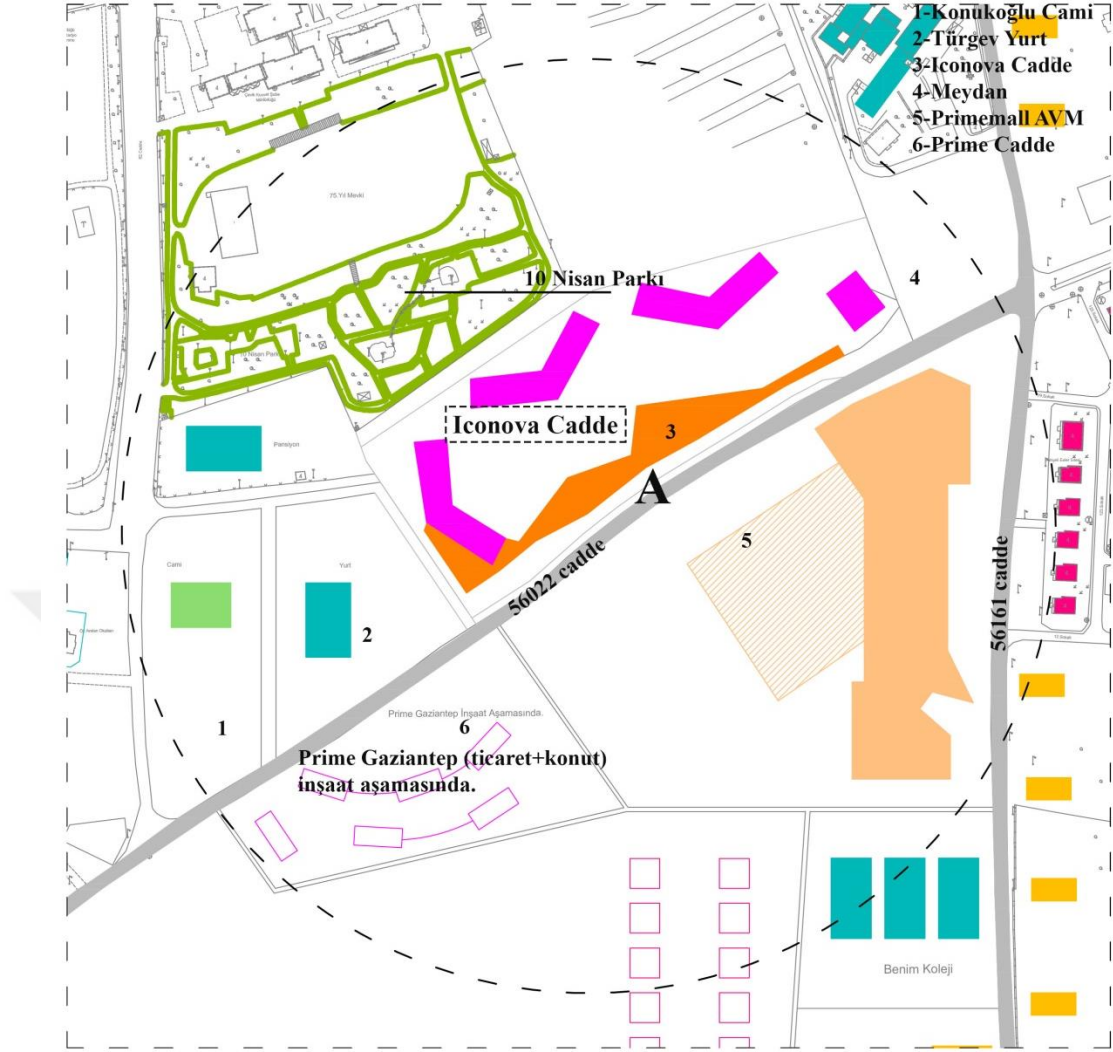
4.66a

4.66b

Şekil 4.66 (a, b) 56022 Cadde aksı genel görünüşler (Ceylan, 2021).

A düğüm noktası, mekanların yan yana dizilimine göre kuzey aks boyunca Konukoğlu Cami, Türgev Yurdu, Iconova Cadde ve meydan olarak; güney aks boyunca Primemall AVM ve Prime Cadde olarak sıralanmaktadır. Kuzey ve güney akslar 56022 Cadde üzerinde karşılıklı olarak yer almaktadır (Şekil 4.67, 4.68).

Şekil 4.67 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı caddeler ilişkisi-plan şeması (Ceylan, 2021).

Şekil 4.68 A düğüm noktası mekanların yan yana dizilimi ve karşılıklı cadde ilişkisi-görünüş şeması (Ceylan, 2021).

Zaman-mekan rutinleri

A düğüm noktasının kuzey aksında yan yana gelen mekanlar (resmi-ticari gibi) tipoloji olarak farklılaşmaktadır (Şekil 4.67, 4.68). Mekan tipoloji farklılaşmalarına

bağlı açılma-kapanma zamanlarında farklılaşmalar görülmektedir. Ayrıca, çalışma zamanları hafta içi ve hafta sonu değişkenlik göstermektedir. Örneğin, Türgev Yurdu hafta içi 09.30-19.30, cumartesi 09.00-13.00 zaman aralığında çalışmakta; pazar günü çalışmamaktadır. Iconova Cadde üzerinde ise mekanların işlev (restoran-mağaza gibi) farklılıklarına bağlı açılma-kapanma zamanları değişkenlik göstermektedir. Örneğin uluslararası giyim mağazaları (Guess gibi) 10.00-21.00, butik pastaneler (Vlove gibi) 08.30-00.00, küresel kahve zincirleri (Starbucks gibi) 08.00-23.00, küresel yemek zincirleri (Happy Moon's gibi) 09.00-00.00 zaman aralığında çalışmaktadır. Çalışma zamanları mevsimlere bağlı değişmemekte yıl boyu aynı olmaktadır.

A düğüm noktasının güney aksında yan yana gelen mekanlar (ticari-ticari gibi) tipoloji olarak tekrar oluşturmaktadır (Şekil 4.67, 4.68). Mekan tipolojileri aynı olsa da çalışma zamanlarında farklılıklar görülmektedir. Primemall AVM hafta içi-hafta sonu 10.00-22.00 zaman aralığında çalışmakta ve çalışma saatleri yıl boyunca (bayram tatilleri hariç) aynı olmaktadır. Prime Cadde ise şu anda inşaat aşamasında olmakta fakat konsept olarak Iconova Cadde ile benzerlik göstermektedir. Bu nedenle Prime Cadde üzerinde uluslararası giyim mağazaları ve küresel yeme-içme mekanları olacağı ön görülmekte ve çalışma zamanları yıl boyu aynı olacağı düşünülmektedir.

Zaman-mekan tekrarları ve farklılaşmaları

Cadde üzerinde yer alan çoğu mekanın (yurt, alışveriş merkezi gibi) kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri bulunmamaktadır. Fakat Iconova Cadde üzerinde yer alan bazı mağazaların (Paul&Shark gibi) stor/güneşlik perde açma-kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır.

BÖLÜM 5

TARTIŞMA

Kentteki alışveriş olgusu gündelik hayat üzerinden irdeleneceği için öncelikle gündelik hayat ve onun kavramları-bileşenleri bulgular birinci bölümde incelenmiştir. Bu kavramlar-bileşenler; 'süreklilik-süreksizlik', 'rutin-tekrar', 'varlıksal güvenlik duygusu', 'karşılaşma-buluşma', 'çalışma-boş zaman' ve 'yürüyüş' olmaktadır. Bu kavramlar-bileşenlerin incelenmesinde gündelik hayat üzerine düşünce üretmiş önemli düşünürler Giddens, Lefebvre, de Certeau ve Goffman'ın kavram açıklamaları çalışma için kaynak oluşturmuştur.

Gündelik hayat içerisinde yer alan alışveriş olgusu zaman içerisinde farklı alışveriş mekanları olarak karşımıza çıkmaktadır. Alışveriş olgusu ve mekanları çalışma kapsamında kavramsal olarak 'pazar, çarşı, dükkan, han, bedesten, alışveriş caddeleri, büyük market ve alışveriş merkezleri' üzerinden bulgular ikinci bölümde tanımlanmıştır.

Gaziantep'te alışveriş olgusu farklı zaman dilimlerinde üç ayrı bölgede oluşum göstermiştir. Alışveriş bölgelerinin kent içinde konumlanmasında kent verileri etkili olmaktadır. Kent verileri ve oluşan alışveriş bölgeleri bulgular üçüncü bölümde irdelenmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde ise Gaziantep'te alışveriş bölgeleri belirlenen değerlendirme kriterleri ile yorumlanacak ve grafik üzerinde her bölge için ayrı ayrı az/çok taranarak bölge farklılıkları gösterilecektir.

5.1 Değerlendirme Kriterleri

Değerlendirme başlıkları üst ölçekten kent ve mekanın fiziksel ilişkisi, bir alt ölçekte kent ve mekanın bağlantı ilişkisi; alt ölçekte gündelik hayat ve mekanın fiziksel ilişkisi sıralaması ile irdelenecektir. Sıralamaya göre başlıklar şu şekildedir:

1) Kent ve alt mekanların (dükkan, mağaza, büfe vb.) fiziksel ilişkisi: Alışveriş bölgelerindeki özel mekanların kamusal mekanlarla olan bağlantıları.

2) Kent ve bölgenin bağlantı ilişkisi: Alışveriş bölgelerine ulaşım şekilleri.

3) Gündelik hayat ve mekanın fiziksel ilişkisi: Gündelik hayat ve onun kavramları-bileşenleri ile alışveriş mekanlarının ilişkisi.

3.1) Gündelik hayat kavramları-bileşenleri: rutin-tekrar, süreklilik-süreksizlik, karşılaşmalar-buluşmalar, çalışma-boş zaman, nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler, ulaşım olarak belirlenmiştir.

a) Rutin-Tekrar

Rutin: mekanların gündelik açılma-kapanma eylemi.

Tekrar: mekanların açılma-kapanma eylemi sırasındaki ritimler (ritüeller).

b) Süreklilik-Süreksizlik

Mekanların Kent ile kurduğu ilişki, bağlantıların dolayimsız (akışkan) ya da dolayimli (kopuk) olma durumlarını tanımlamaktadır.

Süreklilik: dolayimsız (akışkan)

Süreksizlik: dolayimli (kopuk)

c) Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: odaksız, programsız-rastlantısal-olaysal.

Buluşmalar: odaklı, programlı-öngörölmüş-tiyatral.

Buluşmalar: iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir;

1. kişisel-grupsal buluşmalar (kafe, pastane gibi yeme-içme mekanlarında)
2. topluluksal buluşmalar (açık alanlarda: meydan, park gibi; kapalı alanlarda: konser, sergi, konuşma vb.)

d)Çalışma-Boş zaman

Boş zaman: iki ayrı başlık altında değerlendirilmiştir;

1. gündelik boş zaman (kişisel-grupsal-topluluksal buluşmalar ve/veya alışveriş eylemi)
2. haftalık boş zaman (kişisel-grupsal-topluluksal buluşmalar ve/veya alışveriş eylemi)

e)Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

Alışveriş mekanlarında ilişkiler:

1. özne-özne-nesne (alıcı-satıcı-ürün; diyalogların güçlü kurulduğu)
2. özne-nesne-özne (alıcı-vitrin-satıcı; standart diyaloglar)

Yeme-içme mekanlarında ilişkiler:

3. öznel-özne-nesne (birbiriyle ilgili müşteriler-garson-ürün; diyalogların güçlü kurulduğu)
4. özne-özne-nesne (müşteri- garson/kasiyer- ürün; standart diyaloglar)

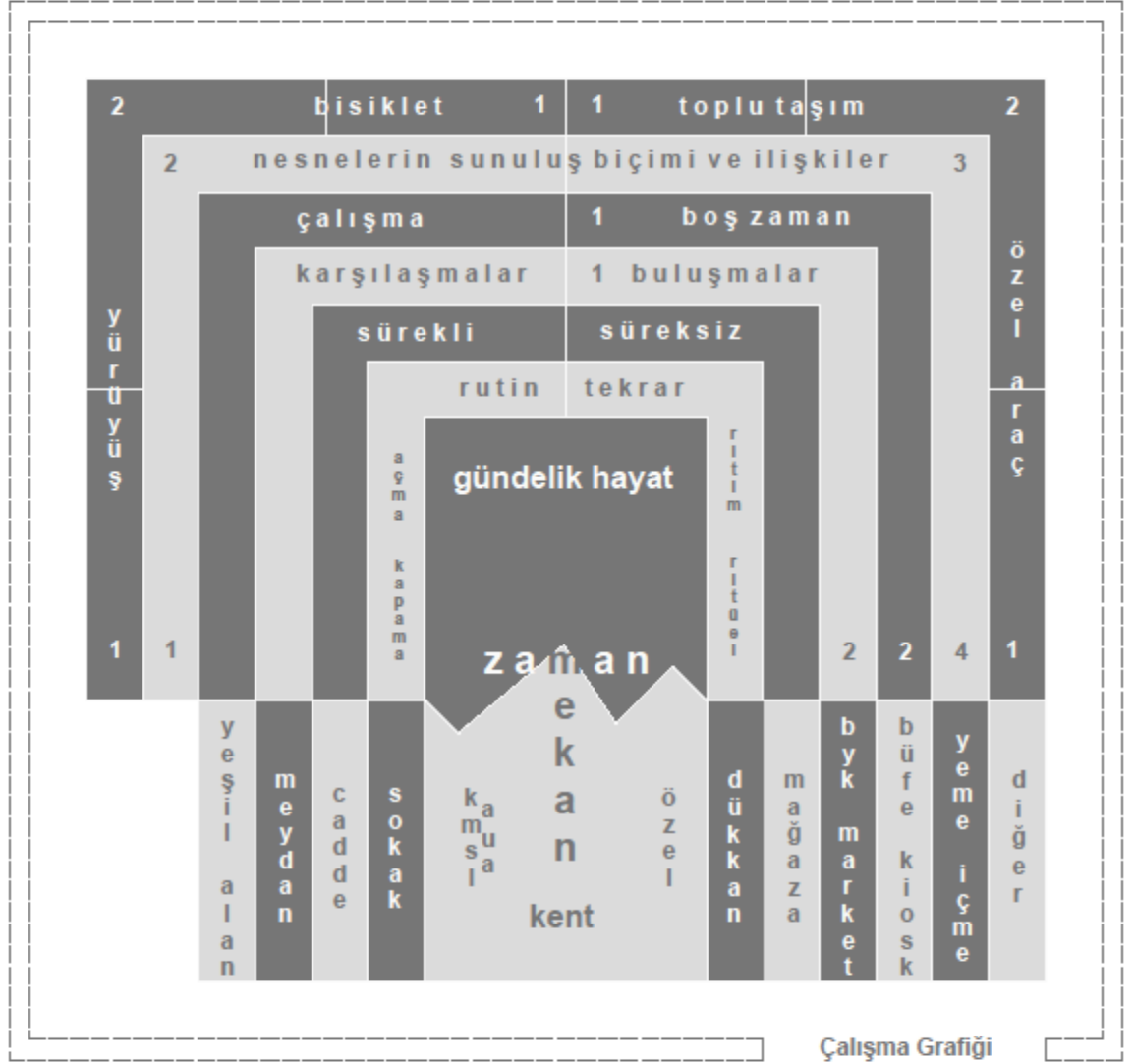
f)Ulaşım

Alışveriş mekanlarına ulaşım şekilleri:

1. yürüyüş (1 gelmek ve alışveriş odaklı, 2 geçmek için)
2. bisiklet (1 gelmek ve alışveriş odaklı, 2 geçmek için)

3. toplu taşıma (1 otobüs, 2 tramvay)

4. özel araç (1 motosiklet, 2 otomobil)

Şekil 5.1 Değerlendirme grafiği (Grafik taslağı, çalışma kapsamında tez danışmanı M. Murat Uluğ tarafından hazırlanmıştır).

5.2 Değerlendirme Grafikleri

1) Birinci alışveriş bölgesi değerlendirme

Birinci alışveriş bölgesi, Geleneksel çarşı içerisinde seçilen üç çalışma aksı ve üç düğüm noktası daha önceki bölümde detaylıca irdelenmiştir.

A)Gümrük Caddesi üzerindeki dükkanlar, yeme içme ve diğer (han, bedesten) mekanlar cadde ile direkt bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Cadde üzerindeki mekanlarının yan yana diziliminde (cami-bedesten-dükkan gibi) mekan farklılıkları görülmektedir; mekan farklılıklarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılaşmaktadır. Tüm mekanların her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Cadde üzerindeki bazı mekanların (dükkanlar) kepenk açma-kapama ve tezgah açma-toplama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulurken, bazı mekanların (yeme-içme) bulunmamaktadır.

b)Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Cadde üzerinde yer alan mekanların kentle bağlantıları süreklilik içinde devam etmektedir.

Süreksizlik: Cadde üzerinde bazı mekanların zaman zaman kapalı olması, etkisi çok az olsa da sürekliliği kesintiye uğratabilmektedir.

c)Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Cadde üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak birçok farklı mekan ve kentsel aktör (satıcılar, alışveriş yapanlar ve diğerleri) ile karşılaşmaktadır. Bu karşılaşmalar gündelik hayat içerisindeki sıradan birey için zenginlikler oluşturmaktadır.

Buluşmalar: Cadde üzerindeki yeme-içme mekanlarında (Çağdaş Lokanta gibi) kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır.

d)Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Mekanların (dükkanların) çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar (yeme-içme mekanlarında) ile değerlendirilmektedir.

e) Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

Alışveriş mekanlarında (dükkanlarda) alışveriş eylemi sırasında, ürünlerin serbest sunumuna rağmen alıcı önce satıcı ile diyalog kurmakta, sonra ürünler ile ilişki kurulmaktadır (özne-özne-nesne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Ulaşım

Caddeye toplu taşıma (otobüs ve tramvay), özel araç (otomobil ve motosiklet) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olmayan yürüyüşü de içeren) ulaşım sağlanmaktadır.

B)Bakırcılar Çarşısı Sokak ve Almacı Pazar Sokak üzerindeki dükkanlar ve yeme-içme mekanları sokaklar ile direkt bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Bakırcılar Çarşısı Sokak üzerindeki mekanlarının yan yana diziliminde (dükkan-dükkan gibi) mekan tekrarları görülmektedir; mekan tekrarlarına bağlı açılma-kapanma zamanları benzerlik göstermektedir. Tüm mekanların her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Almacı Pazar Sokak üzerinde mekanlarının yan yana diziliminde (dükkan-cami-dükkan gibi) mekan farklılıkları görülmektedir; mekan farklılıklarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılık göstermektedir.

Tekrar: Sokaklar üzerindeki mekanların (dükkanlar) kepenk açma-kapama ve tezgah açma-toplama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmaktadır.

b) Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Sokaklar üzerinde yer alan mekanların kentle bağlantıları süreklilik içinde devam etmektedir.

Süreksizlik: Cadde üzerinde bazı mekanların zaman zaman kapalı olması, etkisi çok az olsa da sürekliliği kesintiye uğratabilmektedir.

c) Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Sokaklar üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak birçok farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir.

Buluşmalar: Almacı Pazar Sokak üzerindeki yeme-içme mekanlarında (Güllüoğlu Baklava gibi) kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır. Bunun yanında her iki sokağa da yakın konumlanan Tahmis Kahve'de kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır.

d) Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Mekanların (dükkanların) çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar (Tahmis Kahve'de) ile değerlendirilmektedir.

e) Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

Alışveriş mekanlarında (dükkanlarda) alışveriş eylemi sırasında, ürünlerin serbest sunumuna rağmen alıcı önce satıcı ile diyalog kurmakta, sonra ürünler ile ilişki kurulmaktadır (özne-özne-nesne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Ulaşım

Sokaklara toplu taşıma (otobüs), özel araç (otomobil ve motosiklet) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olmayan yürüyüşü de içeren) ulaşım sağlanmaktadır.

C)Gaziler Caddesi üzerindeki mağazalar, büfeler ve yeme-içme mekanları sokaklar ve meydan ile direkt bağlantı kurmaktadır. Meydan ve yeşil alan (Kültür Park) yakın mesafe olmasına rağmen bağlantı kurmamaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Cadde üzerindeki mekanlarının yan yana diziliminde genellikle (mağaza-mağaza gibi) mekan tekrarları görülmektedir; mekan tekrarlarına bağlı açılma-kapanma zamanları benzerlik göstermektedir. Caddenin bazı noktalarında alışveriş mekanlarının yan yana diziliminde (mağaza-cami-yeme-içme gibi) mekan farklılıkları görülmektedir; mekan farklılıklarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılık göstermektedir. Tüm mekanların her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Cadde üzerindeki mekanların (mağazalar) kepenk açma-kapama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmaktadır. Ayrıca, bazı mekanların tezgah açma-toplama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır.

b)Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Cadde üzerinde yer alan mekanların kentle bağlantıları süreklilik içinde devam etmektedir.

Süreksizlik: Cadde üzerinde bazı mekanların zaman zaman kapalı olması, etkisi çok az olsa da sürekliliği kesintiye uğratabilmektedir.

c)Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Cadde üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak birçok farklı mekan ve kentsel aktör (satıcılar, alışveriş yapanlar ve diğerleri) ile karşılaşmaktadır. Bu karşılaşmalar gündelik hayat içerisindeki sıradan birey için zenginlikler oluşturmaktadır.

Buluşmalar: Cadde üzerindeki yeme-içme mekanlarında (kafeler gibi) nadiren kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır.

d)Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Mekanların (dükkanların) çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar genellikle alışveriş eylemi; nadiren kişisel-grupsal buluşmalar ile değerlendirilmektedir.

e)Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

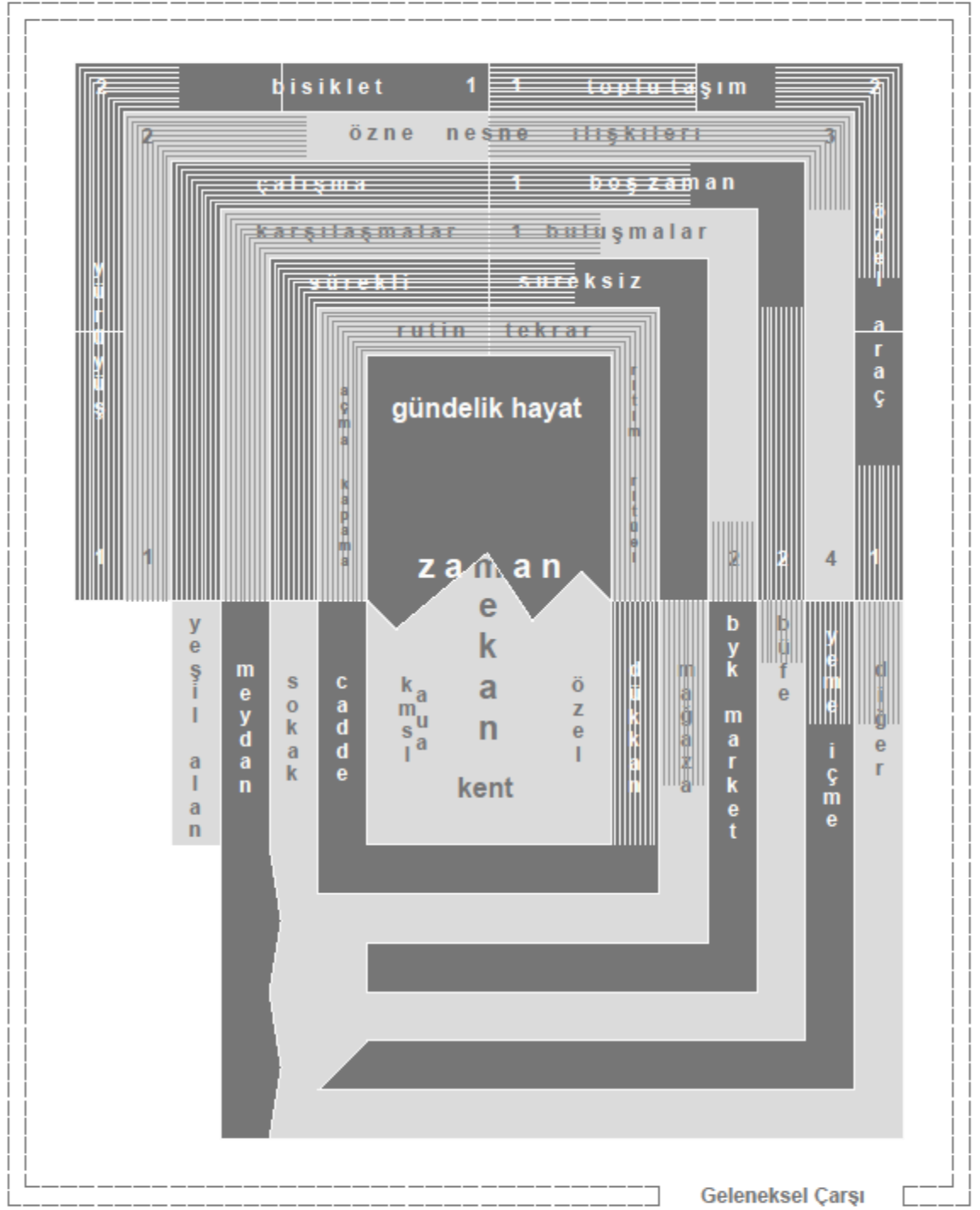
Alışveriş mekanlarında (dükkanlarda) alışveriş eylemi sırasında, ürünlerin serbest sunumuna rağmen alıcı önce satıcı ile diyalog kurmakta, sonra ürünler ile ilişki kurulmaktadır (özne-özne-nesne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Ulaşım

Caddeye toplu taşıma (otobüs ve tramvay), özel araç (otomobil ve motosiklet) ve bisiklet (alışveriş amaçlı olmayan geçmek amaçlı) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olmayan yürüyüşü de içeren) ulaşım sağlanmaktadır.

Birinci alışveriş bölgesi, Geleneksel çarşı belirlenen kriterler üzerinden yorumlanmıştır. Çıkan sonuçlara bağlı grafik üzerinde bölge değerleri taranarak gösterilmiştir (Şekil 5.2).

Şekil 5.2 Birinci alışveriş bölgesi (Geleneksel çarşı) değerlendirme grafiği

2) İkinci alışveriş bölgesi değerlendirme

İkinci alışveriş bölgesi Gazi Muhtar Paşa Bulvarı içerisinde seçilen iki çalışma aksı ve düğüm noktası daha önceki bölümde detaylıca irdelenmiştir.

Gazi Muhtar Paşa Bulvar üzerindeki dükkanlar, mağazalar, büyük market, büfeler ve yeme içme mekanları cadde ve sokaklar ile direkt bağlantı kurmaktadır. Mağazalar, yeşil alan (Kültür Park) ile dolaylı bağlantı kurmaktadır. Diğer mekanlar (sosyal ve resmi) cadde ile direkt, yeşil alan ile dolaylı bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Cadde üzerindeki mekanlarının yan yana diziliminde (mağaza-sanat merkezi-devlet tiyatrosu gibi) mekan farklılıkları görülmektedir; mekan farklılıklarına bağlı açılma-kapanma zamanları farklılaşmaktadır. Tüm mekanların her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Cadde üzerindeki çoğu mekanın (mağazalar) kepenk açma-kapama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmamaktadır. Bazı mağazaların (kuyumcu gibi) kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri bulunmaktadır.

b)Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Cadde üzerinde yer alan mekanların kentle bağlantıları süreklilik içinde devam etmektedir.

Süreksizlik: Cadde üzerinde bazı mekanların zaman zaman kapalı olması, etkisi çok az olsa da sürekliliği kesintiye uğratabilmektedir.

c)Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Cadde üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak birçok farklı mekan ve kentsel aktör (satıcılar, alışveriş yapanlar ve diğerleri) ile karşılaşmaktadır. Bu karşılaşmalar gündelik hayat içerisindeki sıradan birey için zenginlikler oluşturmaktadır.

Buluşmalar: Cadde üzerindeki yeme-içme mekanlarında (Orkide Pastane gibi) kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır. Ayrıca, Kültür Park içerisinde ve sosyal mekanlarda (tiyatro, sanat merkezi gibi) topluluksal buluşmalar yapılmaktadır.

d)Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Bazı mekanların (yerel giyim mağazaları) çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir. Bazı mekanların (ulusal giyim mağazaları) ise çalışma zamanları yıl boyu aynı olmaktadır.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ile yeme-içme mekanlarında; topluluksal buluşmalar ile park ve/veya sosyal mekanlar da değerlendirilmektedir.

e)Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

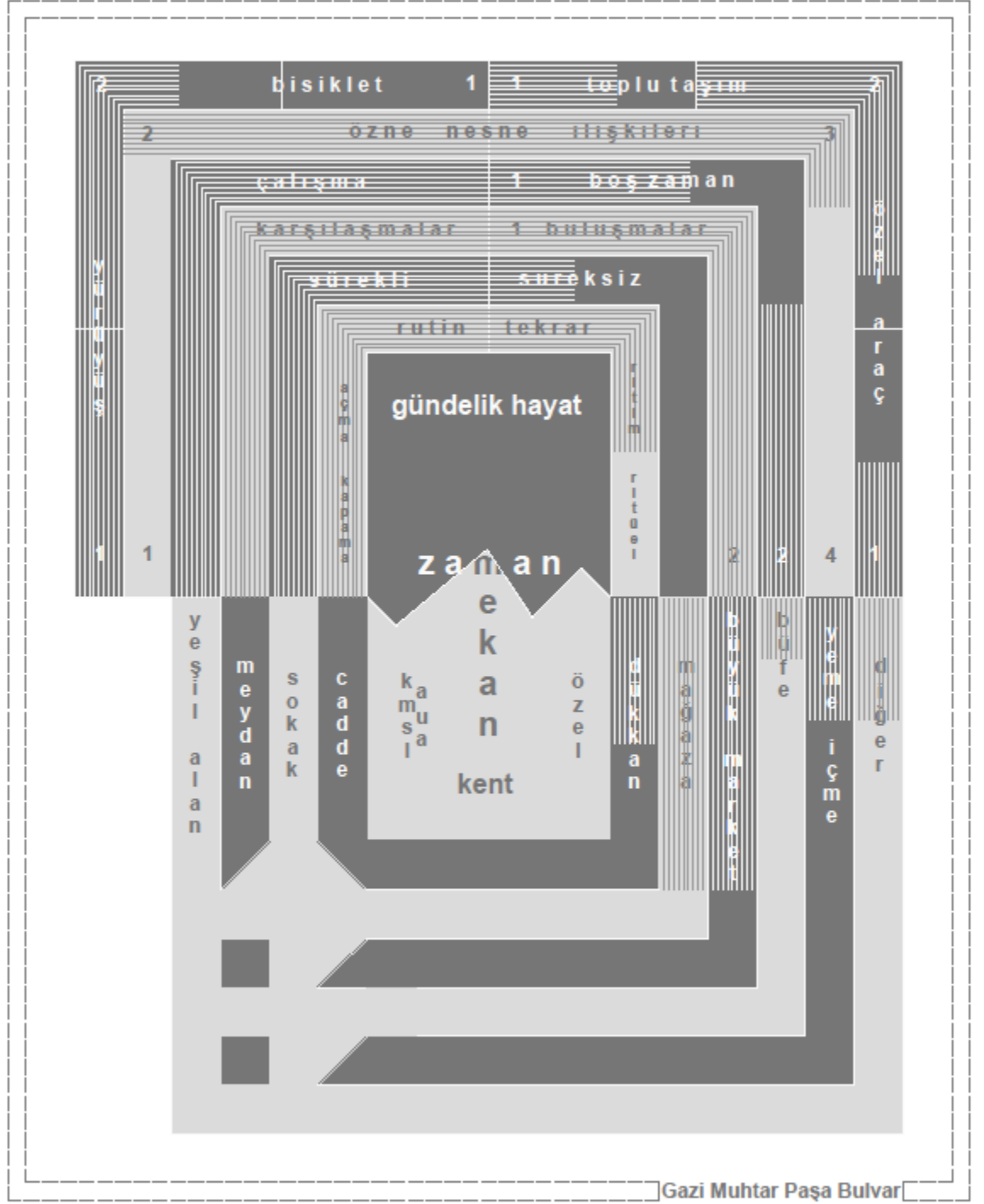
Alışveriş mekanlarında (mağazalarda) alışveriş eylemi sırasında alıcı önce vitrin ile ilişki kurmakta sonra satıcı ile diyalog kurmaktadır (özne-nesne-özne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Ulaşım

Caddeye toplu taşıma (tramvay ve otobüs), özel araç (otomobil ve motosiklet) ve bisiklet (alışveriş amaçlı olmayan geçmek için) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olmayan yürüyüşü de içeren) ulaşım sağlanmaktadır.

İkinci alışveriş bölgesi, Gazi Muhtar Paşa Bulvarı belirlenen kriterler üzerinden yorumlanmıştır. Çıkan sonuçlara bağlı grafik üzerinde bölge değerleri taranarak gösterilmiştir (Şekil 5.3).

Şekil 5.3 İkinci alışveriş bölgesi (Gazi Muhtar Paşa Bulvar) değerlendirme grafiği
3)Üçüncü alışveriş bölgesi değerlendirme

Üçüncü alışveriş bölgesi Sanko Park AVM, Forum AVM, Primemall AVM ve Iconova Caddesi çevresinden seçilen çalışma aksları ve düğüm noktaları daha önceki bölümde detaylıca irdelenmiştir.

A)Sanko Park AVM içerisindeki bazı yemek içme mekanları kendi oluşturduğu meydan ile direkt bağlantı kurmaktadır. Diğer mekanlar (giriş holü) cadde ve sokak ile direkt bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Sanko Park AVM'nin her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Sanko Park AVM içerisindeki alışveriş mekanlarının kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri olsa da izlenim değeri olmadığı için çalışmada yok kabul edilmiştir.

b)Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Sanko Park AVM önünde oluşturduğu meydan ile kentsel alan üretmekte az da olsa kentle bağlantı kurmaktadır.

Süreksizlik: Sanko Park AVM giriş-çıkış kapıları ile noktasal olarak kentle olan bağlantıları kurmaktadır. Bunun dışında alışverişe dayalı ünitelerin tümü iç işleyişe dayalıdır.

c)Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Sanko Park AVM içerisinde yürüme esnasında rastlantısal olarak çok az farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir.

Buluşmalar: Sanko Park AVM içerisindeki yeme-içme mekanlarında kişisel-grupsal buluşmalar; iç avluda (konserler) ve sosyal mekanlarda (sergiler) topluluksal buluşmalar yapılmaktadır.

d)Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Sanko Park AVM'nin (bayram tatilleri hariç) çalışma zamanları yıl boyu aynı olmaktadır.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar (food court/yeme-içme mekanları) ve/veya topluluksal buluşmalar (sergiler) ile değerlendirilmektedir.

e)Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

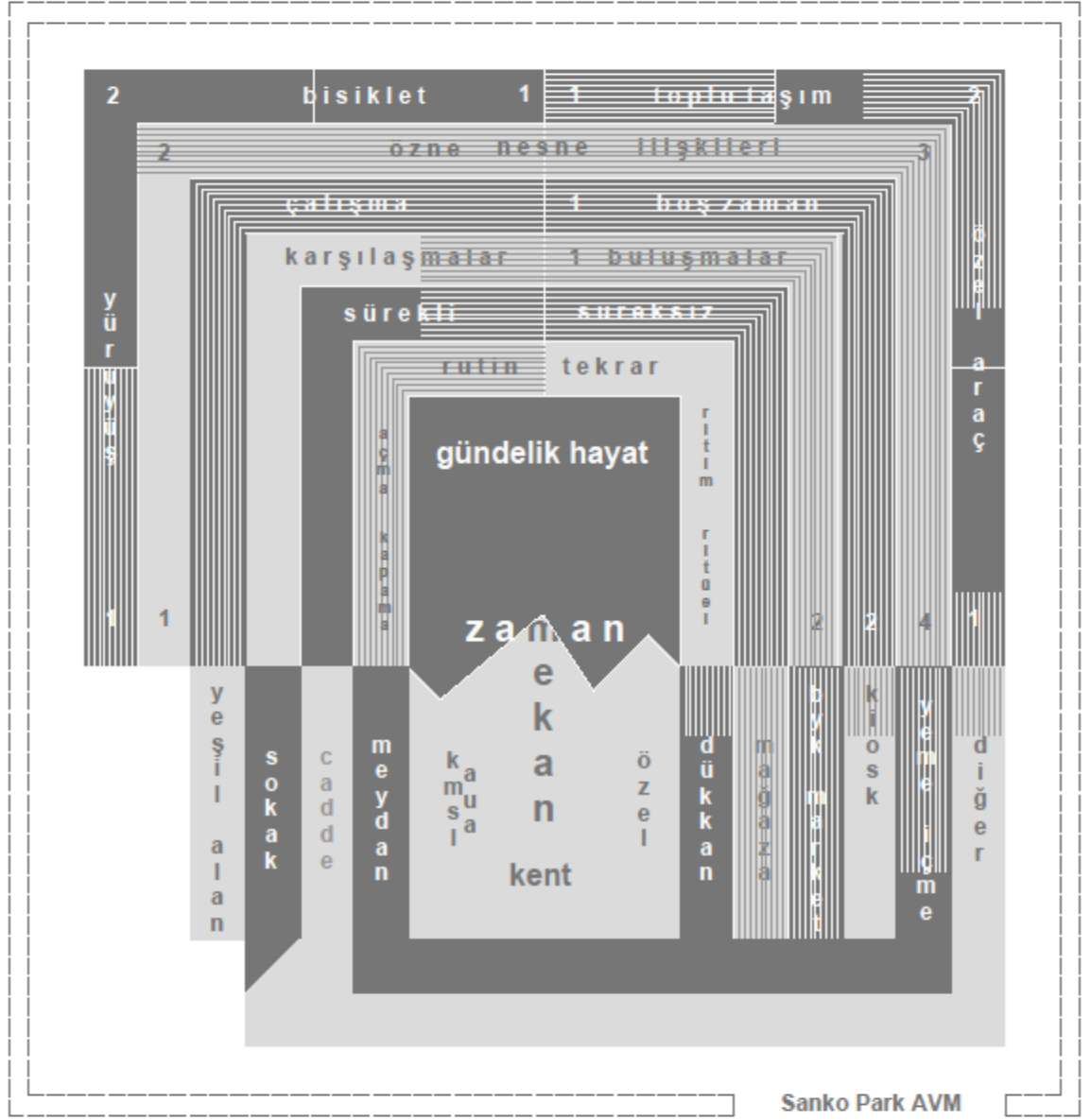
Alışveriş mekanlarında (mağazalarda) alışveriş eylemi sırasında alıcı önce vitrin ile ilişki kurmakta sonra satıcı ile diyalog kurmaktadır (özne-nesne-özne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson/kasiyer ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Ulaşım

Alışveriş merkezine toplu taşıma (otobüs ve tramvay) ve özel araç (otomobil ve motosiklet) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olan gelmek için) ulaşım sağlanmaktadır.

Üçüncü alışveriş bölgesi Sanko Park AVM belirlenen kriterler üzerinden yorumlanmıştır. Çıkan sonuçlara bağlı grafik üzerinde bölge değerleri taranarak gösterilmiştir (Şekil 5.4).

Şekil 5.4 Üçüncü alışveriş bölgesi (Sanko Park AVM) değerlendirme grafiği

B)Forum AVM içerisindeki bazı yeme içme mekanları kendi oluşturduğu meydan ile direkt bağlantı kurmaktadır. Diğer mekanlar (giriş holü) caddeler ile direkt bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Forum AVM'nin her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Forum AVM içerisindeki alışveriş mekanlarının kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri olsa da izlenim değeri olmadığı için çalışmada yok kabul edilmiştir.

b) Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Forum AVM önünde oluşturduğu meydan ile az da olsa kentle bağlantı kurmaktadır.

Süreksizlik: Forum AVM giriş-çıkış kapıları ile noktasal olarak kentle olan bağlantıları kurmaktadır. Bunun dışında alışverişe dayalı ünitelerin tümü iç işleyişe dayalıdır.

c) Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Forum AVM içerisinde yürüme esnasında rastlantısal olarak çok az farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir.

Buluşmalar: Forum AVM içerisindeki yeme-içme mekanlarında kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır.

d) Çalışma-boş zaman

Çalışma zamanı: Forum AVM'nin (bayram tatilleri hariç) çalışma zamanları yıl boyu aynı olmaktadır.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ile değerlendirilmektedir.

e) Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

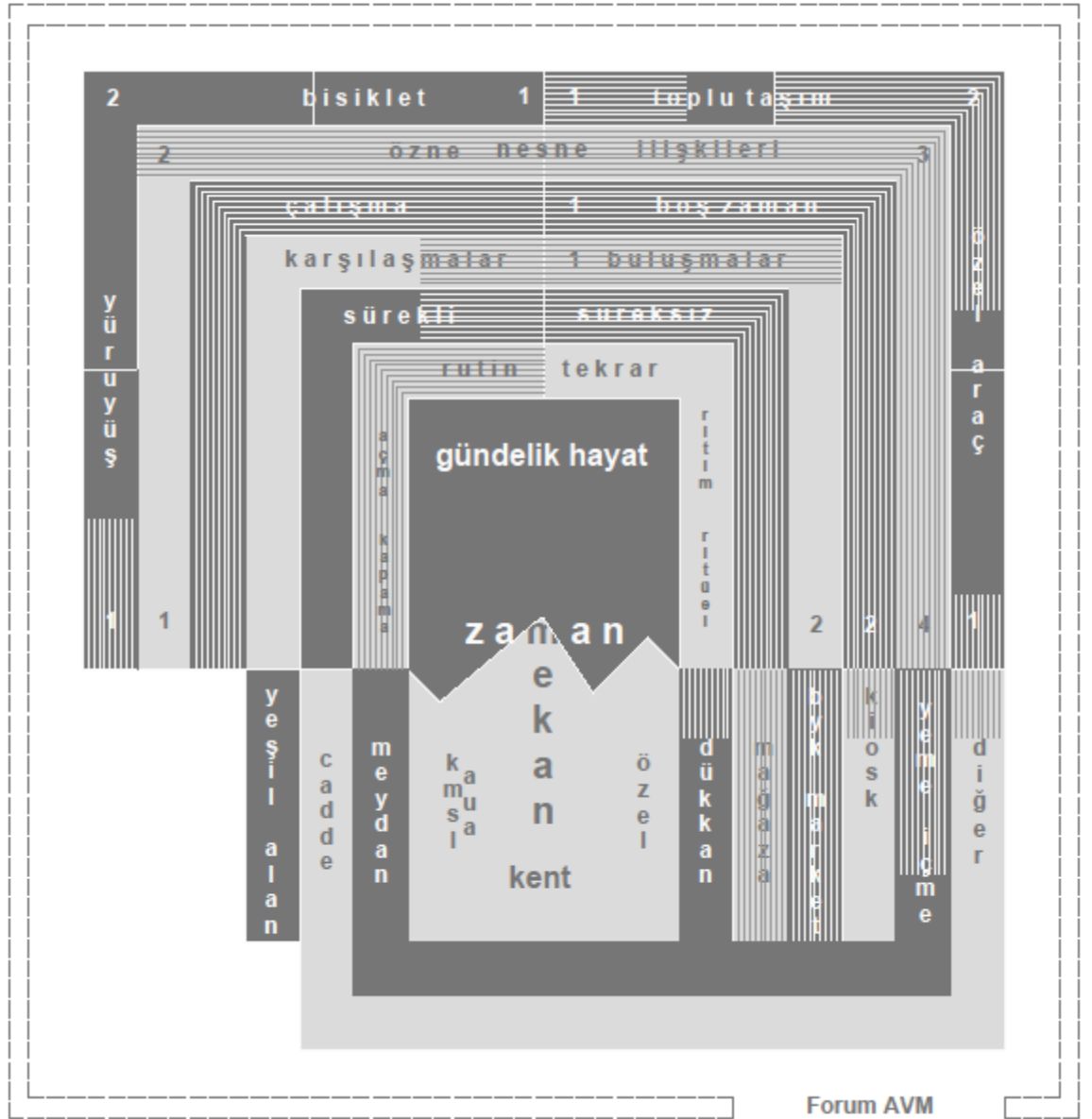
Alışveriş mekanlarında (mağazalarda) alışveriş eylemi sırasında alıcı önce vitrin ile ilişki kurmakta sonra satıcı ile diyalog kurmaktadır (özne-nesne-özne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson/kasiyer ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f) Ulaşım

Alışveriş merkezine toplu taşıma (tramvay ve otobüs) ve özel araç (otomobil ve motosiklet) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olan gelmek için) ulaşım sağlanmaktadır.

Üçüncü alışveriş bölgesi Forum AVM belirlenen kriterler üzerinden yorumlanmıştır. Çıkan sonuçlara bağlı grafik üzerinde bölge değerleri taranarak gösterilmiştir (Şekil 5.5).

Şekil 5.5 Üçüncü alışveriş bölgesi (Forum AVM) değerlendirme grafiği

C)Primemall AVM içerisindeki bazı yeme içme mekanları kendi oluşturduğu meydan ile direkt bağlantı kurmaktadır. Diğer mekanlar (giriş holü) cadde ile direkt bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Primemall AVM'nin her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Primemall AVM içerisindeki alışveriş mekanlarının kepenk açma-kapama gibi mekan ritimleri olsa da izlenim değeri olmadığı için çalışmada yok kabul edilmiştir.

b)Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Primemall AVM önünde oluşturduğu meydan ile az da olsa kentle bağlantı kurmaktadır.

Süreksizlik: Primemall AVM giriş-çıkış kapıları ile noktasal olarak kentle olan bağlantıları kurmaktadır. Bunun dışında alışverişe dayalı ünitelerin tümü iç işleyişe dayalıdır.

c)Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Primemall AVM içerisinde yürüme esnasında rastlantısal olarak çok az farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir.

Buluşmalar: Primemall AVM içerisindeki yeme-içme mekanlarında kişisel-grupsal buluşmalar; iç avluda (gösteriler) ve sosyal mekanlarda (konserler) topluluksal buluşmalar yapılmaktadır.

d)Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Primemall AVM'nin (bayram tatilleri hariç) çalışma zamanları yıl boyu aynı olmaktadır.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar (food court/yeme-içme mekanları) ve/veya topluluksal buluşmalar (konserler) ile değerlendirilmektedir.

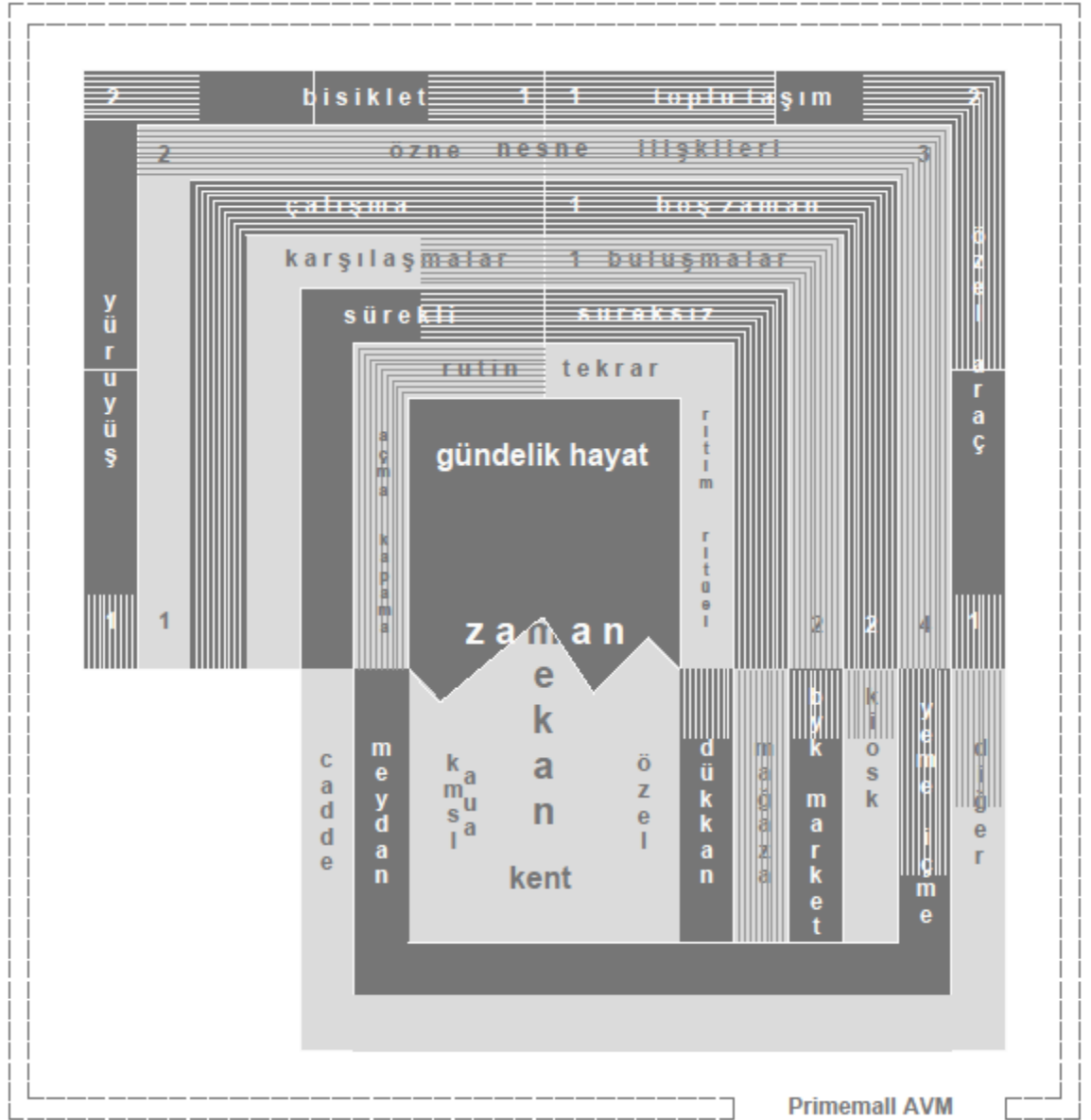
e)Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

Alışveriş mekanlarında (mağazalarda) alışveriş eylemi sırasında alıcı önce vitrin ile ilişki kurmakta sonra satıcı ile diyalog kurmaktadır (özne-nesne-özne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson/kasiyer ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Alışveriş merkezine özel araç (otomobil ve motosiklet) ve toplu taşıma (otobüs ve tramvay) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olan gelmek için) ulaşım sağlanmaktadır. Bunun yanında cadde üzerinde bisiklet yolları düzenlenmiş olması ile bisiklet (alışveriş amaçlı olmayan bisikleti de içeren) ile de ulaşım sağlanmaktadır.

Üçüncü alışveriş bölgesi Primemall AVM belirlenen kriterler üzerinden yorumlanmıştır. Çıkan sonuçlara bağlı grafik üzerinde bölge değerleri taranarak gösterilmiştir (Şekil 5.6).

Şekil 5.6 Üçüncü alışveriş bölgesi (Primemall AVM) değerlendirme grafiği

D)Iconova Cadde üzerindeki mağazalar, yeme içme mekanları, market ve diğer mekanlar (eczane) cadde ile direkt bağlantı kurmaktadır.

Gündelik hayat kavramları:

a)Rutin-Tekrar

Rutin: Cadde üzerindeki mekanlarının yan yana diziliminde (mağazalar-yeme-içme gibi) mekan farklılıkları görülmektedir; mekan farklılıklarına bağlı açılma-kapanma

zamanları farklılaşmaktadır. Tüm mekanların her gün açılma-kapanma rutini bulunmaktadır.

Tekrar: Cadde üzerindeki çoğu mekanın (mağazalar-yeme-içme gibi) kepenk açma-kapama gibi her gün tekrarladıkları mekan ritimleri bulunmamaktadır.

b) Süreklilik-Süreksizlik

Süreklilik: Iconova Cadde üzerindeki mekanlar kent ile az da olsa bağlantı kurmaktadır.

Süreksizlik: Iconova Cadde üzerindeki mekanlara genellikle araç ile ulaşım sağlanabilmekte bu nedenle kentle kurduğu noktasal ilişki süreksizlik oluşturmaktadır

c) Karşılaşmalar-Buluşmalar

Karşılaşmalar: Cadde üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak çok az farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir.

Buluşmalar: Iconova Cadde üzerindeki yeme-içme mekanlarında kişisel-grupsal buluşmalar yapılmaktadır.

d) Çalışma-boş zaman

Çalışma zaman: Cadde üzerindeki çoğu mekanın (ulusal giyim mağazaları-küresel yemek/kahve zincirleri) çalışma zamanları yıl boyu aynı olmaktadır. Bazı mekanların (yerel yeme-içme) çalışma zamanları mevsimlere göre değişkenlik göstermektedir.

Boş zaman: Gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar (yeme-içme mekanları) ile değerlendirilmektedir.

e) Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler

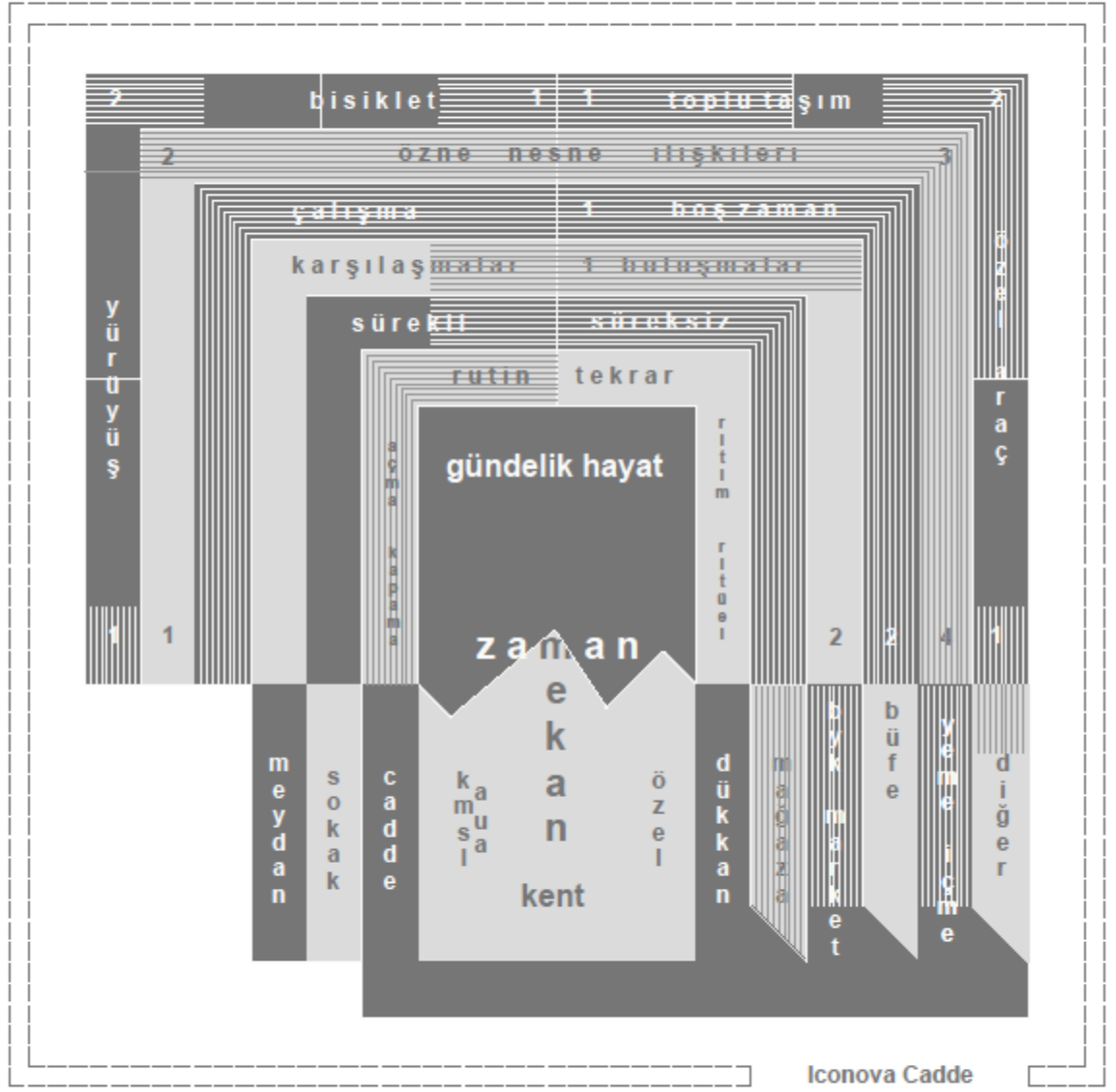
Alışveriş mekanlarında (mağazalarda) alışveriş eylemi sırasında alıcı önce vitrin ile ilişki kurmakta sonra satıcı ile diyalog kurmaktadır (özne-nesne-özne ilişkisi).

Yeme içme mekanlarında ise eylem sırasında müşteri(ler) önce garson/kasiyer ile diyalog kurmakta sonra ürün ile ilişki kurulmaktadır (özne(ler)-özne-nesne ilişkisi).

f)Iconova Cadde'ye özel araç (otomobil ve motosiklet) ve toplu taşıma (otobüs ve tramvay) ile ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca, yürüyerek de (alışveriş amaçlı olan gelmek için) ulaşım sağlanmaktadır. Bunun yanında cadde üzerinde bisiklet yolları düzenlenmiş olması ile bisiklet (alışveriş amaçlı olmayan bisikleti de içeren) ile de ulaşım sağlanmaktadır.

Üçüncü alışveriş bölgesi Iconova Cadde belirlenen kriterler üzerinden yorumlanmıştır. Çıkan sonuçlara bağlı grafik üzerinde bölge değerleri taranarak gösterilmiştir (Şekil 5.7).

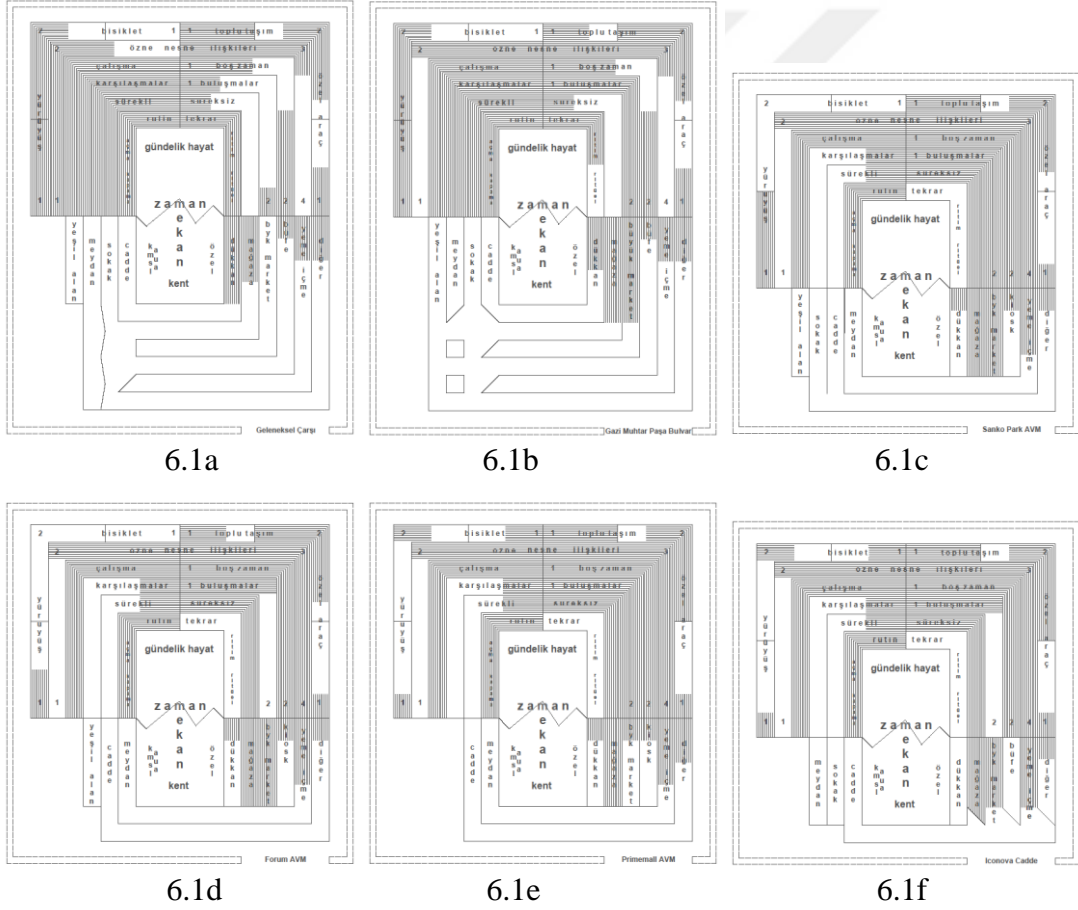
Şekil 5.7 Üçüncü alışveriş bölgesi (Iconova Caddesi) değerlendirme grafiği

Tüm alışveriş bölgeleri, belirlenen değerlendirme kriterleri üzerinden ayrı ayrı yorumlanmış olup çıkan sonuçlar grafikler üzerinde gösterilmiştir. Grafikler, sonuç bölümünde bir araya getirilerek karşılaştırılacaktır.

BÖLÜM 6

SONUÇ VE ÖNERİLER

Tüm incelenen alışveriş bölgelerinin grafik değerleri, tablo üzerinde sayısal değer verilerek gösterilecek ve değerlere bağlı oluşan sonuçlar Giddens, Lefebvre, Goffman ve de Certeau'nun kavram açılımları esas alınarak yorumlanacaktır.

Şekil 6.1 (a-f) Alışveriş bölgeleri değerlendirme grafikleri

Tüm grafik değerlerinin bir arada görülebilmesi ve birbirleriyle karşılaştırılabilmesi için, 0 ile 5 aralığında bir değer verilecektir (Tablo 6.1).

Tablo 6.1 Grafiklerin değerlendirilmesi

	Geleneksel Çarşı	Gazi Muhtar Paşa Bulvar	Sanko Park AVM	Forum AVM	Primemall AVM	Iconova Cadde
Rutin	5	5	5	5	5	5
Tekrar	5	3	0	0	0	0
Süreklilik	5	5	2	1	1	1
Süreksizlik	1	1	5	5	5	5
Karşılaşmalar	5	5	2	1	1	1
Buluşmalar	1	5	5	3	5	3
Çalışma zaman	5	5	5	5	5	5
Boş zaman	3	3	5	5	5	5
Ö-Ö-N ilişkisi	5	0	0	0	0	0
Ö-N-Ö ilişkisi	2	5	5	5	5	5
Ö*-Ö-N ilişkisi	5	5	3	3	3	3
Ö-Ö-N ilişkisi	1	1	5	5	5	5
Yürüyüş	5	5	3	2	1	1
Bisiklet	1	1	0	0	1	1
Toplu taşıma	4	4	4	4	4	4
Özel araç	4	4	3	3	4	4

Giddens'a göre gündelik toplumsal hayat içerisindeki 'varlıksal güvenlik duygusu' 'rutinlerle' sağlanmaktadır. Geleneksel çarşı, Gazi Muhtar Paşa Bulvarı, alışveriş merkezleri ve Iconova Cadde her gün açılıp-kapanma eylemi ile bireyin zihninde güven duygusu oluşturmaktadır.

Lefebvre'ye göre gündelik hayat 'tekrarlardan' oluşmaktadır. Geleneksel çarşı, mekan ritimleri ile oldukça yüksek izlenim değeri oluşturmaktadır. Gazi Muhtar Paşa Bulvarı'nda ise bu izlenim değeri daha düşük olmakta; alışveriş merkezleri ve Iconova Cadde'de ise tamamen yok olmaktadır.

Giddens'a göre modern öncesi ve modern sonrası dönemin en belirgin yönü 'süreksizlik' karakteridir. Geleneksel dönemin ürünü olan geleneksel çarşı içerisindeki ve modern dönemin ürünü olan Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerindeki alışveriş mekanlarının kent bağlantıları süreklilikle devam etmektedir. Modern sonrası dönemin ürünü olan Sanko Park, Forum ve Primemall AVM içerisindeki alışveriş mekanlarının kent bağlantıları kopmakta ve süreklilik süreksiz bir hal almaktadır. Buna benzer, Iconova Cadde üzerindeki alışveriş mekanları kent ile bağlantı kurmuş olsa da noktasal ulaşım sağlanması ile kent ile sahte süreklilik oluşturmaktadır.

Giddens'a göre varlıksal güvenlik duygusunu sağlayan diğer etken ise odaksız etkileşim türü olan 'karşılaşmalar' ve odaklı etkileşim türü olan 'buluşmalar' olmaktadır. Geleneksel çarşı içerisinde ve Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak birçok farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir. Sanko Park, Forum, Primemall AVM içerisinde ve Iconova Caddesi üzerinde yürüme esnasında rastlantısal olarak çok az farklı mekansal karşılaşmalar gerçekleşmektedir. Geleneksel çarşı içerisinde kişisel-grupsal buluşmalar az olmakta, topluluksal buluşmalar olmamaktadır. Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde kişisel-grupsal buluşmalar ve topluluksal buluşmalar oldukça fazla görülmektedir. Sanko Park AVM içerisinde kişisel-grupsal buluşmalar ve topluluksal buluşmalar oldukça fazla görülmektedir. Forum AVM içerisinde kişisel-grupsal buluşmalar oldukça fazla; topluluksal buluşmalar olmamaktadır. Primemall AVM içerisinde kişisel-grupsal buluşmalar ve topluluksal buluşmalar oldukça fazla görülmektedir. Iconova Caddesi üzerinde kişisel-grupsal buluşmalar oldukça fazla; topluluksal buluşmalar olmamaktadır.

Lefebvre'ye göre gündelik hayat içerisinde 'çalışma zamanı' ve 'boş zaman' birlikte hareket etmektedir. Çalışma zamanları alışveriş bölgelerinde değişiklik gösterse de her gün açılma-kapanma rutinlerinin olması sebebiyle grafiklerde aynı değerde gösterilmiştir; boş zamanlar değişkenlik göstermektedir. Geleneksel çarşı içerisinde gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ve/veya topluluksal buluşmalar ile değerlendirilmektedir. Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ve/veya topluluksal buluşmalar ile değerlendirilmektedir. Sanko Park AVM içerisinde gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ve/veya topluluksal buluşmalar ile değerlendirilmektedir. Forum AVM içerisinde gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ile değerlendirilmektedir. Primemall AVM içerisinde gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ve/veya topluluksal buluşmalar ile değerlendirilmektedir. Iconova Caddesi üzerinde gündelik ve/veya haftalık boş zamanlar alışveriş eylemi ve/veya kişisel-grupsal buluşmalar ile değerlendirilmektedir.

Goffman'a göre sıradan birey farklı ortamlarda farklı 'performanslar' sergilemektedir. Geleneksel çarşı içerisindeki bireyin kıyafeti ile Iconova Cadde üzerindeki aynı bireyin kıyafetleri değişmektedir. Modern dönem, sıradan bireyi çok kimlikli hale getirmektedir.

Nesnelerin sunuluş biçimi ve ilişkiler incelendiğinde; Geleneksel çarşı içerisinde alışveriş eylemi sırasında özne-özne-nesne ilişkisi ve özne-nesne-özne ilişkisi; yeme içme eylemi sırasında özne(ler)-özne-nesne ilişkisi görülmektedir. Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde alışveriş eylemi sırasında özne-nesne-özne ilişkisi; yeme içme eylemi sırasında özne(ler)-özne-nesne ilişkisi görülmektedir. Sanko Park, Forum, Primemall AVM içerisinde ve Iconova Cadde üzerinde alışveriş eylemi sırasında özne-nesne-özne ilişkisi; yeme içme eylemi sırasında özne(ler)-özne-nesne ilişkisi görülmektedir.

De Certeau'ya göre gündelik hayat içerisindeki sıradan birey 'yürüyüş' esnasındaki taktikleri ve stratejileri ile tek tipleşirmeyi yıkmakta ve çoğul kültür üretmektedir. Geleneksel çarşı içerisinde ve Gazi Muhtar Paşa Bulvarı üzerinde yürüyen sıradan birey seçimleri ile yolları değiştirebilir ve çoğaltabilirken; alışveriş merkezleri ve Iconova Cadde üzerinde yollar üst yönetim tarafından seçilmekte ve değiştirilememektedir.

6.1 Sonuç

Gaziantep'te geleneksel dönemin ürünü olan geleneksel çarşı, birçok farklı kişi tarafından birçok farklı zaman dilimlerinde inşa edilmiştir. Çarşı, kent belleğinde tarihi kimliği ile önemli bir imge olmaktadır. Fakat modern dönemde bireyin kimlik/sosyal statü değiştirmesi sonucu, Çarşı kent kullanıcıları tarafından 'varlıksal güvenlik duygusu' sağlamamaktadır. Kent kullanıcıları modern dönemin ürünü olan alışveriş caddelerine yönelmektedir.

Gazi Muhtar Paşa Bulvarı, farklı kişiler tarafından aynı zaman diliminde inşa edilmiştir. Bulvar, kentin tüm kamusal bağlantılarını yayan merkez konumdadır. Fakat modern sonrası dönemde 'yerinden çıkarıcı mekanizmalar' sonucu, Bulvar kent kullanıcıları tarafından yetersiz bulunmaktadır. Kent kullanıcıları modern sonrası dönemin ürünü olan alışveriş merkezlerine yönelmektedir.

Alışveriş merkezleri kent içinde süreklilik oluşturmamasına rağmen, kendi içinde oluşturduğu süreklilik ile kullanıcılara varlıksal güvenlik duygusu sağlamaktadır. Fakat yerinden çıkarıcı mekanizmalar mekanları hızla dönüştürmekte ve Iconova Cadde gibi alışveriş caddeleri oluşmaya başlamaktadır.

6.2 Öneriler

Gaziantep'te alışveriş bölgelerinde bazı önemli sorunlar tespit edilmiştir. Bu sorunlara yönelik bir takım öneriler getirilmektedir. Şöyle ki:

Geleneksel çarşı bölgesinin kent kullanıcıları ile yapılan anket sonuçlarına göre az kullanılmasının en önemli nedeni ulaşım-park sorunu olmaktadır. Çarşı bölgesi yayalaştırılmalı ve belirli kilit noktalarda yeterli sayıda otopark çözümleri yapılmalıdır.

Bunun yanında, Geleneksel çarşı sınırları içerisinde hızlı kurulan-sökülen yapılar ile geçici (ephemeral) mekanların (Gaziantep dışı, hatta yurt dışı sergi, ürün tanıtımı gibi etkinliklerin yer aldığı) davetkar eklenmeleri ile kentin diğer aktörlerinin de burası ile buluşması mümkün olabilecektir. Kuşkusuz bu tür geçici yapıların sadece kullanıma yönelik değil güçlü bir imge üretmesi de gerekmektedir. Böylelikle araya sızmış yeninin dönüştürücü gücü potansiyel olarak belirebilecektir. Eskinin yerini almadan, ancak ondan beslenerek varlığını sürdüren yeni deneysel olarak kendi varlığının sürekliliğini ve zamanını belirleyecektir.

Gazi Muhtar Paşa Bulvarında ise kentin diğer bölgelerine ulaşım ağı oluşturacak düzenlenmiş bisiklet yollarının olmaması sorun oluşturmaktadır. Bulvar üzerinde bisiklet yolları düzenlemeli ve kent içinde birbirleriyle sürekliliği sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ağın, S. 2014. Bursa hanlar bölgesindeki kentsel dış mekanların kalite açısından değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Bursa: Uludağ Üniversitesi.
- Akar, T. (2009). Osmanlı Kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten-Han-Arasta-Çarşı Mekânları Literatür Değerlendirmesi. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*. 7(13), 267–292.
- Aksoy, M. İ. 2009. Günümüz alışveriş kavramında değişme olgusu ve bu olgunun alışveriş merkezi tasarım ilkeleri üzerindeki belirleyici etkilerinin irdelenmesi: İstanbul kenti modeli (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Altın, A. 2015. Gaziantep türk-islam mimarisi (Eyyubiler'den Cumhuriyet'e) (Yüksek lisans tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Altunkasa, M. F., ve Günaydın, A. S. (2019). Tarihi Kent Merkezlerinin Koruma ve Geliştirme Stratejilerinin Belirlenmesi:Gaziantep Örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 9(17), 51–70.
- Aşçı, B. (2013). Medeniyetler için Coğrafya'nın Önemi ve Bereketli Hilal. *21. Yüzyıl Türkiye Enstitüsü*. 54, 41-45.
- Başgelen, N. 1999. Dünya kültür mirasında Gaziantep. İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- Benjamin, W. 1993. Pasajlar. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Biol, G. (2005). Çağdaş Alışveriş Merkezlerinde Kent Dokusunun Yeniden Yorumlanması. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*. 20(4), 421–427.
- Celal, M. 2006. Alışveriş mekanlarının gelişim süreci örneklem:Eskişehir (Yüksek lisans tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Çam, N. 2006. Türk kültür varlıkları envanteri Gaziantep 27. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Çelebi, Evliya. 17.yy. Seyahatname. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları
- Çetin, E. 2010. Gündelik hayatın sosyolojisi (Sosyoloji lisans programı). İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Darıcı, Ç. 2018. 16. yüzyıldan günümüze Gaziantep'te tarihi ticaret merkezi arasa ve yakın çevresi işlevsel değişimi ve değerlendirmesi (Yüksek lisans tezi). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- De Certeau, M. 2009. Gündelik hayatın keşfi. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Diamond, J. 2003. Tüfek, mikrop ve çelik. Ankara: TÜBİTAK.

- Dinçer, D. 2010. Kamusal alan ve alışveriş fonksiyonu etkileşiminin mekansal açıdan değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Eke, D. 2011. Ürün odaklı özellikli alışveriş merkezleri kavramı ve ticari başarısı ile lokasyonunun ilişkisi (Yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Ergeç, R. 2012. Gaziantep'in kronolojik tarihi. İstanbul: Gap Kültür Yayınları.
- Gaziantep Valiliği. 2016. Şehr-i Ayıntab-ı Cihan Gaziantep. İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü. Ankara: Dumat Ofset Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
- Giddens, Anthony. 2010. Modernite ve bireysel-kimlik. İstanbul: Say Yayınları.
- Giddens, Anthony. 2012. Sosyoloji. İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Goffman, Erving. 2009. Günlük hayatta benliğin sunumu. İstanbul: Metis Yayınları.
- Gündal, K. 2015. Anthony Giddens'ta süreksizlikler ve ontolojik kaygı: Geç modern çağda varlıksal güvenlik problemi (Yüksek lisans tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Günaydın, A. 2018. Tarihi kent merkezlerinin planlanması ve tasarımına yönelik bir model önerisi:Gaziantep örneği (Doktora tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Gürz, Ş. 2014. Alışveriş merkezlerinin tarihi ve Kapalıçarşı'nın incelenerek modern alışveriş merkezleriyle karşılaştırılması (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Haliç Üniversitesi.
- Güzelbey, C. C. 1992. Gaziantep'ten kesitler. Gaziantep: Ar Ajans, Basın-Reklamcılık.
- Kapıcıoğlu, E. 2008. Alışveriş merkezlerinin mekansal dönüşümüne eleştirel bir bakış İstanbul-Kapalıçarşı ve Hanlar bölgesi örneği (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.
- Kars, R. (2018). 18. Yüzyılın İlk Yarısında Ayıntablı Tüccarların Faaliyetleri, Kapsamında İç Ticarete Konu Olan Emtia. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*. 36-48.
- Kartal, S. 2013. Alışveriş (çarşı) yapılarının tarihsel süreç içerisindeki gelişimi üzerine bir inceleme;Çankırı örneği (Yüksek lisans tezi). Karabük: Karabük Üniversitesi.
- Kırayoğlu, Kerem. 2004. Bir Osmanlı şehri Bursa'da şehir merkezi/Hanlar bölgesi sorunsalı (Yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Kolektif. 2010. Altın tarih atlası. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Lefebvre, H. 1995. Yaşamla söyleşi, sosyalizm, günlük yaşam, Ütopya. İstanbul: Belge Yayınları.
- Lefebvre, H. 1998. Modern dünyada gündelik hayat. İstanbul: Metis Yayınları.
- Lefebvre, H. 2012. Gündelik hayatın eleştirisi. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Özharat, Z. (2019). 17. Yüzyılın İkinci Yarısında Ayıntab Şehri Esnafı. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*. 17-37..

- Sarıakçalı, A. B. 2018. Alışveriş merkezlerinin işlevlerini kaybetme nedenleri ve yeniden işlevlendirilen alışveriş merkezleri örnekleri (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Sönmez, M. E. (2018). Gaziantep Şehrinin Geçmişten Günümüze Alansal Gelişimi. *Gaziantep Üniversitesi Ayıntab Araştırmaları Dergisi*. 1(1), 115–136.
- Topçu, K. 2011. Alışveriş alanlarının mekansal kalite açısından değerlendirilmesi: Karşılaştırmalı bir analiz (Doktora tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Topçu ve Bilsel. (2016). Geleneksel Gaziantep Çarşısının Mekansal Kalite Açısından Değerlendirilmesi. *Artium*. 4(1), 58–74.
- Uğur, H. 2004. Geleneksel şehrsel mekanlar, değerlendirme ve korunmaları bağlamında sistematik yaklaşım-Gaziantep örneği (Doktora tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Ulusoy ve Turan. (2016). Gaziantep Ekonomisinin Ortadoğu Açısından Önemi. *Akademik Bakış*. 9(18), 141–165.
- Uysal, B. 2016. Kapitalizm ve mekanda toplumsal pratiklerin dönüşümü: Edirne Alipaşa çarşısı ve Margi alışveriş merkezi örneği (Yüksek lisans tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi.
- Uzun, İ. 2008. Kamusal mekan-tüketim olgusu etkileşiminin İzmir'deki alışveriş merkezleri bağlamında değerlendirilmesi (Doktora tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yenice ve Yenice. (2018). Gaziantep Kenti Planlama Deneyimleri Üzerine Bir Süreç Değerlendirmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 17 (2), 552-562.
- Yılmaz, G.G. (2017). Gündelik Hayat Sosyolojisinden Kente ve Kültüre Bakmak; Certeau'cu Bir Taktik Alanı Olarak Kent. *Kültür Tartışmaları*. 64-78.
- Yırtıcı, H. 2003. Modern kapitalist toplumlarda mekan üretimi (Doktora tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Yüce, B. 2010. Osmanlı son dönemi ile erken cumhuriyet dönemi arasında Gaziantep'te mimari dokunun değişimi (Yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Zengel, R. (2002). Tarih İçinde Değişen Tüketim Mekanları. *Ege Mimarlık Dergisi*. 1, 41.
- Zeynalı, F. 2013. İstanbul'daki alışveriş işlevini barındırmakta olan yapıların gelişimi ve kullanım alanlarının işlevsel değerlendirmesi (Yüksek lisans tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi.
- URL-1 https://galeri2.arkitera.com/main.php?g2_itemId=28585 (Erişim tarihi 20.09.2021)
- URL-2 <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=49367&start=10> (Erişim tarihi 20.09.2021)
- URL-3 <https://www.primemallgaziantep.com.tr/kat-planlari?brand=kvk> (Erişim tarihi 20.09.2021)

EKLER

EK 1 Gaziantep geleneksel çarşı sözlü tarih çalışması

EK 1.1 Yeni Han esnafı saat tamircisi Ökkeş Peltek (1957) ile 10.08.2021 tarihli görüşme.

TC-Kaç yıldır çarşı esnafsınız anlatır mısınız?

ÖP-1965 yılında Karagöz Caddesi'nde Saray sineması var şimdi Saray oteli oldu onun karşısındaydım. Antep'in en büyük saatçisi vardı Maraşlı saatçi Ziya şimdi rahmetli oldu, onun yanında çalışırdım, ustamın oğlu da saat mühendisiydi. 1977'de askerden gelince İnönü Caddesi'nde Ayşe Bacı Camii'nin orada dükkan açtım. 1980'de Gaziler Caddesi'nde Mecit Barlas Pasajı'na yakın Zeki Optik ile ortak oldum. 1994'de anlaşılamadık saatçiliği bıraktım, bir müddet ara verdim. Sonra Söylemez Pasajı'nın 5.katında dükkan açtım dükkan küçük olduğu için 4 yıl önce hana taşındım hem saat tamiri hem de antikacılık yapmaktayım.

TC-Han esnafından bahseder misiniz?

ÖP-İçeride antik eşya satanlar var genelde Suriyeli, yemenici var has Antep'li, birkaç da tesbihci var, halıcı yazıhaneleri var. Hanın dışında şimdi boşluk olan yerlerde ciğerciler vardı 1965'de geldik hatta 1983'e kadar kullanırdık restorasyondan sonra kaldırıldı.

TC-Çarşı esnafı boş zamanlarında neler yapar, esnafın Tahmis Kahvesi'nde eskiden tavla, kağıt oynandığını duymuştum sizler de gider miydiniz?

ÖP-1982'de saatçi esnafı olarak birleşirdik. Önce Metanet'e gider beyran içerdik, oradan Almacı Pazarı'nda Güllüoğlu var ya orada baklava yerdik, oradan Tahmis'e gidip kahve içirdik bu sırada sohbet başlar ustamızla sıkıntılarımızı konuşurduk.

TC-Esnaflık ilişkileriniz nasıldı, dükkanlarınız bir arada mıydı, dükkan komşularınız ne işle uğraşmaktaydı anlatır mısınız?

ÖP-Saatçi dükkanlarımız Karagöz Caddesi üzerinde aralıklydı ama hep bir araya gelirdik, toptancımız vardı orada karşılaşırdık yoksa da esnaf sahrelerimizde buluşurduk. Sonra bütün esnaf Söylemez Pasajı'na taşındık. Büyük Pasaj da kaçak saat satarlardı, hatta yangın çıktığında hırsızlar saatleri kaçırmıştı. Birde Büyük Pasaj'ın Mütercim Asım Caddesi'nden kullanılan yürüyen merdiveni vardı. Söylemez ile Büyük Pasaj arasında ise Kuyumcular Çarşısı vardı, bütün kuyumcuları toplamak için 1993 yılında yapılmıştı ama hiçbir esnaf Gaziler'de ki yerini bırakmak istemedi, müşterim yerimi bilmez dedi. Sonra Turistik Çarşı oldu, aidat o zaman çok pahalıydı dükkan sahipleri kiracı bulamazdı.

TC-Esnaf sahresinden biraz bahseder misiniz?

ÖP-1965 yılında sahreye giderdik. Esnaf sahresinin amacı birlik olmaktı, şimdiki gibi git kendi kafana göre tatil yap değildi. Herkes birbirinin ustasını, çırağını tanırdı. Cumartesi, Pazar esnaf birleşir at arabası tutar, ne yenecekse yüklenir Kavaklık'a giderdik. Pazartesi iş başı yapardık. Saatçilerin, dokumacıların, marangozların hepsinin sahresi ayrı olurdu.

TC-Zincirli Bedesteni kullanır mıydınız?

ÖP-Zincirli Bedesten önce adliyeydi babamla geçerdik kıt hatırlıyorum sonra yangın oldu bir tarafı et hali bir tarafı sebze hali oldu. Antep küçük olduğu için bütün herkese yeterdi.

TC-Almacı Pazarına gider miydiniz, şimdiki gibi çoğunluk aktar mıydı?

ÖP-Pathıcan, domates, elma, badem, fıstık, mahlep satılırdı. Eskiden aktarlar yoktu. Tenekelerin içinde 10-15 tane alma satılırdı elma alır tane ile hasta görmeye giderdik. Küçük küçük dükkanlar vardı mesela namaza giderken daraba değneğini koyar açık bırakır giderlerdi.

TC-Buğday arastasını hatırlar mısınız?

ÖP-İki tane açık kemer gibi kapısı vardı. Tam ortasında manav dükkanı vardı, kahkeci, gümüşçü vardı. Ortada küme küme yığılı buğdaylar vardı. Gelen esnaf Tahmis'te otururdu yanında ise Tekke Cami'si vardı, minaresinin altından geçerdin.

TC-Giyim alışverişlerinizi nereden yapardınız?

ÖP-Mütercim Asım Caddesi'nden ayakkabı, kıyafet alırdık. Onu da iki bayramda bir alırdık. Gaziler Caddesi sonradan gelişti orada genelde kalburüstü insanların evi vardı.

TC-Çocukluğunuzun Boyacı mahallesinde geçtiğini anlattınız, özlemle anımsadığınız anılarınız var mı?

ÖP-1967'de yıllarında kalenin bitişiğinde Naip Hamam'ın arkasında Hikayeci Kahvesi vardı çocukken hep giderdik, arkası yarın der hikaye biterdi, arkasını hep merak ederdik. Az ileride Türktepe'ye çıkan yolda Yüksek Kahve'de Hacivat oynatırlardı, her hafta onu beklerdik. Bir de Alleben Deresi'nin suyu yükseldiğinde ayaklarımızı sokardık sonra da karşısına geçerdik marul tarlasının ortasında haraf vardı orada çimerdik, bazen de marul çalar bekçi gelince kaçırdık.

EK 1.2 Uzun çarşı esnafı lokantacı Burhan Çağdaş (1962) ile İmam Çağdaş Kebap ve Baklava Salonu'nda 10.08.2021 tarihli görüşme.

TC-Kaç yıldır çarşı esnafsınız, esnaflık aileden mi gelmekte mi anlatır mısınız?

BÇ-Kentin ilk esnaflarından olan büyük dedem Hacı Hüseyin Çağdaş'ın Maarif'te küçük bir dükkanı vardı. Daha sonra dedem İmam Çağdaş dükkanı Tarihi Gümrük Han'ın yanına Uzun Çarşı'ya taşımış. Yaklaşık 15 yıl önce ise bugünkü binaya taşındık. Burası, Antep harbi sırasında top mermileriyle tamamen yıkılmış eski bir han binasıydı adını tam hatırlayamıyorum. Anıtlar Kurulu'nun restorasyon kararına göre yeni bina yaptık. 7 yıl önce ise bitişiğinde yer alan Yüzükçü Han'ı alarak lokantamıza dahil ettik.

48 yıldır çarşı esnafiyim. Babadan oğula aktarılan mesleğimizde 4. kuşak olarak devam etmekteyim oğlumda yanımda 5. kuşak olarak yetişmekte.

TC-Çalışma saatleriniz nasıl, مکانı kent kullanıcıları mı yoksa kent dışından gelenler mi yoğun kullanmakta bahseder misiniz?

BÇ-Her gün saat 9.00 da açıyoruz akşam 22.00 da kapatıyoruz, hafta içi ve hafta sonu hizmet veriyoruz. Tabi biz erken gelip ön hazırlıklarımızı yapıyoruz.

Mevsimine göre değişiyor, ikisi de kullanıyor.

TC-Ürün servisini nasıl sağlamaktasınız, haftanın belirli günlerinde mi, araçlarla mı anlatır mısınız?

BÇ-Ürünler her gün sabah gelir, servislerle ya da kamyonlarla. Bizde aynı şekilde servislerle şehir içine ve şehir dışına baklava dağıtımını yapmaktayız.

TC-Lokanta kısmındaki üretim herkesin görebileceği şekilde zemin katta cam mekan, peki baklava üretim kısmı nasıl, imalathaneniz burada mı biraz bahseder misiniz?

BÇ-Baklavalardan da üretimini burada yapıyoruz, zemin katta imalathanemiz bulunmakta.

EK 1.3 Bakırcılar çarşısı esnafı zanaatkar Yusuf Büyükçapar (1959) ile 12.08.2021 tarihli görüşme.

TC-Kaç yıldır çarşı esnafısınız, esnaflık aileden mi gelmekte mi anlatır mısınız?

YB-Baba mesleği bakırcılık, 15 yaşından beri babamın yanına gelirdim yaklaşık 47 yıldır bu işi yapmaktayım.

TC-Dükkanınız hep aynı yerde miydi, dükkan komşularınız ne işler yapmakta bahseder misiniz?

YB-Babamın dükkanı aşağıda Pir Sefa Çeşme var onun yanındaydı orayı kaybettik sonra buraya taşındım, burada kiradayız. Dükkanın esas sahibi bakırcı ama benden önce halıcı vardı.

Bütün dükkan komşularım bakırcı.

TC-Ürünlerinize nasıl ulaşılmaktadır?

YB-Bakır madenleri Diyarbakır, Konya ve Kütahya'da var oradan Antep'e fabrikalara geliyor. Maraş ve Antep alıp işliyor.

TC-Çalışma saatleriniz nasıl, günlük dükkan rutinleriniz nelerdir?

YB-Herkese göre değişiyor. Mesela ben 08.00 de gelir 19.00 de giderim. 19.30 da kimse kalmaz.

Her gün kepenkleri açıp kapatıyoruz. Dükkanlar küçük olduğu için kapının önüne çıkıp taburemizi atıp işimizi yapıyoruz.

TC-Ürün servisini nasıl sağlamaktasınız, haftanın belirli günlerinde mi, araçlarla mı anlatır mısınız?

YB-Araçların çarşının içerisine girmesi yasak. Her gün sabah malzeme gelir aşağıdaki dükkanlar kamyonlardan el arabasıyla alır ya da kargocular dağıtır.

TC-Bakır ürünleri çoğunlukla kentli mi almakta, kent dışından gelenler mi?

YB-Antepli bakır ne yapsın doymuştur zaten evvelden beri var evlerinde dışarıdan gelenler daha çok alıyor özellikle yumurta tavası, cezve, çaydanlık. Yine bakır kazanı, leğeni bilen gelir alır.

TC-Çarşının olumlu ve olumsuz koşulları sizce nelerdir?

YB-Çarşı düzenlendikten sonra çok güzel oldu yollarda yürünemezdi, herkesin dükkanı metal darabaydı şimdi ahşap oldu. Kimse gelemezdi tinerci doluydu. Mesela köşe de bekçi kulübesi yapıldı dükkanı adamsız bırakıp gidebiliyoruz.

Yağmur yağdığında öteden beri sel oluyor ama bunun önüne kimse geçemez çünkü yukarıda Türktepe var sel oradan gelir, düzenleme şansları yok. Mesela şu karşıdaki çukur var ya orası çöktü. Eskiden o çukurun altında kaleye hatta Oğuzeli'ne kadar giden tüneller varmış. Aslında o tüneller su dağıtan sarnıçmış, savaş zamanında çeteler, dehlizleri yol olarak kullanmış.

EK 1.4 Kadı kasteli meydanı esnafı aktar Erol Karabaş (1954) ile 12.08.2021 tarihli görüşme.

TC-Kaç yıldır çarşı esnafsınız, dükkan komşularınız ne işler yapmakta anlatır mısınız?

EK-29 yıldır çarşıdayım. 1992 yılında Vakıflar Müdürlüğü'nden dükkanı kiraladım benden önce dükkanda kahkeci vardı hava parasıyla devir aldım. Önce kuyumculuk yapıyordum. 2003 yılında yan dükkana giren hırsız duvarımızı yıkarak bizim dükkana girdi, sermayemizi boşalttı sonra gümüşçülük yapmaya başladık. 2006 yılında daha karlı olduğunu düşündüğümüz aktarlık işine geçtik şükür işlerimiz iyiydi. 2018 yılında emekli oldum dükkanı yan komşum Acioğlu'na devrettik dükkanları birleştirdi tek dükkan yaptı.

Dükkan komşularımızdan biri çantacı, yaklaşık 40 yıldır oradaydı halen de orada. Diğer komşum beyrancı Kılıcıoğlu lokantası sonra da Acıoğlu lokantası oldu.

Çarşıda ahilik gelenekleri devam ediyordu, esnafımız birbiriyle hep yardımlaşırđı, kimse kimsenin kazancına göz dikmezdi.

TC-Ürünlerinize nasıl ulaşmaktasınız, ürün servisini nasıl sağlamaktasınız?

EK-Ürünlerimiz toptancılar tarafından haftada bir gün cumartesi, minibüslerle gelirdi. Dükkanın önünde durur malzemeleri indirirdik. Ayrıca köylülerden de getiren olurdu tadına, kalitesine bakar beğenirsek alırdık.

TC-Çalışma saatleriniz nasıl, günlük dükkan rutinleriniz nelerdir?

EK-Sabah 08.00 de açar, akşam 18.30-19.00 da dükkanımızı kapatırdık. Her gün tezgahımızı açar ürünlerimizi sergiler akşamda içeri alır darabımızı kapatırdık. Pazar günleri çalışmazdık, sahremize giderdik.

TC-Ürünleri çoğunlukla kentli mi almakta, kent dışından gelenler mi?

EK-Bizim sürekli müşterilerimiz olur; bastığın, sucuğun, kuruluğun zamanı geldi mi haber veririz, hazır ederiz gelir alır. Yerli yabancı turistte çok gelir.

TC-Boş zamanınız olur muydu, nasıl değerlendirirdiniz?

EK-Biz dükkanımızdan ayrılmazdık. Namaz vakitleri camiye giderdik bazen de yakına berbere giderdik. Gittiğimizde dükkanı komşumuza emanet eder çıkardık.

TC-Çarşının olumlu ve olumsuz koşulları sizce nelerdir?

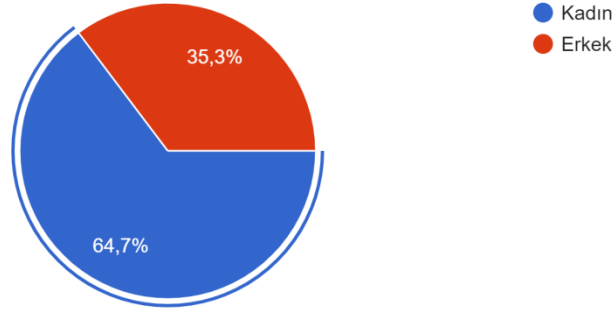
EK-Otopark büyük problemdi, kısa süreli duraklamalar bile sıkıntı olurdu. Herkes uzağa park eder yürüyerek gelirdi. Dükkanımız eskiydi, yağmur yağdığında tavan akıttırdı bazen, su giderleri de çok tıkanırdı.

EK 2 Gaziantep alışveriş bölgelerinin kullanımına yönelik kent kullanıcıları ile yapılan anket çalışması

Anket soruları, rastgele seçilmiş 200 kişi ile online ve yüz yüze yapılmıştır.

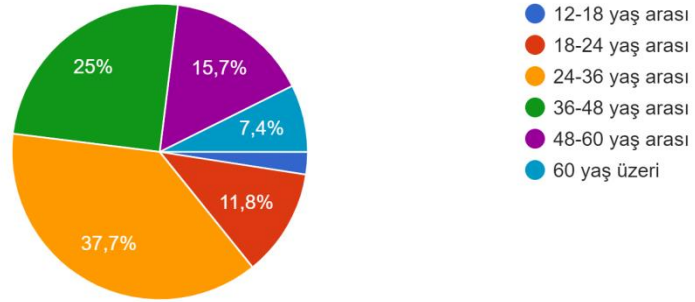
1. Cinsiyetiniz?

204 yanıt

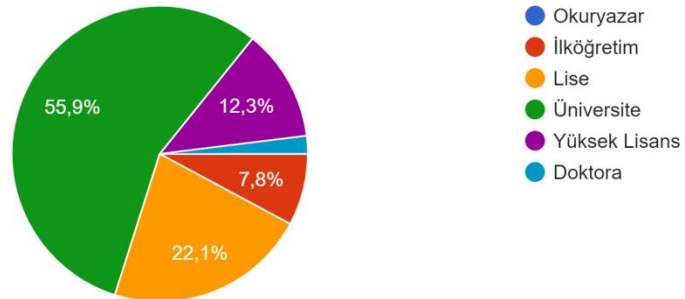
2. Yaşınız?

204 yanıt

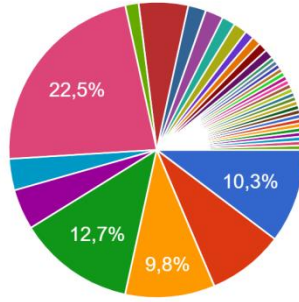
3. Eğitim Durumunuz?

204 yanıt

4. Mesleğiniz?

204 yanıt

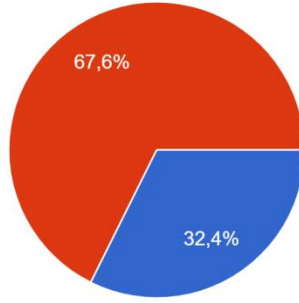

- Öğrenci
- Öğretmen
- İşçi
- İşveren
- Memur
- Emekli
- Ev hanımı
- İşsiz

▲ 1/5 ▼

5. Medeni Durumunuz?

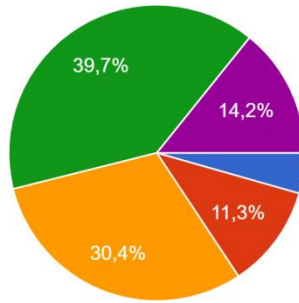
204 yanıt

- Bekar
- Evli

6. Kentte kaç yıldır ikamet etmektedirsiniz?

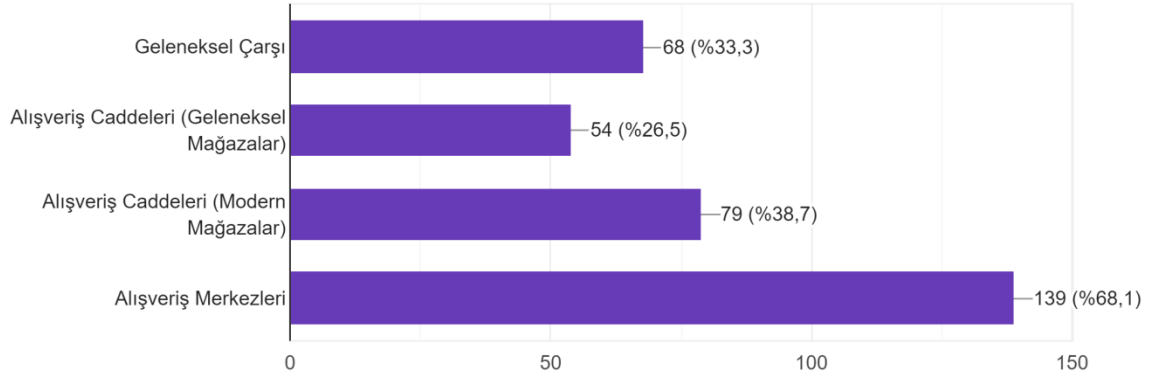
204 yanıt

- 0-5 yıl
- 5-15 yıl
- 15-30 yıl
- 30-50 yıl
- 50 yıl üzeri

7. Alışveriş mekanlarından hangilerini kullanmaktasınız?

204 yanıt

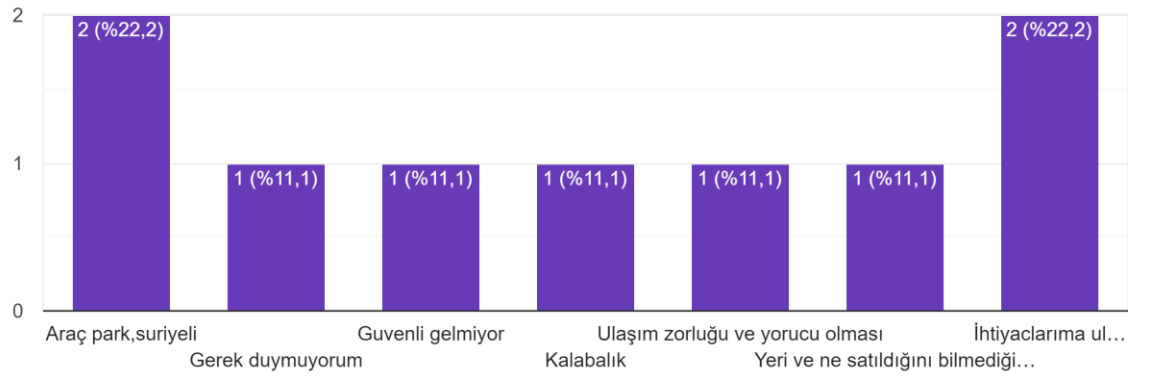
8. Geleneksel çarşığı kullanım sıklığınız?

204 yanıt

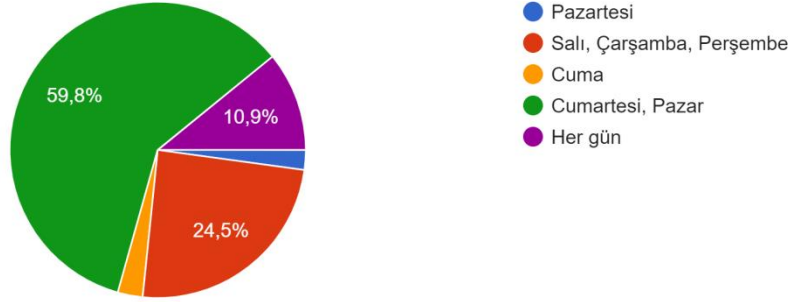
8. soruya 'Hiç' yanıtı verdiyseniz nedenini kısaca açıklayınız.

9 yanıt

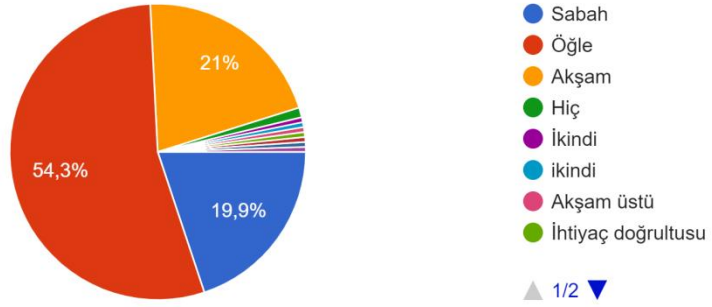
9. Geleneksel çarşmayı en çok hangi günlerde kullanmaktasınız?

184 yanıt

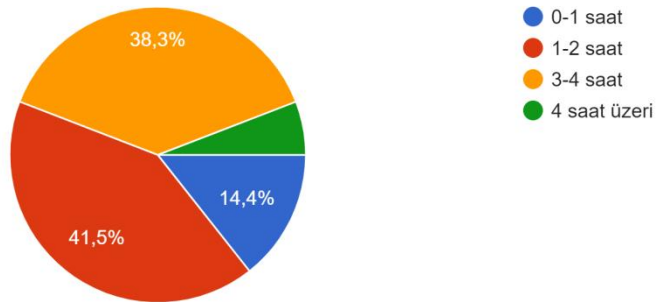
10. Geleneksel çarşmayı en çok hangi zamanlarda kullanırsınız?

186 yanıt

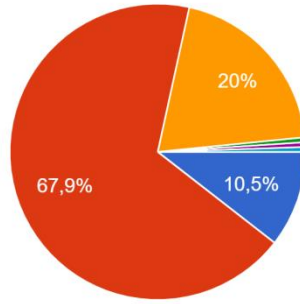
11. Geleneksel çarşıda kaç saat geçirmeniz?

188 yanıt

12. Geleneksel çarşıya çoğunlukla nasıl ulaşıyorsunuz?

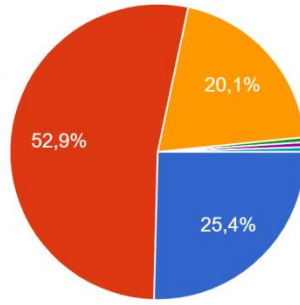
190 yanıt

- Yaya
- Özel araç
- Toplu Taşıma
- Özel aracımlla
- Bisiklet ve motorsiklet
- Bazen yaya bazen özel araç

13. Geleneksel çarşıya en sık kiminle gelirsiniz?

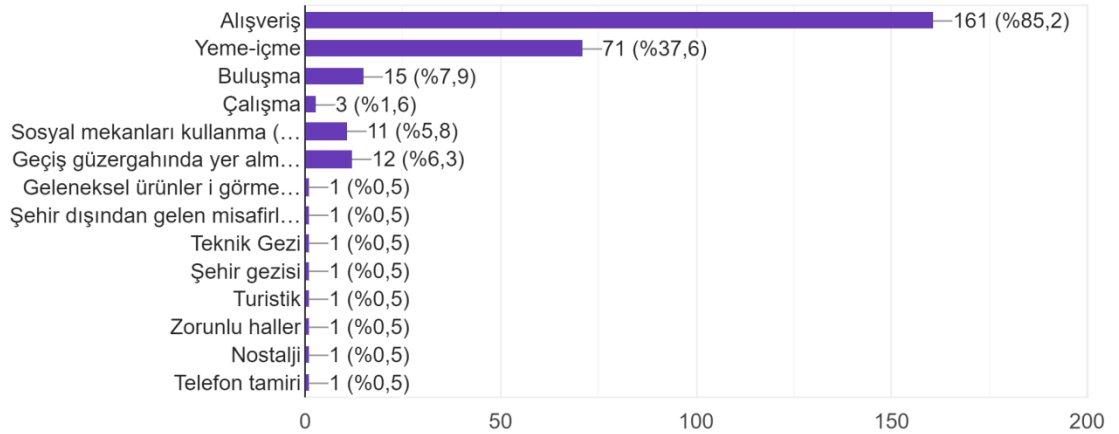
189 yanıt

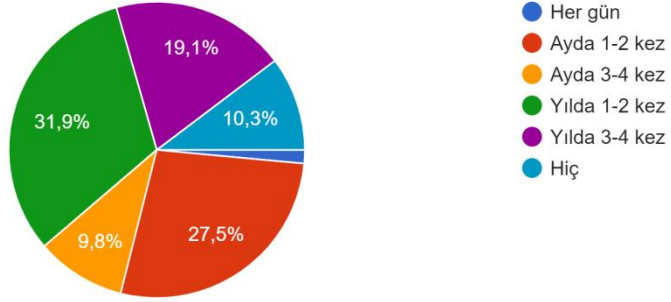
- Yalnız
- Aile ile
- Arkadaş ile
- Gidiş amacına göre değişir
- Şehirdışından gelen misafirlerimizle
- Hepsiylede gidiyorum

14. Geleneksel çarşığı hangi amaçlarla kullanmaktasınız?

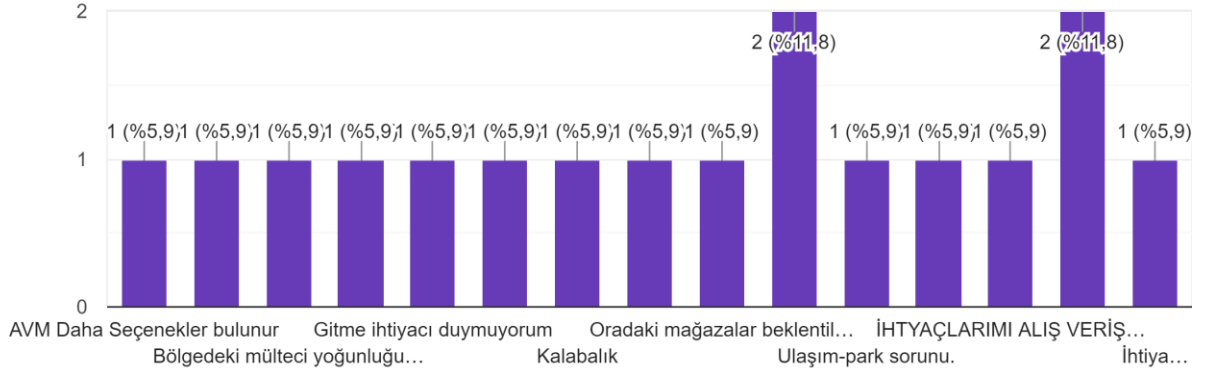
189 yanıt

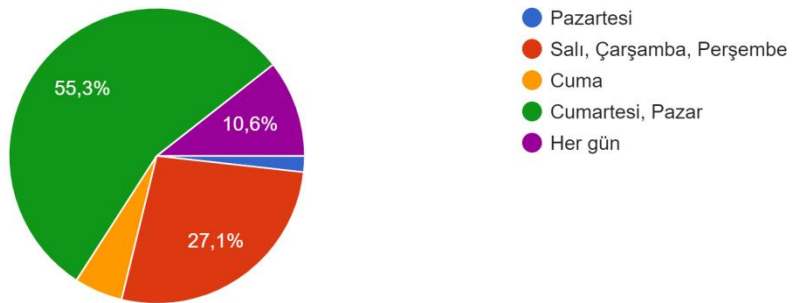
15. Alışveriş caddelerini (geleneksel mağazalar) kullanım sıklığınızı?
204 yanıt

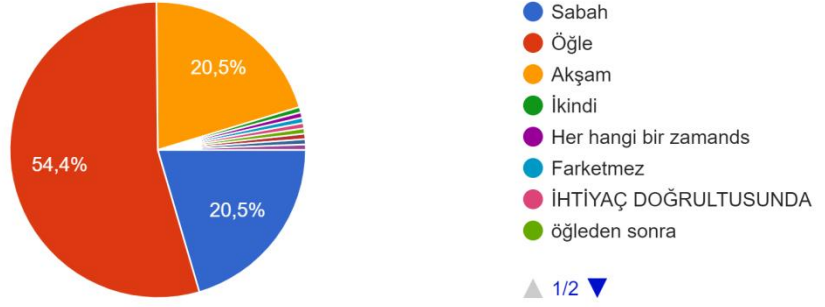
15. soruya 'Hiç' yanıtı verdiyseniz nedenini kısaca açıklayınız.
17 yanıt

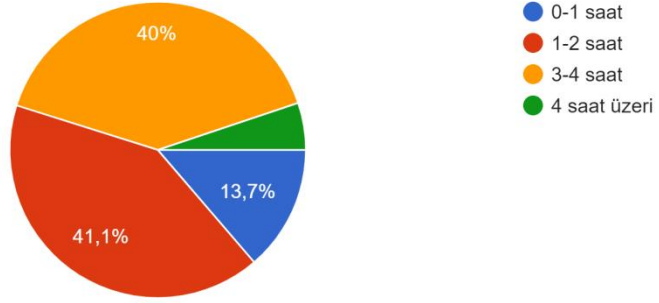
16. Alışveriş caddelerini (geleneksel mağazalar) en çok hangi günlerde kullanmaktasınız?
170 yanıt

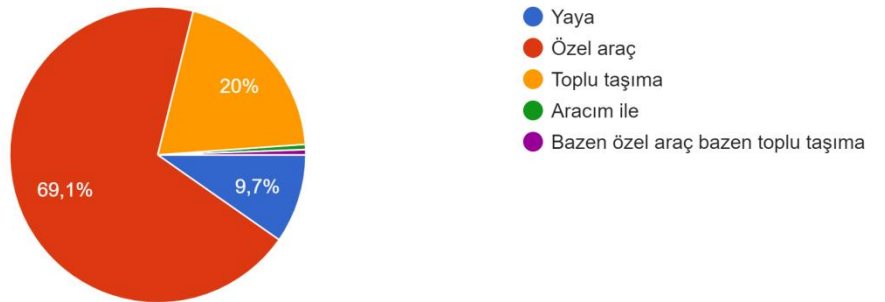
17. Alışveriş caddelerini (geleneksel mağazalar) en çok hangi zamanlarda kullanırsınız?
171 yanıt

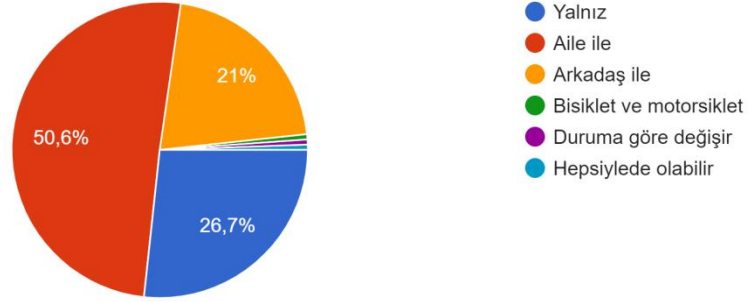
18. Alışveriş caddelerinde (geleneksel mağazalar) kaç saat geçirmektesiniz?
175 yanıt

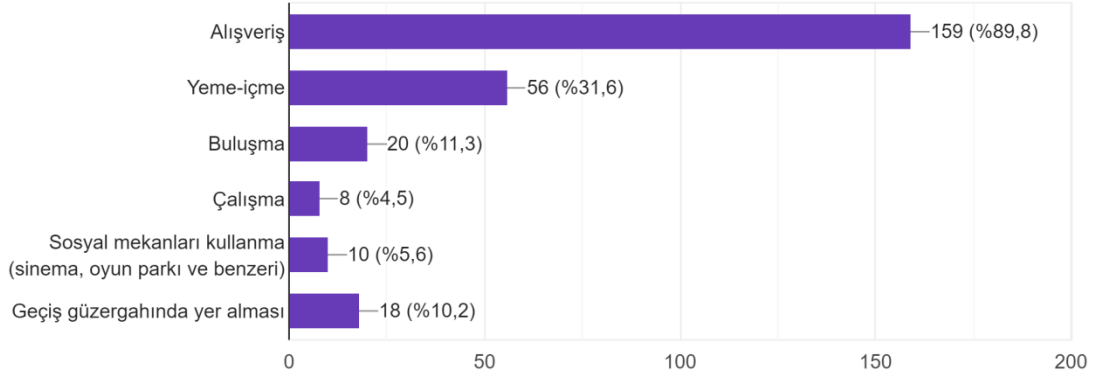
19. Alışveriş caddelerine (geleneksel mağazalar) çoğunlukla nasıl ulaşıyorsunuz?
175 yanıt

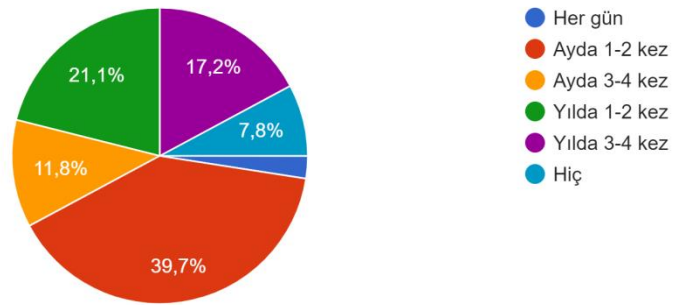
20. Alışveriş caddelerine (geleneksel mağazalar) en sık kiminle gelirsiniz?
176 yanıt

21. Alışveriş caddelerini (geleneksel mağazalar) hangi amaçlarla kullanmaktasınız?
177 yanıt

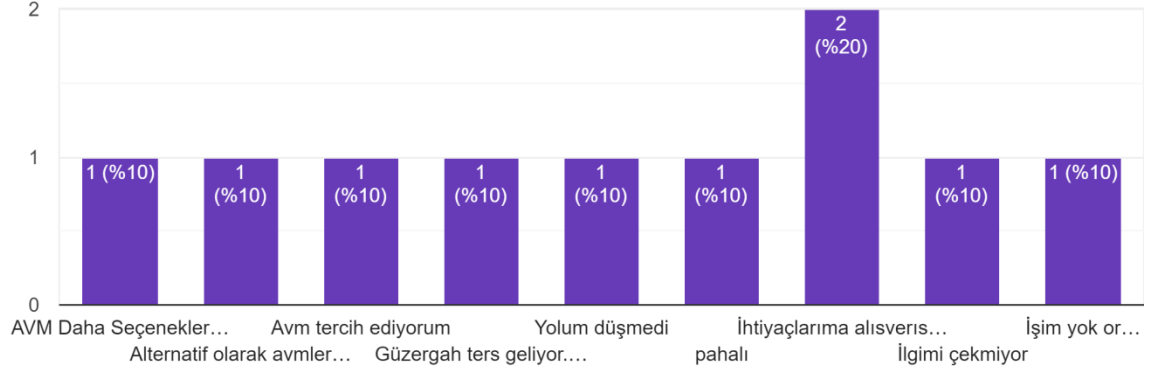

22. Alışveriş caddelerini (modern mağazalar) kullanım sıklığınız?
204 yanıt

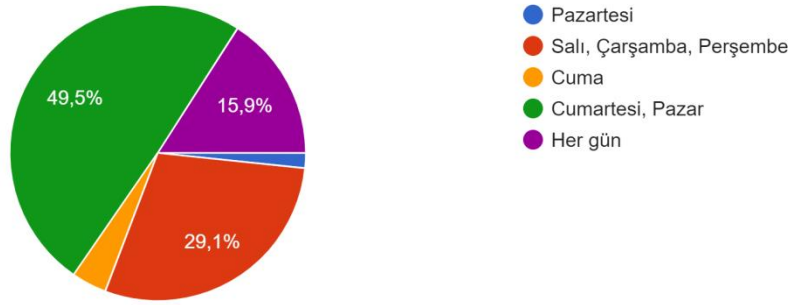
22. soruya 'Hiç' yanıtı verdiyseniz nedenini kısaca açıklayınız.

10 yanıt

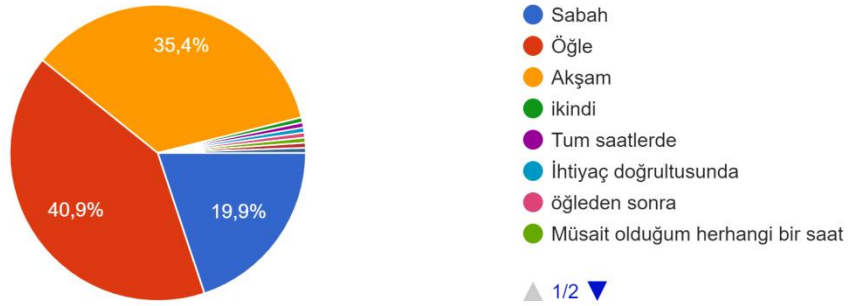
23. Alışveriş caddelerini (modern mağazalar) en çok hangi günlerde kullanmaktasınız?

182 yanıt

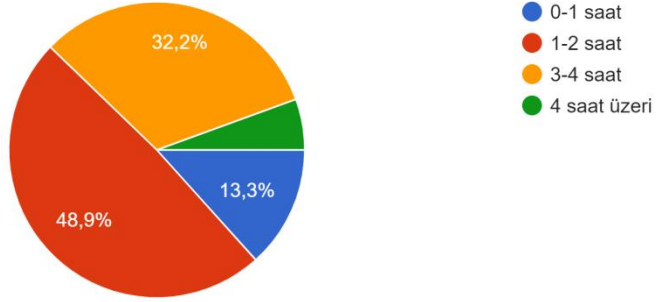

24. Alışveriş caddelerini (modern mağazalar) en çok hangi zamanlarda kullanırsınız?

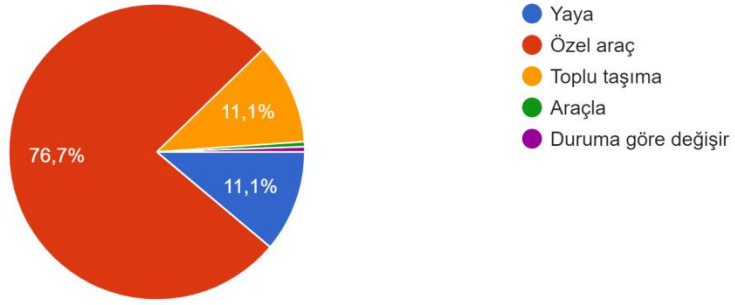
181 yanıt

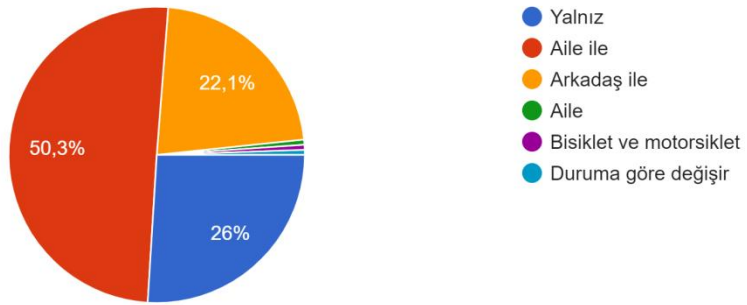
25. Alışveriş caddelerinde (modern mağazalar) kaç saat geçirmektesiniz?
180 yanıt

26. Alışveriş caddelerine (modern mağazalar) çoğunlukla nasıl ulaşıyorsunuz?
180 yanıt

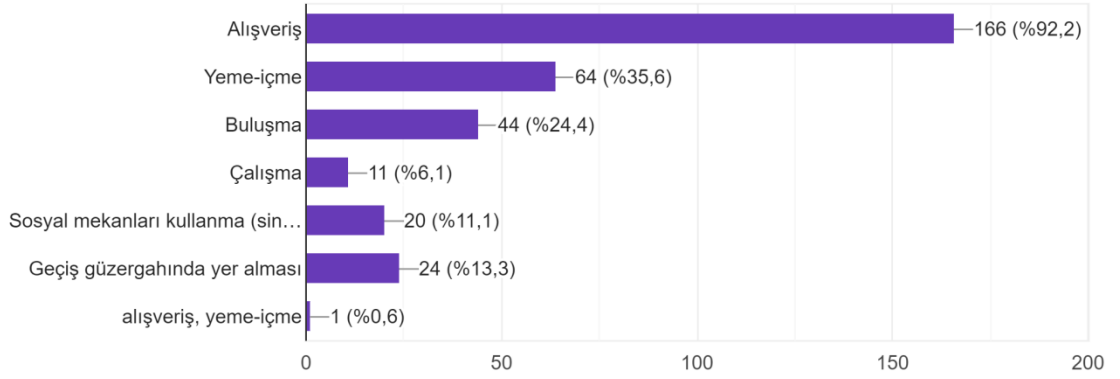

27. Alışveriş caddelerine (modern mağazalar) en sık kiminle gelirsiniz?
181 yanıt

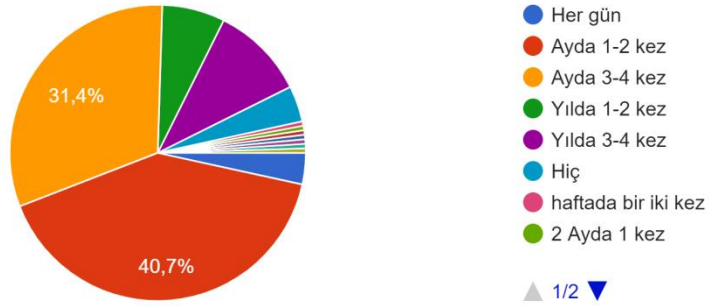
28. Alışveriş caddelerini (modern mağazalar) hangi amaçlarla kullanmaktasınız?

180 yanıt

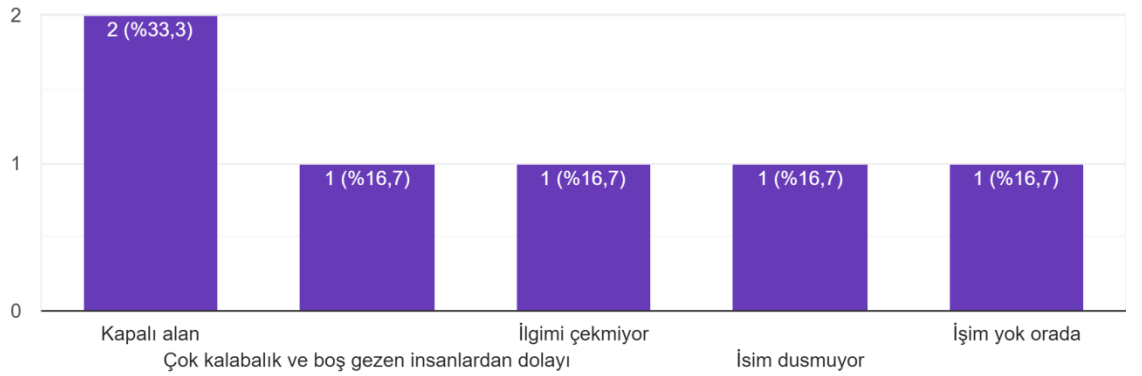
29. Alışveriş merkezlerini kullanım sıklığınız?

204 yanıt

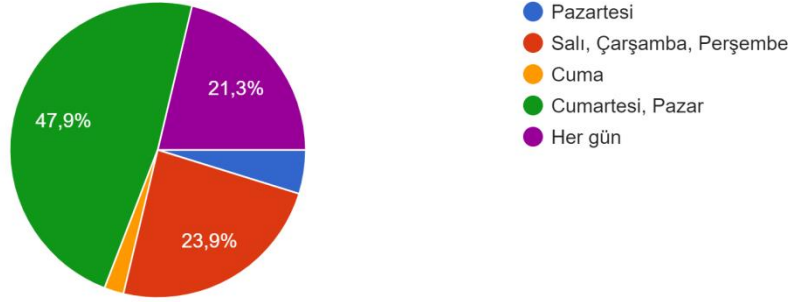
29. soruya 'Hiç' yanıtı verdiyseniz nedenini kısaca açıklayınız.

6 yanıt

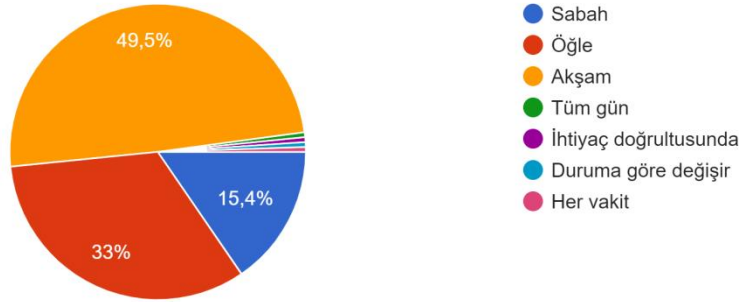
30. Alışveriş merkezlerini en çok hangi günlerde kullanmaktasınız?

188 yanıt

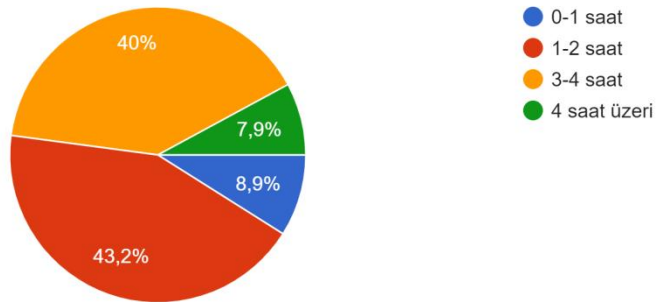
31. Alışveriş merkezlerini en çok hangi zamanlarda kullanırsınız?

188 yanıt

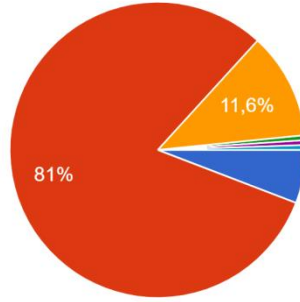
32. Alışveriş merkezlerinde kaç saat geçirmeniz?

190 yanıt

33. Alışveriş merkezlerine çoğunlukla nasıl ulaşıyorsunuz?

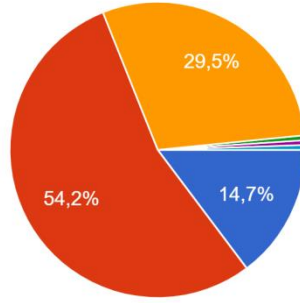
189 yanıt

- Yaya
- Özel araç
- Toplu taşıma
- Araç
- Motorsiklet
- Duruma göre yaya veya araçla

34. Alışveriş merkezlerine en sık kiminle gelirsiniz?

190 yanıt

- Yalnız
- Aile ile
- Arkadaş ile
- aile, arkadaş
- Duruma göre değişir
- Hepsi

35. Alışveriş merkezlerini hangi amaçlarla kullanmaktasınız?

192 yanıt

